

วารสารพุทธอาเซียนศึกษา

Buddhist ASEAN Studies Journal (BASJ)

ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2564

Vol. 6 No. 1 January - June 2021

ISSN: 2539 - 6269

ศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วารสารพุทธอาเซียนศึกษา Buddhist ASEAN Studies Journal (BASJ)

ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2564

ISSN: 2539-6269

วัตถุประสงค์

เพื่อเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและผลงานวิจัยที่เกี่ยวกับอาเซียนศึกษา ในมิติของศาสนา การศึกษา สังคม เศรษฐกิจ การเมืองและศิลปวัฒนธรรม ของคณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัยและบุคคลทั่วไปในประเทศกลุ่มสมาชิกอาเซียน และประเทศที่เกี่ยวข้องกับอาเซียน

หมายเหตุ

1. วารสารพุทธอาเซียนศึกษา (Buddhist ASEAN Studies Journal: BASJ) รับผิดชอบต่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ บทความทุกบทความทางกองบรรณาธิการ จะทำการตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องตามรูปแบบ แล้วจึงส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer review) จากทั้งภายนอกและภายในมหาวิทยาลัยพิจารณา ทั้งนี้ บทความที่ส่งถึงกองบรรณาธิการ ขอสงวนสิทธิ์ไม่สงวนคืน

2. ทัศนะหรือข้อคิดเห็น ภาพประกอบหรือตารางใดๆของบทความที่ปรากฏในวารสารฉบับนี้เป็นของผู้เขียนแต่ละท่านเป็นความรับผิดชอบส่วนตัวของผู้เขียน ไม่ใช่ความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการและศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

3. บทความจะต้องไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น ไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ใดมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารฉบับอื่น หากตรวจสอบพบว่ามี การตีพิมพ์ซ้ำซ้อนหรือพบว่าคัดลอกผลงานผู้อื่น ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียว

สำนักงาน ศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โทรศัพท์ 035-248505

อีเมลล์ mcuasean@gmail.com

คณะกรรมการที่ปรึกษา

พระราชปรีดีติกวี, ศ.ดร.

พระเทพพรเมธี, รศ.ดร.

พระโสภณวชิราภรณ์

พระราชปรีดีติมนี, รศ.ดร.

พระมหาไพรัช ธรรมทีโป, ผศ.ดร.

พระมหาสุรศักดิ์ ปัจจนตเสโน, ผศ.ดร.

พระศรีธวัชเมธี

พระมหาจীরวัฒน์ กนตวณโณ, ผศ.ดร.

รศ.ดร. สมาน งามสนธิ

ดร.สายพิรุณ เพิ่มพูล

ดร.สุภาพรณ เพิ่มพูล

อธิการบดี

รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร

รองอธิการบดีฝ่ายกิจการต่างประเทศ

คณบดีคณะพุทธศาสตร์ มจร

ผู้อำนวยการสำนักงานอธิการบดี มจร

ผู้อำนวยการสถาบันภาษา มจร

ผู้อำนวยการศูนย์อาเซียนศึกษา มจร

รองผู้อำนวยการศูนย์อาเซียนศึกษา มจร

คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ศูนย์อาเซียนศึกษา

คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ศูนย์อาเซียนศึกษา

คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ศูนย์อาเซียนศึกษา

บรรณาธิการ

ดร.ลำพอง กลมกุล

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

นางสาวมุกกรวี ฉิมพะเนาวิ

กองบรรณาธิการ

พระปลัดระพิน พุทธิสารโ, ผศ.ดร.

พระปลัดสมชาย ปโยโค, ดร.

พระมหาเกรียงศักดิ์ อินทปญโญ, ดร.

พระปลัดอภิเชษฐ์ สุภทรวาที

รศ.ดร.वासนา แก้วหล้า

ผศ.ดร.อัศรา ประเสริฐสิน

ผศ.ดร.จตุภูมิ เขตจตุรัส

ดร.กาญจนา ตระกูลวรกุล

อาจารย์ศิริโสภา สันติทฤษฎีกร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

อาจารย์สาวิณี รอดสิน

อาจารย์ชลิตา แยมศรีสุข

อาจารย์อาทร พร้อมพัฒนภาค

Johan Richard Weintre, Ph.D.

Alvin Aguilar Sario, Ph.D.

Hadje Cresencio Sadje

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

Jame Cook University, Australia

University of Santo Tomas,
Philippines

University of London, UK

พิธีจันท์อักษร/ศิลปกรรม พระปลัดอภิเชษฐ์ สุภทรวาที นางสาวมกรวี นิมพะเนา

จำนวนที่พิมพ์ 20 เล่ม

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เผยแพร่ออนไลน์

<http://www.ojs.mcu.ac.th/index.php/BAS>

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสารพุทธอาชีวศึกษา (Peer Review)

ผู้ทรงคุณวุฒิภายในมหาวิทยาลัย

พระปลัดระพีณ พุทธิสารโร, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาอานนท์ อานนโท, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ฐิริปญโญ, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาดาวสยาม วชิรปญโญ, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระใบฎีกาสุพจน์ ตปสีโล, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหากฤษญา กิตติโสภโณ, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาเผื่อน กิตติโสภโณ, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูสิริธรรมบัณฑิต, ผศ.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ศิววัฒน์ ชัยวงศ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัย

พระมหามหวิรินทร์ ปุริสุตโตโม, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ศ.เกียรติคุณ ดร.สุจิต เพียรชอบ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ศ.ดร.พศิน แต่งจวง	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.คันธทรัพย์ ชมพูพาทย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
รศ.ดร.วาสนา แก้วหล้า	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
ผศ.ดร.อัจตรา ประเสริฐสิน	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผศ.ดร.จตุภูมิ เขตจตุรัส	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผศ.ดร.วัชรพล พุทธรักษา	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผศ.ศุภกิจ ภูวงค์	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ผศ.ดร.บุษกร วัฒนบุตร	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
ผศ.ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผศ.ดร.วีรวิษณุ ปิยนนทศิลป์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผศ.ว่าที่ร้อยเอก ณัฐดนัย แก้วโพนงาม	วิทยาเขตแม่ฮ่องสอน
	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

ผศ.ชนิกันต์ ผลเจริญ
ดร.ปานณนาถ ศักดิ์ศิริคุณ

ดร. อธิพงษ์ ทองศรีเกตุ
ดร. ไพเราะ มากเจริญ
ดร.วชิรกรณ์ แสงสุวรรณ
ดร.ทนาง ทองภูเบศร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
พระนครเหนือ
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
วิทยาลัยศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

จริยธรรมการตีพิมพ์บทความลงในวารสาร

จากการที่วารสารเป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสารผลงานวิจัย ตลอดจนข้อค้นพบใหม่ ๆ ระหว่างนักวิจัยและสังคมภายนอก ดังนั้น เพื่อให้การสื่อสารทางวิชาการเป็นไปอย่างมีคุณภาพ ถูกต้อง โปร่งใสสอดคล้องกับมาตรฐานการตีพิมพ์นานาชาติและจริยธรรมในการตีพิมพ์บทความตามข้อกำหนดของ Committee on Publication Ethics (COPE) วารสารพุทธอาเซียนศึกษา (Buddhist ASEAN Studies Journal: BASJ) ของศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงได้กำหนดจริยธรรมของการตีพิมพ์เผยแพร่ผลงาน ดังนี้

บทบาทและหน้าที่ของผู้พิมพ์ (Duties of Authors)

1. ผู้พิมพ์ต้องรับรองว่าผลงานที่ส่งมานั้นเป็นผลงานใหม่ที่ไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ได้มาก่อนและไม่มี การส่งบทความเพื่อการตีพิมพ์ไปที่วารสารฉบับอื่น ๆ ในเวลาเดียวกันกับที่ส่งวารสารฉบับนี้
2. ผู้พิมพ์ต้องอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูลทุกครั้ง เมื่อผู้พิมพ์นำผลงานเหล่านั้นมาใช้ในผลงานของตน ไม่มีการทำผิดจริยธรรมการวิจัย ในทุกประเด็น เช่น การคัดลอกข้อมูลโดยไม่มีอ้างอิง หรืออ้างอิงไม่ถูกต้อง (Plagiarism) รวมทั้งจัดทำรายการอ้างอิงท้ายบทความให้มีความสอดคล้องถูกต้องตรงกันกับในเนื้อหา
3. ผู้พิมพ์ต้องรับรองว่าผลงานมีความถูกต้อง รายงานข้อมูลและผลที่เกิดขึ้นจริง ไม่บิดเบือนข้อมูล หรือให้ข้อมูลที่เป็นเท็จ และรับผิดชอบต่อความคิดเห็นหรือข้อสรุปในบทความที่นำมาตีพิมพ์ โดยเนื้อหาและข้อมูลในบทความ ต้องไม่มีการแสดงความเสียหายต่อผู้อื่น ให้ร้ายหรือทำให้บุคคล กลุ่มบุคคลหน่วยงานใด ๆ ได้รับความเสียหายเดือดร้อน
4. ผู้พิมพ์ต้องเขียนบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบที่กำหนดไว้ใน “คำแนะนำสำหรับผู้เขียนบทความ” โดยได้ตรวจสอบคำผิด การเว้นวรรค การขึ้นย่อหน้า หัวข้อ รวมถึงการใช้ภาษาต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องทั้งหมดและมีรูปแบบการตีพิมพ์ทั้งบทความเป็นไป

ตามข้อกำหนดของวารสารนี้ สำหรับการใช้อังกฤษและภาษาไทยในบทความ ได้มีการตรวจสอบความถูกต้องทางหลักไวยากรณ์อย่างดีแล้ว

5. ผู้นิพนธ์และผู้นิพนธ์ร่วมที่มีชื่อปรากฏในบทความ จะต้องเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการเขียนบทความจริงและรับรู้ถึงการจัดส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารฉบับนี้ มิได้จ้างวานให้ผู้หนึ่งผู้ใดที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในผลงานเป็นผู้เขียนให้

6. ผู้นิพนธ์ต้องระบุแหล่งทุนที่สนับสนุนในการทำวิจัยนี้ หรือต้องระบุผลประโยชน์ทับซ้อนที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน (ถ้ามี) สำหรับการกล่าวขอบคุณผู้มีส่วนช่วยเหลือในกิตติกรรมประกาศนั้น สามารถทำได้ โดยผู้เขียนบทความควรขออนุญาตจากผู้และผู้เขียนประสงค์จะขอบคุณให้รับทราบก่อน

บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการวารสาร (Duties of Editors)

1. บรรณาธิการวารสารมีหน้าที่พิจารณาคุณภาพของบทความ เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารที่ตนรับผิดชอบ โดยให้มีระเบียบวิธีวิจัยที่ถูกต้อง ผลงานน่าเชื่อถือ มีความใหม่ชัดเจน สอดคล้องของเนื้อหา กับนโยบายของวารสารเป็นสำคัญ และต้องรักษามาตรฐาน รวมถึงพัฒนาวารสารให้มีคุณภาพมีความทันสมัยอยู่เสมอ

2. บรรณาธิการต้องมีการตรวจสอบบทความในด้านการคัดลอกผลงานผู้อื่น (Plagiarism) อย่างจริงจัง เพื่อให้แน่ใจว่าบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสารไม่มีการคัดลอกผลงานของผู้อื่น หากตรวจพบ การคัดลอกผลงานของผู้อื่น ในกระบวนการประเมินบทความ บรรณาธิการต้องหยุดกระบวนการประเมินและติดต่อผู้นิพนธ์หลักทันที เพื่อขอคำชี้แจง เพื่อประกอบการ “ตอบรับ” หรือ “ปฏิเสธ” การตีพิมพ์บทความ

3. หากบรรณาธิการตรวจพบว่า บทความมีการลอกเลียนบทความอื่นโดยมิชอบ หรือมีการปลอมแปลงข้อมูล ซึ่งสมควรถูกถอดถอนแต่ผู้เขียนปฏิเสธที่จะถอนบทความ บรรณาธิการสามารถดำเนินการถอนบทความได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เขียน ซึ่งถือเป็นสิทธิและความรับผิดชอบต่อบทความของบรรณาธิการ

4. บรรณาธิการต้องไม่ปฏิเสธการตีพิมพ์บทความ เหตุจากความสงสัยหรือความไม่แน่ใจ และต้องให้โอกาสแก่ผู้นิพนธ์ หากหลักฐานมาพิสูจน์ข้อสงสัยนั้นๆ เสียก่อน โดย

ต้องปฏิบัติต่อผู้นิพนธ์ด้วยความเป็นธรรม ปราศจากอคติหรือความลำเอียง ไม่ทำให้ผู้
นิพนธ์ต้องได้รับความอับอายจากการปฏิสัมพันธ์กับผู้นิพนธ์ทั้งทางวาจาหรือทางลาย
ลักษณ์อักษร

5. บรรณาธิการต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้นิพนธ์ และผู้ประเมินบทความแก่บุคคลอื่น ๆ
ที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ

6. บรรณาธิการต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้นิพนธ์ ผู้ประเมิน และทีมบริหาร

บทบาทและหน้าที่ของผู้ประเมินบทความ (Duties of Reviewers)

1. ผู้ประเมินบทความควรประเมินบทความในสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญ โดย
พิจารณาความสำคัญของเนื้อหาในบทความที่จะมีต่อสาขาวิชานั้นๆ คุณภาพของการ
วิเคราะห์และความเข้มข้นของผลงาน ไม่ควรใช้ความคิดเห็นส่วนตัวที่ไม่มีข้อมูลรองรับ
มาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินบทความ

2. ผู้ประเมินบทความต้องมีวินัยและตรงต่อเวลาในระยะเวลาของการประเมินบทความ
โดยต้องให้ข้อเสนอแนะหรือคำแนะนำตามหลักวิชาการเท่านั้นและห้ามใช้ภาษาหรือ
ถ้อยคำที่ทำให้ผู้นิพนธ์อ่านแล้วรู้สึกอับอาย

3. ผู้ประเมินบทความต้องรักษาความลับและไม่เปิดเผยข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของ
บทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาแก่บุคคลอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาของการ
ประเมินบทความและจนกว่าบทความนั้นจะได้รับการตีพิมพ์ลงในวารสาร
(Confidentiality)

4. ผู้ประเมินบทความต้องระบุผลงานวิจัยที่สำคัญๆ และสอดคล้องกับบทความที่กำลัง
ประเมินแต่ผู้นิพนธ์ไม่ได้อ้างถึงเข้าไปในการประเมินบทความด้วย เพื่อให้บทความเกิด
คุณค่าในเชิงวิชาการเพิ่มขึ้นนอกจากนี้ หากมีส่วนใดของบทความที่มีความเหมือน หรือ
ซ้ำซ้อนกับผลงานชิ้นอื่นๆ ผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบด้วย

5. ผู้ประเมินบทความต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้นิพนธ์บรรณาธิการ และทีม
บริหาร

บทบรรณาธิการ

ศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จัดทำวารสารพุทธอาเซียนศึกษา (Buddhist ASEAN Studies Journal: BASJ) เพื่อเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอาเซียนศึกษา ในมิติของศาสนา การศึกษา สังคม เศรษฐกิจ การเมืองและศิลปวัฒนธรรม ของคณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัยและบุคคลทั่วไปในประเทศกลุ่มสมาชิกอาเซียน และประเทศที่เกี่ยวข้องกับอาเซียน โดยทำการเผยแพร่ปีละ 2 ฉบับ (ราย 6 เดือน) ได้แก่ ฉบับที่ 1 ระหว่างเดือนมกราคม – เดือนมิถุนายน และ ฉบับที่ 2 ระหว่างเดือนกรกฎาคม – เดือนธันวาคม

วารสารพุทธอาเซียนศึกษา (Buddhist ASEAN Studies Journal: BASJ) มุ่งเน้นและส่งเสริมให้คณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย นิสิตนักศึกษาและบุคคลทั่วไปได้เผยแพร่ผลงานวิชาการ งานวิจัยและองค์ความรู้ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาชุมชน สังคมและประเทศชาติ กองบรรณาธิการวารสารพุทธอาเซียนศึกษา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการจุดประกายความคิดและเปิดโลกทัศน์ทางวิชาการ ให้แก่ผู้สนใจทั่วไป หากผู้อ่านมีข้อเสนอแนะหรือติชมประการใด กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความขอบคุณยิ่ง

ดร.ลำพอง กลมกุล

บรรณาธิการ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
การศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ..... 1 พระครูธำรงวงศ์วิสุทธิ์ (ธีรศักดิ์ พ่วงพูล)	
การบริหารการจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา..... 17 พระมหาธนศักดิ์ ชื่นสว่าง	
การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณในสถานศึกษา บูรณาการตามแนวพุทธธรรม..... 32 พระศักดิ์ดา ชนาสโร (สมณวัธนา)	
การประเมินสุขภาพแบบองค์รวมโดยการอ่านม่านตาบูรณาการ กับหลักอริยสัจ 4 : นวัตกรรมใหม่ของวงการแพทย์ทางเลือก ..... 48 สุกัญญา มโนบาล	
พุทธวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวัดไทยในแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา..... 68 พระครูวิเทศกัลยาณธรรม (ฐิติกร กุลยาณธมโม)	
บทวิจารณ์หนังสือ	
เกย์มาสูตรา : GAYMASUTRA .....92 พระปลัดอภิเชษฐ์ สุภทรวาที	
ภาคผนวก.....98	

การศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

Study of Buddhist Monks Roles in Moral Development based on Sufficiency Economy Philosophy

พระครูธำรงวงศ์วิสุทธิ์ (ธีรศักดิ์ พ่วงพูล) *

Phrakhru Thamrongwongvisut (Theerasak Phuangpool)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อันได้มาจากการศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ โดยการวิเคราะห์ความสอดคล้องของหลักคุณธรรมจริยธรรมกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งประกอบได้ด้วย ความพอประมาณ, ความมีเหตุผล, ภูมิคุ้มกัน โดยอยู่บนเงื่อนไขของความรู้คู่คุณธรรม พบว่า แนวทางในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมต้องเริ่มจากการพัฒนาด้านการศึกษาเพื่อให้คนมีความรู้ ความสามารถด้านต่าง ๆ และนำความรู้ดังกล่าวไปประกอบสัมมาอาชีพสร้างความอยู่ดีมีสุขให้กับตนเอง และครอบครัว ส่วนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ถือว่า มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าความสับสนวุ่นวายของสังคมไทยในปัจจุบันนี้มีสาเหตุสำคัญมาจากการที่คนขาดคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิต ดังนั้นการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

* คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

E-mail: mcuthomrong@gmail.com

ต้องรู้จักปรับปรุงตนเองให้เป็นผู้ที่มีความรู้อย่างพอเพียง เป็นผู้ที่ใช้จ่ายอย่างพอเพียงในการศึกษา เป็นผู้มีสุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี เป็นผู้เรียนที่รู้จักแก้ไขปัญหา รู้จักวิธีการคิดหรือคิดด้วยเหตุผล เพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด ซึ่งประกอบไปด้วยหลักธรรมสำคัญ 2 หลักธรรม คือ ขรราวาสธรรม 4, วุฑฒิธรรม 4

คำสำคัญ: บทบาทของพระสงฆ์, การพัฒนา, คุณธรรมจริยธรรม, ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

The purpose of this article was to propose a model of moral and ethical development based on the philosophy of sufficiency economy. Documentary study was used by studying the role of Buddhist monks and analyzing the consistency of morality, ethics, and philosophy of sufficiency economy consisted of modesty, rationality, and immunity that based on the conditions of knowledge and morality. Results indicated that the guidelines for moral development began with the development of education in order to provide people with knowledge with various abilities, and also apply the aforementioned knowledge to occupations building well-being for yourself and your family. For moral and ethical development, it is very important aspect for social development. Considering with the current situation in Thai society, it can be seen that the chaos of Thai society today is mainly due to the lack of moral and ethical lifestyle. Therefore, moral and ethical development must know how to improve oneself to be people with sufficient knowledge, and be a person who spends sufficiently on education, a person with good physical health and mental health, and be a learner who know how to solve problems, and know how to think reasonably. There are five aspects in a

model of moral and ethical development consisted of education, Dhamma propagation, social welfare, inherit culture, promote and preserve environment. There are two important principles for the maximum benefit which are virtues for a good household life, and virtues conducive to growth in wisdom.

Keywords: Buddhist Monks, Moral Development, Sufficiency Economy Philosophy

บทนำ

ในปัจจุบัน พระสงฆ์มีบทบาทในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชุมชนโดยการสอดแทรกหลักธรรมะเข้าไปประยุกต์ใช้ เป็นเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ โดยใช้หลักวิถีชีวิตให้ได้อย่างพอเพียงตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งประกอบได้ด้วย ความพอประมาณ, ความมีเหตุผล, ภูมิคุ้มกัน ให้สามารถผลิตหรือบริโภคด้วยดี ทั้งทางด้านพฤติกรรม คุณธรรมและปัญญา อันนำคนในชุมชนออกจากปัญหาความยากจน ปัญหาหนี้สิน สามารถดำรงตนอยู่อย่างพอเพียง ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ที่สำคัญสามารถยกระดับการพัฒนาจิตใจไปอีกระดับหนึ่ง คือ จากการค้าเงินกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่พอเพียงสำหรับตน เป็นการแบ่งปันช่วยเหลือ ความสามัคคีและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันของคนในชุมชน ตามหลักพุทธธรรมที่เน้นการผลิตที่ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น (อหิงสธรรม) การบริโภค ที่เน้นหลักพอประมาณ เพื่อยังอัตภาพให้เป็นไป (โภชนะ มัตตัญญูตา) การกระจายรายได้ที่เน้นการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส (ทาน) หลักคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ส่งผ่านโดยพระสงฆ์เป็นการเน้นพัฒนาด้านจิตใจเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว มีผลต่อสุขภาพจิต เป็นตัวแปรที่สำคัญต่อสุขภาพกายและจิตใจ บทบาทหน้าที่หลักที่พระสงฆ์ต้องปฏิบัติเพื่อบรรลุเป้าหมายสูงสุดของตนเองแล้วบทบาทหน้าที่อีกอย่างหนึ่ง คือ การช่วยเหลือสังคมชุมชน เนื่องด้วยพระสงฆ์มีวิถีชีวิตที่ต้องพึ่งพิงอาศัยอยู่กับคฤหัสถ์ด้วยการออกบิณฑบาตเพื่อยังอัตภาพ

ให้ดำรงอยู่ได้ จึงมีความสัมพันธ์กับคฤหาสถ์ในชุมชนสังคมนั้น ๆ พระสงฆ์จึงมีหน้าที่ต้องช่วยเหลือสังคมชุมชน เพื่อให้คนในสังคมนั้น สามารถยกระดับคุณภาพพฤติกรรมทางกาย จิตใจ และปัญญาให้ประณีตขึ้น

บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

พระสงฆ์มีบทบาทเพื่อสังคมโดยการใช้ปัญหาของสังคมเป็นตัวชี้นำ กิจกรรมที่ทำ คือเข้ามาสนองตอบปัญหาเป็นบางส่วน และต้องมองปัญหาแยกส่วนและแคบลง พระสงฆ์บางรูปให้บริการสังคมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานแม้ปัญหาท้องถิ่นเล็ก ๆ แต่มีพลังมาก อีกทั้ง ไม่แยกส่วนปัญหาที่เชื่อมโยงกันสัมพันธ์กันอีกด้วย และที่สำคัญการมองปัญหาต่าง ๆ จากมุมมองที่เป็นอิสระจากการครอบงำของทุนนิยม วัตถุนิยม และบริโคนิยม ของพระสงฆ์ โดยเฉพาะพระสงฆ์ก็ไม่ได้ทำหน้าที่สอนธรรมเพียงอย่างเดียว หากยังมีบทบาทในทางโลก เช่น สอนวิชาชีพ ชุบ่อนาสร้างสะพาน และเป็นผู้ไกล่เกลี่ยระงับความขัดแย้งในหมู่บ้านเป็นต้น วัดจึงไม่ใช่สถานอบรมสั่งสอน ศีลธรรมจรรยา และประกอบพิธีกรรม บทบาทของพระสงฆ์ในด้านการพัฒนาชุมชนให้เจริญด้วยการสร้างสาธารณประโยชน์ ซึ่งเป็นการสร้างความผูกพันและการสงเคราะห์ชาวบ้านด้วยสิ่งที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตของชุมชน เช่น ช่วยสร้างโรงเรียน สร้างถนน ศาลาประชาคม พระสงฆ์ได้ทำหน้าที่ในการพัฒนาจิตใจของคนในสังคมให้อยู่ในทานองคลองธรรมมากขึ้น ด้วยการปลูกฝังศีลธรรม คุณธรรมจริยธรรมและค่านิยม อันดีแก่ประชาชน จากรุ่นหนึ่งไปสู่รุ่นหนึ่งมาช้านานแล้ว และยังเป็นการสืบทอดศาสนา พระสงฆ์ให้การช่วยเหลือต่อสังคมไทยตลอดมาโดยเฉพาะในชนบท โดยทำหน้าที่ในการช่วยเหลือสังคมและแบ่งเบาภาระในการให้บริการของสังคมได้เป็นอย่างมาก ช่วยในการกล่อมเกล่าจิตใจและลักษณะนิสัยของคนในสังคม ให้บริการตามความจำเป็นของประชาชน เกี่ยวข้องกับกิจกรรมและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา และมีอิทธิพลต่อการกระตุ้นหรือแนะนำให้เกิดกิจกรรมทางสังคมและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

บทบาทการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน อันมีผลทำให้ปัญหาของหมู่บ้านเริ่มคลี่คลาย เช่น มีรายได้สูงขึ้น ยาเสพติดลดลง เกิดความ

สามัคคี มีอาชีพเสริม การทำงานเป็นกลุ่ม มีดิน น้ำ ป่า ชุมชน และสัตว์เป็นแหล่งอาหาร ให้แก่ชาวบ้าน ครอบครัวลดความแตกแยก สุขภาพกายใจดีขึ้นเกิดความเอื้ออาทรต่อกัน มีกองทุนสวัสดิการ ลดค่าใช้จ่ายในการรักษา และมีบุคลากรทำงานเพิ่มขึ้น มีดังนี้

1. บทบาทในฐานะผู้จัดตั้งกลุ่มกิจกรรมในชุมชน และกลุ่มองค์กรเครือข่าย
2. บทบาทในฐานะเป็นที่ปรึกษาการเสริมและต่อยอดกิจกรรมที่ทำอยู่ให้เข้มแข็งและยั่งยืนให้ชาวบ้านในชุมชนและกลุ่มองค์กรเครือข่าย
3. บทบาทในฐานะผู้ให้ความรู้ ความเข้าใจในการจัดการบริการกลุ่มกิจกรรมในชุมชนและกลุ่มองค์กรเครือข่าย
4. บทบาทในฐานะผู้ประสานงาน ประสานพลังความคิด ประสานงานให้หน่วยงานภาครัฐ เอกชน ให้มาหนุนเสริมสร้างทางด้านการตลาด องค์ความรู้ วัสดุอุปกรณ์และงบประมาณ ในการจัดการต่อองค์กรในชุมชนให้เข้มแข็ง
5. บทบาทในฐานะผู้อำนวยความสะดวกกลุ่มกิจกรรมในชุมชน และกลุ่มองค์กรเครือข่ายได้เข้าไปใช้สถานที่ การให้ข้อมูลชุมชน วัสดุอุปกรณ์และการบริการ
6. บทบาทในฐานะเป็นผู้สนับสนุนและส่งเสริมให้การสนับสนุนกลุ่มกิจกรรมในชุมชน และกลุ่มองค์กรเครือข่ายที่ดำเนินกิจกรรมในท้องถิ่นตลอดจนด้านงบประมาณลงทุนเบื้องต้น อำนวยความสะดวกด้านสถานที่ สนับสนุนในการจัดหาทรัพยากร และปัจจัยอื่นที่เอื้อต่อการดำเนินงาน (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม และสวนดุสิตโพล มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, 2550 : 11)

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัย ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแก่สังคมไทยอย่างมากในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม สังคมและสิ่งแวดล้อม อีกทั้งกระบวนการของความเปลี่ยนแปลงมีความสลับซับซ้อนจนยากที่จะอธิบายในเชิงสาเหตุและผลลัพธ์ได้ เพราะการเปลี่ยนแปลงทั้งหมดต่างเป็นปัจจัยเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน การพัฒนาในด้านบวกนั้น ได้แก่ การเพิ่มขึ้นของอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ความเจริญทางวัตถุ และสาธารณูปโภคต่าง ๆ ระบบสื่อสารที่

ทันสมัย หรือการขยายปริมาณและกระจายการศึกษาอย่างทั่วถึงมากขึ้น แต่ผลด้านบวกเหล่านี้ส่วนใหญ่กระจายไปถึงคนในชนบท หรือผู้ด้อยโอกาสในสังคมน้อย แต่ว่ากระบวนการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้เกิดผลลบติดตามมาด้วย (พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), 2539 : 15)

ความพอเพียงในการดำรงชีวิต ซึ่งเป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่ทำให้คนไทยสามารถพึ่งตนเอง และดำเนินชีวิตไปได้อย่างมีศักดิ์ศรีภายใต้อำนาจและความมีอิสระในการกำหนดชะตาชีวิตของตนเอง ความสามารถในการควบคุมและจัดการเพื่อให้ตนเองได้รับการสนองต่อความต้องการต่าง ๆ รวมทั้งความสามารถในการจัดการปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง ซึ่งทั้งหมดนี้ถือว่าเป็นศักยภาพพื้นฐานที่คนไทยและสังคมไทยเคยมีอยู่แต่เดิม ต้องถูกกระทบกระเทือน ซึ่งวิกฤตเศรษฐกิจจากปัญหาฟองสบู่และปัญหาความอ่อนแอของชนบท รวมทั้งปัญหาอื่น ๆ ที่เกิดขึ้น ล้วนแต่เป็นข้อพิสูจน์และยืนยันปรากฏการณ์นี้ได้เป็นอย่างดี

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในภายนอก ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการ ทุกขั้นตอน และขณะเดียวกัน จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง จึงประกอบด้วยคุณสมบัติ ดังนี้ (ฉันทะพรพงศ์ ทองภักดี, 2540)

1. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

3. ภูมิคุ้มกัน หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตโดยมีเงื่อนไขของการตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียง 2 ประการ ดังนี้

1. เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและ ความระมัดระวังในการปฏิบัติ

2. เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

เศรษฐกิจพอเพียง มุ่งเน้นให้ผู้ผลิต หรือผู้บริโภค พยายามเริ่มต้นผลิต หรือบริโภคภายใต้ขอบเขต ข้อจำกัดของรายได้ หรือทรัพยากรที่มีอยู่ไปก่อน ซึ่งก็คือ หลักในการลดการพึ่งพา เพิ่มขีดความสามารถในการควบคุมการผลิตได้ด้วยตนเอง และลดภาวะการเสี่ยงจากการไม่สามารถควบคุมระบบตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ เศรษฐกิจพอเพียงมิใช่หมายความว่า การกระเบียดกระเสียรจนเกินสมควร หากแต่อาจพุ่มเฟียกได้เป็นครั้งคราวตามอัตภาพ แต่คนส่วนใหญ่ของประเทศ มักใช้จ่ายเกินตัว เกินฐานะที่หามาได้ สามารถนำไปสู่เป้าหมายของการสร้างความมั่นคงในทางเศรษฐกิจได้ เช่น โดยพื้นฐานแล้ว ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม เศรษฐกิจของประเทศจึงควรเน้นที่เศรษฐกิจการเกษตร เน้นความมั่นคงทางอาหาร เป็นการสร้างความมั่นคงให้เป็นระบบ

เศรษฐกิจในระดับหนึ่ง จึงเป็นระบบเศรษฐกิจที่ช่วยลดความเสี่ยง หรือความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจในระยะยาวได้ สามารถประยุกต์ใช้ได้ในทุกระดับ ทุกสาขา ทุกภาคของเศรษฐกิจ ไม่จำเป็นจะต้องจำกัดเฉพาะแต่ภาคการเกษตร หรือภาคชนบท แม้แต่ภาคการเงิน ภาคอสังหาริมทรัพย์ และการค้าการลงทุนระหว่างประเทศ โดยมีหลักการที่คล้ายคลึงกันคือ เน้นการเลือกปฏิบัติอย่างพอประมาณ มีเหตุมีผล และสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ตนเองและสังคม

บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

พระสงฆ์ถือว่าเป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชน ชีวิตของพุทธศาสนิกชนผูกพันกับพระสงฆ์ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง เพราะฉะนั้นความสัมพันธ์ระหว่างพุทธศาสนิกชนในสังคมกับพระสงฆ์ จึงไม่สามารถแยกจากกันได้ ทั้งนี้เพราะต่างต้องอาศัยซึ่งกันและกันตลอดเวลา ดังนั้นพระสงฆ์จึงมีบทบาทด้านต่าง ๆ เพื่อเกื้อกูลต่อชุมชน ดังนี้ (พระมหากฤษฎา นันทเพชร, 2540)

บทบาทพระสงฆ์ด้านการศึกษา

ตั้งแต่อดีต วัดกับวังได้ร่วมมือกันให้การศึกษาแก่ประชาชนมาโดยตลอด จนถึงการศึกษาระบบใหม่ในสมัยรัชการที่ 5 วัดและคณะสงฆ์ยังคงให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษาของชาติอยู่ โดยเฉพาะในระดับมูลศึกษาและประถมศึกษา ต่อมาในรัชกาลที่ 6 การศึกษาระบบวัด กับการศึกษาระบบใหม่ถึงแยกจากกันอย่างเด็ดขาด หน้าที่ทางการศึกษาโดยตรงของพระสงฆ์ จึงจำกัดอยู่แต่ในวัดและประชาชนในวงแคบเท่านั้น จากความสำคัญของวัดและพุทธศาสนาในอดีต ทำให้เกิดประเพณีที่สำคัญที่พระพุทธรูปไปเกี่ยวข้องกับศึกษามาจนถึงปัจจุบัน

1. ประเพณีวัดเป็นศูนย์กลางการศึกษาเล่าเรียนของชุมชน และพระสงฆ์เป็นครูผู้ทำหน้าที่อบรมสั่งสอน ชาวกรุงและชาวเมืองในปัจจุบันอาจมองไม่ค่อยเห็น แต่สำหรับชาวบ้านในชนบททางไกลยังพอมองเห็น แม้ไม่เป็นศูนย์กลางเหมือนแต่ก่อน ก็พอเป็นช่องทางหรือที่พึ่งแหล่งสุดท้าย

2. ประเพณีบวชเรียน ซึ่งมีความหมายว่าบวชคู่กับเรียน เมื่อบวชแล้วต้องเรียนหรือบวชก็เพื่อเรียน

ในปัจจุบันบทบาทของพระสงฆ์ในการศึกษา สามารถแบ่งได้ดังนี้ (พระราชมนี, (ป.อ.ปยุตฺโต), 2539 : 23)

1. ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์
2. โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์
3. ธรรมศึกษา
4. ครูสอนศีลธรรมในโรงเรียน หรือพระธรรมวิทยากร
5. การศึกษาพระปริยัติธรรม
6. การจัดการศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์

บทบาทพระสงฆ์ด้านการเผยแผ่ธรรม

ในอดีตการเผยแผ่ธรรมของพระสงฆ์จำกัดอยู่เฉพาะในขอบเขตของวัดและชาวบ้านตามประเพณีและโอกาสอันสมควร เช่น การเทศนาสั่งสอนชาวบ้านในวันพระหรือวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การเทศน์ในงานบุญพิธีหรืองานบำเพ็ญกุศลต่าง ๆ เช่น งานทำบุญบ้าน งานศพ เป็นต้น ในปัจจุบันที่การสื่อสารมีความสะดวกรวดเร็วมากขึ้น พระสงฆ์สามารถดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างกว้างขวาง และเข้าถึงประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ได้มากขึ้น

ซึ่งบทบาทของพระสงฆ์ในการเผยแผ่ธรรมสามารถแบ่งได้ 3 ประการใหญ่ ๆ คือ

1. พระธรรมจาริก พระสงฆ์ไทยที่เสียสละเวลาและสมัครใจเดินทางไปปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชาวเขาในท้องที่จังหวัดต่าง ๆ ให้เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา แสดงตนเป็นพุทธมามกะ และส่งบุตรหลานเข้าบรรพชาอุปสมบทเป็นจำนวนมาก และได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนทั้งฝ่ายปริยัติธรรมและสามัญศึกษาและได้เดินทางเข้าไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามภูมิลำเนาเดิม

2. พระธรรมทูต พระธรรมทูตคือพระภิกษุ สามเณรที่มีความรู้ในทางพระพุทธศาสนาพอสมควรที่จะดำเนินการเผยแผ่ได้ แล้วเสียสละไปพบกับประชาชนในถิ่นต่าง ๆ เพื่อหาทางโน้มน้าว

ประชาชนให้เกิดความสนใจเลื่อมใสในคุณค่าแห่งศีลธรรมและพระพุทธศาสนา

3. การเผยแพร่พระพุทธศาสนาโดยทั่วไป

- การเทศน์ หรือการบรรยายธรรมในโอกาสต่าง ๆ เช่น ในวันธรรมสวนะ (วันพระ) หรือตามที่ได้รับนิมนต์ไปในสถานที่ต่าง ๆ เนื่องในวันสำคัญต่าง ๆ

- การเผยแพร่โดยผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ สิ่งพิมพ์ เป็นต้น

- อื่น ๆ หมายถึง การเผยแพร่ที่ควบคู่ไปกับการพัฒนาในด้านอื่น ๆ เช่น พัฒนาหรือสังเคราะห์ด้านวัตถุ แล้วนำมาให้หันเข้าธรรมะ

บทบาทพระสงฆ์ด้านสังคมสงเคราะห์

หน้าที่ทางสังคมสงเคราะห์ของพระสงฆ์เกิดจากองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

1. การดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ต้องเกี่ยวข้องกับคฤหัสถ์ในเรื่องปัจจัย 4

2. สภาวะและเหตุการณ์ในสังคมเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

3. คุณธรรม เมตตาธรรม กรุณาธรรมของพระสงฆ์ที่ต้องการช่วยเหลือผู้อื่นให้

พ้นทุกข์

บทบาทพระสงฆ์ด้านการพัฒนาจิตใจ

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาชี้ชัดว่า ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจประเสริฐที่สุด สำเร็จได้เพราะใจ เพราะฉะนั้นจึงต้องพัฒนาจิตใจที่ฝึกดีแล้วจะทำให้มีการพัฒนาภายนอกด้วย การพัฒนาจิตใจตามทัศนะของพระพุทธศาสนาเรียกว่า ภาวนา หรือ กรรมฐาน มี 2 ประการคือ สมถภาวนา คือ ทำจิตใจให้สงบและวิปัสสนาภาวนา คือทำให้เกิดการรู้แจ้งเห็นจริง

บทบาทพระสงฆ์ด้านสืบสานวัฒนธรรม

วัฒนธรรม คือ วิถีชีวิตที่มนุษย์สร้างขึ้นมาเพื่อประโยชน์ในการดำเนินชีวิตและถ่ายทอดกันมาจากบรรพชน สู่อนุชนรุ่นหลัง วัฒนธรรมแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. ศิลปวัฒนธรรมที่เป็นโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ เช่น ปราสาทราชวัง วัด ป้อม ค่าย กำแพง และลักษณะที่เห็นรูปทรงไม่ชัดเจน เช่น คุน้ำ คันดิน ถนนโบราณ เนินดินที่ปกคลุม

เจดีย์ โบสถ์ วิหาร เป็นต้น

2. ศิลปวัฒนธรรมประเภทงานจิตรกรรม ส่วนใหญ่จะมีอยู่ในวัด
3. ศิลปวัฒนธรรมประเภทงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน
4. ศิลปวัฒนธรรมที่เป็นนามธรรม เช่น ความคิดในทัศนคติ อุดมการณ์ ประเพณี ความเชื่อขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ

บทบาทพระสงฆ์ด้านส่งเสริมและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ด้วยหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ว่าด้วยเรื่องธรรมชาติ กฎของธรรมชาติการปฏิบัติตามกฎระเบียบของธรรมชาติ และผลที่ได้จากการปฏิบัติตามกฎของธรรมชาติ มนุษย์เป็นเพียงส่วนหนึ่งของธรรมชาติ เพราะฉะนั้นจึงปรากฏหลักธรรมมากมายที่แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการอนุรักษ์ธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งธรรมชาติแวดล้อมที่มนุษย์ต้องอาศัยในการดำรงชีวิตยังรวมไปถึงบทบาทผู้นำทางศาสนาที่มีอิทธิพลต่อชาวบ้านในชนบทและสังคมเมืองให้ความเคารพเลื่อมใส ยอมรับคำชี้แนะหรือแนะนำไม่แต่เฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับศาสนาเท่านั้น แต่ยังกินอาณาบริเวณในมิติอื่น ๆ อีกด้วย เช่น การพัฒนาหมู่บ้าน ผู้นำทางศาสนามักจะเป็นผู้นำแบบไม่เป็นทางการของชาวบ้าน มีอิทธิพลทางความคิดและจิตวิญญาณต่อชาวบ้านในระดับสูง ดังนั้น พระสงฆ์ควรเป็นแบบอย่างที่ดี ในด้านศีลธรรม จรรยา เพื่อปลูกศรัทธาให้เกิดขึ้นกับประชาชนในท้องถิ่น ควรพัฒนาตนให้รอบรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมเพื่อรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม อันจะส่งผลต่อศักยภาพในการอบรมพัฒนาจิต การเผยแผ่ศาสนาธรรมแก่พุทธศาสนิกชน เป็นผู้ให้คำสอนและหลักศาสนาธรรมทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยตรงคือเป็นผู้ให้การฝึกอบรมแก่พุทธศาสนิกชน และโดยทางอ้อม คือ การครองตนตามหลักธรรมวินัย ซึ่งจะก่อศรัทธาแก่คนทั่วไป และการให้การอบรมพัฒนาศักยภาพด้านการอบรมพัฒนาจิตและหลักปริยัติทางศาสนาแก่คณาจารย์และวิทยากรผู้ให้การอบรมแก่เยาวชนอีกส่วนหนึ่ง ในการสั่งสอนเยาวชน ด้านศีลธรรม เช่น เป็นวิทยากรอบรมในสถานศึกษา หรือจัดโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ นำพุทธศาสนิกชนและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอบรมศาสนาธรรม ซึ่งอาจทำโดยวัด กลุ่มบุคคลโดยมีวัดเป็นแกนนำ กลุ่มพระสงฆ์และสื่อบุคคล (ยุทธพงศ์ แสงโสภา, 2544 : 48)

หลักและวิธีการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

พระพุทธศาสนามองมนุษย์ทุกคนว่า “เวไนยสัตว์” ที่มีศักยภาพในตัวเองที่จะพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรมให้สูงขึ้น ตามลำดับจนบรรลุเป้าหมายสูงสุดแห่งชีวิตได้ แนวทางปลูกฝังนั้นพระพุทธศาสนายอมรับทั้งอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมและการใช้ปัญญาพิจารณาเหตุผล ว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้เกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลเท่านั้น องค์ประกอบทั้งสองนี้ต้องเสริมเกื้อหนุนกันประสานกัน ด้วยดี การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมจึงเป็นไปด้วยดีต้องประกอบทั้ง 2 ประการ คือ (พระราชมนี, (ป.อ. ปยุตโต), 2539 : 23; สมบูรณ์ สุขสราญ, 2532 : 19)

1. ปรโตโฆสะ สิ่งแวดล้อมภายนอก หมายถึงสิ่งแวดล้อมทางสังคมทั่วไปที่ดีที่เกื้อกูลแก่การปลูกฝังจริยธรรมในที่นี้เน้นไปที่ กัลยาณมิตร คือ ผู้คอยให้คำแนะนำที่ดี เช่น บิดา มารดา ครู อาจารย์และท่านผู้รู้ทั้งหมย เด็กที่มีปรโตโฆสะที่ดีพร้อมจะก้าวหน้าทางจริยธรรมมากกว่าเด็กที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวย

2. โยนิโสมนสิการ การรู้จักใช้ปัญญาพิจารณาหาเหตุผลใช้ความคิดถุวิธี รู้จักคิด คือ คิด แยกแยะและสืบเสาะหาต้นตอ ตามหลักความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัยต่าง ๆ พุดให้เข้าใจง่าย คือ คิดเป็นแก้ปัญหาเป็น

ในทางปฏิบัติการสร้างคุณธรรมจริยธรรมจะต้องขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมส่วนหนึ่ง และสร้างสำนึกภายในโดยเฉพาะการรู้จักคิดของเด็กอีกส่วนหนึ่ง ครูอาจารย์จะช่วยเป็นกัลยาณมิตรชี้แนะให้ใช้ความคิดให้ถุวิธี รู้จักคิดหาเหตุผล ถ้าไม่มีกัลยาณมิตรโยนิโสมนสิการมักเกิดยาก

พระสงฆ์ได้รับการคาดหวังในเรื่องของบทบาทการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยผ่านสถาบันทางสังคมต่าง ๆ ซึ่งบทบาทดังกล่าวได้รับความคาดหวังที่มีความคล้ายคลึงกัน เนื่องจากคำว่าบทบาท หมายถึง พฤติกรรมที่คาดหวังสำหรับผู้ที่อยู่ในสถานภาพต่าง ๆ ว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไร และบทบาทที่ถูกคาดหวังในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม เป็นบทบาทของพระสงฆ์ ซึ่งการแสดงบทบาทมีข้อจำกัดตามหลักพระพุทธศาสนา จึงส่งผลให้บทบาทที่ถูกคาดหวังนั้นมีความ

คล้ายคลึงกันในทางที่พระสงฆ์จะสามารถปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม ซึ่งตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ควรมีบทบาทสรุปได้ ดังนี้ (งามพิศ สัตย์สงวน, 2532 : 21)

1. บทบาทในการอบรมสั่งสอนศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทั้งในการเทศนาภายในวัด หรือการเป็นครูพระสอนตามสถาบันการศึกษา ซึ่งเป็นบทบาทที่พระสงฆ์สามารถปฏิบัติผ่านทางสถาบันทางสังคมได้ทุกรูปแบบ อยู่ในรูปของพระธรรมทูต ซึ่งพระธรรมทูตคือพระภิกษุ สามเณรที่มีความรู้ในทางพระพุทธศาสนาพอสมควรที่จะดำเนินการเผยแพร่ได้ แล้วเสียสละไปพบกับประชาชนในถิ่นต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางโน้มน้าวประชาชนให้เกิดความสนใจเลื่อมใสในคุณค่าแห่งศีลธรรมและพระพุทธศาสนา (ทิตนา แคมมณี, 2541)

2. บทบาทในการเป็นผู้นำและเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ชีวิตแบบพอเพียงพึ่งพาตนเองได้ เป็นบทบาทที่พระสงฆ์สามารถปฏิบัติผ่านทางสถาบันทางสังคมได้ทุกรูปแบบโดยเฉพาะสถาบันศาสนา อันหมายถึงการครองตนตามหลักธรรมวินัย ซึ่งสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีแก่พุทธศาสนิกชน ทั้งนี้บทบาทที่พึงประสงค์ประการหนึ่งของพระสงฆ์คือ เป็นแบบอย่างที่ดีในด้านศีลธรรม จรรยาเพื่อปลูกศรัทธาให้เกิดขึ้นกับประชาชนในท้องถิ่น และบทบาทดังกล่าวยังสอดคล้องกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมโดยการให้สังเกตตัวแบบตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Cognitive Theory) การเรียนรู้ส่วนใหญ่ของคนเกิดขึ้นจากการสังเกตจากตัวแบบ ซึ่งสามารถที่จะถ่ายทอดทั้งความคิดและการแสดงออกได้พร้อม ๆ กัน

3. บทบาทในการเป็นผู้ประสานความร่วมมือกับชุมชน สถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ทั้งนี้ในการปลูกฝังจิตสำนึกแก่ประชาชนต้องปลูกฝังจิตสำนึกให้มีความตระหนักรู้ (Awareness) มีจิตสำนึก (Consciousness) มีการกระทำร่วมกัน (Collective action) มีเครือข่าย (Network) ประสานงานและร่วมมือกัน

4. บทบาทในการจัดกิจกรรมธรรมบ้นเทิงหรือกิจกรรมนันทนาการภายในวัดเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในกลุ่มเยาวชน และบทบาทในการจัดภูมิทัศน์ภายในวัดให้

เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจและชื่นชมกับธรรมชาติ เนื่องจากในการเผยแพร่ธรรมสามารถควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านอื่น ๆ เช่นพัฒนาหรือสงเคราะห์ด้านวัตถุ แล้วโน้มน้าให้หันเข้าธรรมะ อีกทั้งการจัดกิจกรรมธรรมบันเทิงยังเป็นการชักชวนให้เยาวชนได้เข้ามาอยู่ในโปรโตไซส หรือสิ่งแวดล้อมภายนอก ซึ่งหมายถึงสิ่งแวดล้อมทางสังคมทั่วไปที่ดีที่เกื้อกูลแก่การปลูกฝังจริยธรรมในที่เน้นไปที่ กัลยาณมิตร ผู้คอยให้คำแนะนำที่ดี พร้อมจะก้าวหน้าทางจริยธรรมมากกว่าเด็กที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวย ดังนั้นการจัดกิจกรรมธรรมบันเทิงจึงเป็นการปลูกฝังเรื่องของคุณธรรมให้กับเยาวชน ซึ่งเยาวชนเป็นเหมือนผ้าขาวที่บริสุทธิ์ เป็นไม้อ่อนที่ตัดง่าย จึงควรให้ความสำคัญและความสนใจเป็นพิเศษในการอบรมและพัฒนาเยาวชนของเราตั้งแต่ยังเป็นเด็ก ให้เป็นเยาวชนที่พึงประสงค์ คือ เป็นคนเก่งด้วยปัญญา เป็นคนดีด้วยคุณธรรม มีความสุขในสังคม

การพัฒนาเรื่องของบทบาทของพระสงฆ์ที่จะออกไปเป็นวิทยากรให้ความรู้ต่าง ๆ มีการนำเสนอหลักธรรมให้แก่ประชาชนไม่จำเป็นต้องไปเทศน์อย่างเดียว จะต้องเข้าถึงประชาชน พระที่เข้าถึงประชาชนนั้นมีส่วนน้อยมาก ถ้าว่าพระมีความชำนาญและมีใจรัก มีสถาบันต่าง ๆ ส่งเสริมในทุก ๆ ด้าน มีการให้กำลังใจผู้น้อยได้รับพลังมวลชน เราต้องสร้างศรัทธาให้เกิด เราจะได้รับความร่วมมือและพัฒนาอย่างเป็นกระบวนการ เราสามารถบูรณาการได้ตามที่กำหนดไว้

บทสรุป

บทบาทของพระสงฆ์การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้ประสบความสำเร็จ คือ ขึ้นอยู่ที่พระภิกษุ ต้องมีความน่าเลื่อมใสศรัทธาก่อน ก็คืออันดับแรกถ้าเราไม่มีความน่าเลื่อมใสศรัทธาแล้ว ถึงจะไปบรรยายอย่างไรก็ตาม ชาวบ้านก็จะไม่เชื่อถือ ไม่ศรัทธาหรือจะไม่ให้ความร่วมมือ ดังนั้นข้อแรกจะให้สำเร็จได้นั้นก็คือพระภิกษุนั้นต้องมีการปฏิบัติที่ดีงาม มีศีลที่ดีงาม จึงจะสามารถสำเร็จได้ คือ พระสงฆ์ที่อยู่ในวัด ไม่ว่าจะป็นเจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด เจ้าอาวาสทุกวัด และพระสงฆ์ทั่วไป และพระสงฆ์ควรมีความมุ่งมั่นความตั้งใจในการอบรมสั่งสอน อยู่ที่ตัวพระภิกษุสงฆ์เอง ถ้าเราอยู่ให้เป็นครู แล้วก็อยู่ให้เขาเห็น ว่า

ลักษณะของภิกษุสงฆ์เป็นอย่างไร ทำอย่างไรแล้วก็จะส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้ได้ดี
อย่างไร บางครั้งพระที่นิ่งเฉยๆสามารถที่จะเป็นแบบอย่างให้กับเยาวชนพุทธศาสนิกชน
ได้ดีกว่าพระที่พูดมาก ถ้าตนเองปฏิบัติให้เห็นแล้วก็จะมีคนปฏิบัติตามได้ถือว่าเป็นครูที่ดี
ที่สุด และพระสงฆ์ต้องเข้าใจบทบาทที่ชัดเจนของตัวเองก่อน แล้วก็สำคัญก็คือการศึกษา
ด้วย พระสงฆ์เป็นสัญลักษณ์ของการศึกษา ถ้าพระสงฆ์เข้าใจบทบาทของตัวเองก่อนนะ
แล้วก็พัฒนาศักยภาพของตนเองต่อ การพัฒนาคุณธรรมมันเป็นเรื่องของนามธรรมควร
จะทำให้สำเร็จ ต้องรู้ศักยภาพของคนที่ต้องพัฒนาไปทางด้านคุณธรรม คือต้องเข้าใจ
บทบาทตัวเราเอง

เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม และสวนดุสิตโพล มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

(2550). *โครงการศึกษาบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตาม
แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ : กระทรวงวัฒนธรรม.

งามพิศ สัตย์สงวน. (2532). *หลักมานุษยวิทยา*. กรุงเทพฯ : เจ้าพระยาการพิมพ์.

ณัฐพงษ์ ทองภักดี. (2540). *ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: การประยุกต์ใช้หลัก
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารการพัฒนา*. กรุงเทพฯ : สถาบัน
บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ทิตนา แคมมณี. (2541). *การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม : จากทฤษฎีสู่การ
ปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระบรม
ราชูปถัมภ์.

พระธรรมปิฎก, (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2539). *การพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ : บริษัท
สหธรรมิก.

พระราชมนี, (ป.อ. ปยุตโต). (2539). *การศึกษาของคณะสงฆ์ : ปัญหาที่รอทางออก*.
กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์.

พระมหาภุชญา นันทเพชร. (2540). *ทัศนคติของพระสงฆ์ต่อบทบาทการพัฒนาสังคม.*

(วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ ฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร
ศาสตร์.

ยุทธพงศ์ แสงโสภา. (2544). *บทบาทพระสงฆ์กับการแก้ไขปัญหาสังคมไทย ศึกษากรณี*

กลุ่มสี่จจะสะสมทรัพย์ จังหวัดนนทบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต).

กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.

สมบูรณ์ สุขสารานู. (2532). *การพัฒนาตามแนวพุทธศาสนา กรณีศึกษาพระสงฆ์*

นักพัฒนา. กรุงเทพฯ ฯ : พิมพ์ส่วยการพิมพ์.

การบริหารการจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา Administrative Management for Charity School in Buddhist Temples

พระมหาธนศักดิ์ ชื่นสว่าง*

Phramaha Thanasak Cheunsawang

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา อันได้มาจากการศึกษาระหว่างโรงเรียนกับชุมชนที่จะต้องประกอบไปด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน การประสานงานของ บ้าน วัด โรงเรียน คือสามประสานร่วมกันในลักษณะกัลยาณมิตรอย่างยั่งยืนได้ เพราะเกิดจากจิตใจที่ต้องการเข้าร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง เพื่อให้เกิดผลต่อความต้องการของกลุ่มคนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตทางสังคมทั้งนี้ ในการที่จะให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริงนั้น การจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วม ต้องคำนึงถึงวิถีการดำเนินชีวิต ค่านิยม ประเพณี ทัศนคติของบุคคล เพื่อให้เกิดความสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม ให้ความสำคัญ โดยใช้ชุมชนเป็นศูนย์กลาง โดยโรงเรียนหน่วยงานภาครัฐช่วยเหลือ และวัดองค์กรพระพุทธศาสนาให้คำแนะนำ ให้บุคลากร นักเรียน คนในชุมชนมีคุณธรรมจริยธรรมอย่างยั่งยืนภารกิจที่สำคัญยิ่ง ก็คือผู้บริหารสถานศึกษาที่จะต้องสามารถนำองค์กรให้อยู่รอด ต้องกำหนดแผนงานวิธีการ ตลอดจนขั้นตอนต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานไว้อย่างมี

* คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ระบบ โดยพึ่งพิงงบประมาณจากรัฐที่มีไม่มากนักด้วยความประหยัด ใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่า ทั้งคน เงิน เวลาและทรัพย์สินอย่างอื่น เพราะถ้าระบบบริหารภายในสถานศึกษาไม่ดี จะกระทบกระเทือนต่อส่วนอื่น ๆ ของหน่วยงานได้ ดังนั้นความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการบริหารสถานศึกษา จึงขึ้นอยู่กับสมรรถภาพของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นสำคัญ

คำสำคัญ: การบริหารการจัดการ, โรงเรียนการกุศล, วัดในพระพุทธศาสนา

Abstract

This academic article was to propose guideline of administrative management for charity school in Buddhist temples. This paper was written from area studies in the collaborative activities in schools and communities cooperated with 3 organizations consisted of home, temple and school in friendly for sustainable coordination. These three harmonize together in a manner that was known as being born from the mind who wants to participate in a particular activity in order to affect the needs of people in line with the social way of life. Therefore, providing the community enter to truly get involved of participation activities need to be considered lifestyle, noble values, culture and attitude for voluntarily participate in community-based activities that supported by public schools and temples. The religious training team advises personnel, students and community members to gain sustainable morality. Mission of great importance is that the school administrators must be able to lead the organization to survive and must set a plan and method as well as various steps in operating systematically by relying on the budget and resources from the state that needs to use with saving and wisely including people, money, time and

other assets. If the administrative system within the school is not good, it will affect other parts of the organization. Therefore, success or failure in the school administration will depend on the competency of the school administrators.

Keywords: Administrative Management, Charity School, Buddhist Temples

บทนำ

ในปัจจุบัน โรงเรียนเป็นสถาบันหนึ่งของสังคม ที่เกิดขึ้นจากความต้องการของสังคมเพื่อทำหน้าที่หลักในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่สมาชิกของสังคม โดยให้การศึกษา และอบรมสั่งสอน เพื่อพัฒนาบุคคลให้เจริญงอกงาม มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรม ศีลธรรม วัฒนธรรมอันดีงาม มีความซื่อสัตย์สุจริต เสียสละ และพอใจที่จะฝึกฝนร่วมกันกระทำภารกิจต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ของสังคมโดยส่วนรวม ด้านการศึกษา จึงจะเป็นกระบวนการเรียนรู้ในสิ่งที่เกิดขึ้นแก่ทุกชีวิต และยังเป็นกระบวนการถ่ายทอดความรู้และวัฒนธรรม ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นกระบวนการที่บุคคลนำมาพัฒนาความสามารถทั้งทางด้านทัศนคติ และพฤติกรรมตามค่านิยมของสังคม รวมทั้งเป็นกระบวนการถ่ายทอดความรู้ทั้งสายสามัญ และอาชีพ ศีลธรรมและวัฒนธรรม ที่สำคัญก็คือ เป็นเครื่องชี้แนวทางให้ประพฤติปฏิบัติและใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์แก่สังคมโดยส่วนรวม อันเป็นเจตคติที่พึงงามทางด้านความมีน้ำใจ ซึ่งการปฏิบัติต่อส่วนรวมในทางที่ดี ก่อให้เกิดทักษะ ความคล่อง ความชำนาญ ในการปฏิบัติตามในแนวทางที่เหมาะสม ตามขอบเขตศีลธรรม ทั้งความประพฤติภายนอกและคุณธรรมภายในล้วนมีความสำคัญ การบริหารก็เป็นกระบวนการทำงานกับคนและโดยอาศัยคน และที่ไม่ประสบความสำเร็จก็เนื่องมาจากคน อันเนื่องมาจากไม่มีแนวทาง ในการปฏิบัติตน ให้มีการใช้จ่ายอย่างพอเพียง ถ้ามีความสัมพันธ์กันแล้วย่อมจะไม่เดือดร้อนและกระทำการทุจริตใด ๆ เมื่อรู้จักที่จะดำเนินชีวิตของตนเองดีแล้ว ก็ย่อมที่จะแผ่ไปในคนรอบข้างสามารถที่จะช่วยเหลือ เกื้อกูลผู้อื่นได้ และมีส่วนร่วมในชุมชนก็จะสามารถทำให้สังคมและชุมชน มีแต่ความผูกไมตรี เอื้อเฟื้อ เกื้อกูลหรือเป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน

มี ทาน คือ การให้ การเสียสละ หรือการเอื้อเฟื้อแบ่งปันของๆ ตน เพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่น ไม่ตระหนี่ถี่เหนียว ไม่เป็นคนเห็นแก่ได้ฝ่ายเดียว คุณธรรมข้อนี้จะช่วยให้ไม่เป็นคนละโมภ ไม่เห็นแก่ตัว ปิยวาจา คือ การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน พูดด้วยความจริงใจ ไม่พูดหยาบคายก้าวร้าว พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์เหมาะสำหรับกาลเทศะ พระพุทธเจ้าทรงให้ความสำคัญกับการพูดเป็นอย่างยิ่ง อัตถจริยา คือ การสงเคราะห์ทุกชนิดหรือการประพัตติในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น สมานัตตทา คือ การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ หรือมีความประพัตติเสมอที่เสมอต้นเสมอปลาย ปฏิบัติต่อผู้อื่น อย่างเสมอภาค วางตัวเหมาะสมกับสถานภาพที่เป็นอยู่ (ประภาศรี สีหอำไพ, 2535 : 1)

ในปีการศึกษา 2520 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ได้ออกนโยบายและแผนงานให้สอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 จึงได้เพิ่มเติมนโยบายการพัฒนาการศึกษาในด้านปริมาณว่า จะส่งเสริมการจัดโรงเรียนราษฎร์การกุศลมากขึ้นเป็นพิเศษ ปีการศึกษา 2521 – 2523 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ได้นำข้อเสนอดังกล่าวมาดำเนินงานโครงการทดลองพัฒนาโรงเรียนราษฎร์ของวัด เพื่อการกุศลขึ้น โดยได้คัดเลือกโรงเรียนในภูมิภาคต่าง ๆ จำนวน 11 โรงเรียน เข้าร่วมโครงการได้แก่ โรงเรียนพุทธมงคลนิมิต โรงเรียนสมานคุณวิทยาทาน โรงเรียนสุวรรณรังสฤษฎ์วิทยาลัย โรงเรียนวัดบ้านโป่งสามัคคีคุณูปถัมภ์ โรงเรียนมัธยมวัดใหม่กรงทอง โรงเรียนวัดมหาพุทธาราม โรงเรียนวินิตศึกษา โรงเรียนพยุหะวิทยา โรงเรียนพุทธชินราชพิทยา โรงเรียนธรรมราชศึกษา และโรงเรียนพินิตประสาธน์ โดยให้จัดตั้งสภาโรงเรียนราษฎร์ของวัดเพื่อการกุศล ขึ้นเป็นครั้งแรก โดยมี พระธรรมญาณมุนี ผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนวินิตศึกษา ได้รับการคัดเลือกเป็นประธานสภารูปแรก (อุดม ชาณี, 2553 : 5)

การพัฒนาโรงเรียนการกุศลของวัด

โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาจัดว่าเป็นทางเลือกอีกทางหนึ่ง ซึ่งได้รับอนุญาตให้จัดตั้งเป็นโรงเรียนตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พุทธศักราช

2488 ซึ่งได้จัดการเรียน การสอนแบบเดียวกับโรงเรียนสามัญทั่วไป ขณะเดียวกัน ก็มีจุดเน้นที่ต้องการให้นักเรียนนั้น มีคุณธรรมจริยธรรม โดยมีจุดประสงค์ (ส. ศิวรักษ์, 2545 : 9) มุ่งเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมซึ่งนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติ ตามหลักธรรมและกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง โดยการควบคุม ภาย วาจา ใจ ให้อยู่ในกรอบคุณธรรมจริยธรรมและวัฒนธรรมอันดีงาม ไม่เบียดเบียนตนเอง และบุคคลอื่น สามารถสร้างประโยชน์ให้แก่ตนเองและสังคม ตลอดจนมีลักษณะของความ เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี เพื่อการดำรงตนเป็นพลเมืองที่ดีในสังคม ในระบอบประชาธิปไตย ที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ขณะเดียวกันโรงเรียนก็ได้รับการสนับสนุน จากคณะสงฆ์ซึ่งเปิดโอกาสให้วัด พระสงฆ์และชุมชน ได้เข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาอย่างเต็มที่ โดยมีกระทรวงศึกษาธิการ ได้ส่งเสริมสนับสนุน และให้การอุดหนุนแก่โรงเรียนเป็นพิเศษ เพราะถือว่า โรงเรียนการกุศลของวัด ในพระพุทธศาสนา (ผ่องศิริ เรียงตระกูล, 2544 : 19) เป็นโรงเรียนต้นแบบประเภทการจัดการศึกษาสงเคราะห์ ให้แก่บุคคลที่ไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแล หรือด้อยโอกาส ในปีการศึกษา 2520 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ได้ออกนโยบายและแผนงานให้ สอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 จึงได้เพิ่มเติมนโยบายการ พัฒนาการศึกษาด้านปริมาณว่า จะส่งเสริมการจัดโรงเรียนราษฎร์การกุศลมากขึ้น เป็นพิเศษ โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ได้รับการพัฒนา ให้มีความ เจริญก้าวหน้าและเป็นโรงเรียนที่มีคุณภาพสูงขึ้นจากเดิมมาก สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาเอกชน โดยเฉพาะให้การสนับสนุนถึงร้อยละ 100 ตามแนวทางของบัตร อุดหนุนค่าเล่าเรียน ทำให้โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา มีหลักประกัน ความมั่นคงด้านการเงินจากรัฐ ในระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตามการพัฒนาที่จะทำให้โรงเรียน การกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ได้มีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น จะหวังเพียงการ สนับสนุนจากงบประมาณที่เป็นเพียงเงินอุดหนุนอย่างเดียวเท่านั้นไม่เป็นการพอเพียง ผู้บริหารโรงเรียนและคณะครูซึ่งเป็นผู้ที่ต้องปฏิบัติงานในโรงเรียนจำเป็นต้องมี แนวความคิดและหลักการทำงานให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและ การเปลี่ยนแปลงของโลกด้วย จึงจะทำให้การพัฒนาโรงเรียนประสบผลสำเร็จได้

ความหมายของการพัฒนา

ความเป็นมาของคำว่า การพัฒนา เมื่อพิจารณาแล้วจะสามารถพบได้ว่า เป็น กระแสแห่งความเจริญของประเทศตะวันตก หรือประเทศที่พัฒนาแล้วได้หลังไหลไปสู่ ประเทศด้อยพัฒนาหรือประเทศ ที่มีความเจริญน้อยกว่า คำว่า การพัฒนาจึงได้ถูก นำมาใช้เพื่ออธิบายความก้าวหน้าให้ทัดเทียมกับประเทศในตะวันตก ซึ่งมีความหมาย ครอบคลุมหลายแง่มุม ไม่เป็นที่เข้าใจอย่างเดียวกันในแต่ละประเทศแต่ละช่วงเวลา เรา จะพบว่าในช่วงแรก ๆ ของการนำเอาแนวความคิดการพัฒนามาใช้จะเน้นความ เจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปสู่สภาพที่ทันสมัย หรือการปรับให้เป็นอุตสาหกรรม เป็นการกำหนดรูปแบบ วิธีการและยุทธวิธีในการ พัฒนาประเทศที่มีความแตกต่างกันออกไป แนวคิดของการพัฒนาจึงครอบคลุมถึงด้าน เศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรมด้วย (จิรพรรณ กาญจนจิตรรา, 2548 : 22) การพัฒนา ควรหมายถึงการทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมีความสุข ความ สะดวกสบาย ความอยู่ดีกินดี ความเจริญทางศิลปวัฒนธรรมและจิตใจและความสงบ สันติ ซึ่งนอกจากจะขึ้นอยู่กับ การได้รับปัจจัยทางวัตถุเพื่อตอบสนองความต้องการทาง ร่างกายแล้ว ประชาชนยังต้องการได้รับการพัฒนาด้านการศึกษา สิ่งแวดล้อมที่ดี พักผ่อนหย่อนใจและการพัฒนาวัฒนธรรมและจิตใจด้านต่าง ๆ ความต้องการทั้งหมดนี้ บางครั้งเราเรียกกันว่า “การพัฒนาคุณภาพ” เพื่อให้เห็นว่าการพัฒนาไม่ได้ขึ้นอยู่กับ การเพิ่มปริมาณสินค้าหรือรายได้เท่านั้น หากอยู่ที่การเพิ่มความพอใจความสุขของ ประชาชนมากกว่า (นันทนีย์ กมลศิริพิชัยพร, 2554 : 4)

การพัฒนานั้นเป็นกระบวนการ (Process) ที่จะต้องมีองค์ประกอบของ เครื่องชี้วัดที่สำคัญและต้องผสมผสาน ได้แก่

1. มีการเปลี่ยนแปลง (Change) ในทางบวกได้แก่ การปรับปรุงเศรษฐกิจและ คุณภาพชีวิตเสมอ ถ้าเปลี่ยนแปลงในทางลบไม่ถือว่าเป็นการพัฒนา คือการเปลี่ยนแปลง นั้นจะต้องดีขึ้น เจริญขึ้น งอกงามขึ้น และต้องเกี่ยวข้องกับ 4 แกนหลัก คือคน โครงสร้าง เทคโนโลยีและระบบหรืองาน (รวมทั้งสิ่งแวดล้อมด้วย)

2. การเปลี่ยนแปลงนั้นต้องมีการควบคุม (Control) ทิศทางของการเปลี่ยนแปลงได้โดยการกำหนดเป็นแผนที่ชัดเจนและนำไปสู่การปฏิบัติที่ดำเนินตามเป้าหมายอย่างเด่นชัดและปรับเปลี่ยนยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมของสถานการณ์และเวลาที่เปลี่ยนแปลงไป โดยมีจุดเน้นของการพัฒนาโดยประชาชน เพื่อประชาชนและเป็นการพัฒนาแบบยั่งยืน

3. ผลของการพัฒนานั้น ต้องเกิดความเสมอภาค (Equity) และเกิดการกระจายใหม่ (Redistribution) ในการกระจายความเป็นธรรมในเรื่องรายได้ และการกระจายความเป็นธรรมในเรื่องคุณภาพชีวิต (Quality of Life) แก่กลุ่มคนในสังคมอย่างยุติธรรม จะต้องทำให้เกิดความเท่าเทียมอย่างแท้จริงในเรื่องโอกาส (การศึกษา การทำงาน ความก้าวหน้า ฯลฯ)

การเปลี่ยนแปลงตามแผนหรือการเปลี่ยนแปลงที่มีการกำหนดทิศทาง (Planned or Directed Change) นั้นคือการพัฒนาที่ได้เป็นเรื่องธรรมชาติหากเป็นความพยายามของมนุษย์ที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น โดยกำหนดทิศทางหรือรายละเอียดเอาไว้ล่วงหน้าว่าจะพัฒนาอะไร พัฒนาอย่างไร ช้าเร็วอย่างไร ใครจะเป็นผู้พัฒนาและเป็นผู้ถูกพัฒนา

การพัฒนาเป็นกระบวนการในการที่จะเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงคุณภาพชีวิต (Quality of Life) ของประชาชนส่วนใหญ่ให้ดีขึ้น ซึ่งรวมถึงเรื่องที่ดีดีคุณค่าของคนในแต่ละสังคมด้วย ดังนั้นความหมายของการพัฒนาจึงแตกต่างกันออกไปตามกาลเวลา สถานที่และลักษณะของปัญหาหรือความต้องการของแต่ละสังคม โดยมีปัจจัยที่สนับสนุนส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปทิศทางที่พึงประสงค์ ดังนี้ (สุทธิพร รัตนธรรค์ธธา, 2553)

1. เป็นการเปลี่ยนแปลงที่นำมาซึ่งการปรับปรุงให้ดีขึ้นสำหรับคนส่วนใหญ่
2. ควรจะเป็นอันตรายน้อยที่สุดและเป็นประโยชน์ต่อทุก ๆ คน อย่างน้อยที่สุดก็ควรที่จะทำการตอบสนองความต้องการพื้นฐานหรือความต้องการที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต
3. มีความสอดคล้องกับความต้องการของคนส่วนใหญ่และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

ในความหมายพื้นฐานการพัฒนา ก็คือการทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนในทุก ๆ ด้านของสังคมทั้งมวล การพัฒนามิได้เป็นเพียงการพัฒนาด้านรายได้หรือด้านเศรษฐกิจเพียงด้านเดียวและไม่ใช่เรื่องของเทคนิค แต่การพัฒนาเป็นการเปลี่ยนแปลงในแนวความคิดและเปลี่ยนแปลงการกระทำที่เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงเพื่อตอบสนองความต้องการและก่อให้เกิดคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกหมู่เหล่าให้ดีขึ้น

ความหมายของการบริหารการจัดการโรงเรียน

การบริหาร หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งอย่างใดหรือหลายๆอย่างที่บุคคลร่วมกันกำหนดโดยใช้กระบวนการอย่างมีระบบและให้ทรัพยากรตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม (อำรุง จันทวานิช 2547 : 6)

การจัดการ หมายถึงการทำให้กลุ่มบุคคลในองค์กรเข้ามาทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันขององค์กร การจัดการประกอบด้วยการวางแผน การจัดการองค์กร การสรรบุคลากร การนำหรือการสั่งการ และการควบคุมองค์กรหรือความพยายามที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน การจัดการทรัพยากรประกอบด้วยการใช้งาน และการจัดวางทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรการเงิน ทรัพยากรเทคโนโลยี และทรัพยากรธรรมชาติร่วมกันของกลุ่มบุคคล

โรงเรียน หมายถึง หน่วยงานตามกฎหมายที่มีหน้าที่ หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา ไม่ว่าจะ เป็นของภาครัฐหรือภาคเอกชน โดยมีผู้บริหารโรงเรียนในการรับผิดชอบการบริหารโรงเรียนและบริหารครู ให้ทำหน้าที่หลักด้านการเรียนการสอน และส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน โรงเรียนแต่ละแห่งมีสภาพแวดล้อม ปัจจัยและวัฒนธรรมแตกต่างกัน การบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนทุกแห่งผู้บริหารจำเป็นต้องศึกษาหลักการ แนวคิด และทฤษฎีต่าง ๆ อย่างหลากหลาย เพื่อนำมาปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน ให้การจัดการศึกษาเป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และการพัฒนาสาระ และกระบวนการเรียนรู้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

การบริหารการจัดการโรงเรียน หมายถึง กระบวนการในการทำงานโดยมีผู้บริหารโรงเรียนปฏิบัติภารกิจอย่างเป็นระบบในโรงเรียนที่ดำเนินการ การบริหารงานในโรงเรียนเป็นกระบวนการดำเนินงานของกลุ่มผู้บริหารเพื่อต้องการพัฒนาหรือให้บริการทางการศึกษาแก่สมาชิกในสังคมให้เป็นที่พอใจตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ผู้บริหารโรงเรียนจึงเป็นบุคคลสำคัญที่มีบทบาทและมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการโรงเรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่องค์การได้กำหนดไว้และสามารถบริการทางการศึกษาแก่สังคมได้เป็นอย่างดี ตามภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และฉบับที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้โรงเรียนมากที่สุดด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้โรงเรียนสามารถดำเนินการกิจการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว

การบริหาร (Administration) เป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานขององค์การ เพราะเป็นเครื่องมือสำคัญ ที่จะชี้ให้เห็นความสำเร็จ หรือความล้มเหลว ความมีประสิทธิภาพหรือความไร้ประสิทธิภาพของหน่วยงาน การบริหารเป็นเครื่องบ่งชี้ให้ทราบถึงความเจริญก้าวหน้าของสังคม ความก้าวหน้าของวิทยาการต่าง ๆ การบริหารเป็นมรรคที่สำคัญจะนำไปสู่ความก้าวหน้า การบริหารเป็นลักษณะการทำงานร่วมกันของกลุ่มบุคคลในองค์การ ซึ่งมีการวินิจฉัยสั่งการ นักบริหารจะต้องคำนึงถึงปัจจัยสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ การวินิจฉัยสั่งการเป็นเครื่องแสดงให้ทราบถึงความสามารถของนักบริหาร และความเจริญเติบโตของการบริหารชีวิตประจำวันของมนุษย์ไม่ว่าในครอบครัวหรือองค์การใด ย่อมเกี่ยวข้องกับการบริหารอยู่เสมอ ดังนั้น การบริหารจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจ และจำเป็นต่อการที่จะดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคม โดยอาศัยหลักธรรมเป็นเครื่องมือสร้างสัมมาทิฐิ ให้ได้มีขึ้นจะทำให้การปกครองง่ายขึ้น สะดวกขึ้น มีความสงบสุขขึ้น และมีความสันติสุขในหมู่นักบริหาร นักวิชาการ และนักศึกษามากมายหลายท่าน ได้ให้ความหมายของการบริหารไว้หลายทัศนะ ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

การบริหารโดยทั่วๆ ไป จะมีลักษณะเป็นกระบวนการวิธี หรือเป็นการกำหนดขั้นตอนในการปฏิบัติงาน หรือเป็นลำดับรายการในการบริหาร ซึ่งในการบริหารนั้น จะต้องมิลำดับรายการก่อนหลัง ว่าจะต้องทำอะไรใดก่อนและต่อ ๆ ไป จะทำอะไร ซึ่งจัดว่าเป็นหลักเกณฑ์วิธีการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Management) กระบวนการบริหารจะกำหนดขอบเขต และหน้าที่ตามขั้นตอนต่าง ๆ ไว้อย่างชัดเจนนักวิชาการ และนักบริหารต่างประเทศตลอดจนนักการศึกษาได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการบริหารไว้ ดังนี้

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ได้กำหนดมาตรฐาน ผู้บริหารการศึกษาของคุรุสภา พ.ศ. 2540 ได้กล่าวถึงแนวทางการปฏิบัติงานในหน้าที่ผู้บริหารสถานศึกษาไว้ 12 ประการ คือ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2540 : 4)

1. ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษา
2. ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ โดยต้องคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับการพัฒนาของบุคลากร ผู้เรียน และชุมชน
3. มุ่งมั่นพัฒนาผู้ร่วมงานให้สามารถปฏิบัติงานได้เต็มศักยภาพ
4. พัฒนาแผนงานขององค์กรให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง
5. พัฒนาและใช้วัตรกรรมการบริหารจนเกิดผลงานที่มีคุณภาพสูงขึ้นเป็นลำดับ
6. ปฏิบัติงานขององค์กรโดยเน้นผลถาวร
7. รายงานผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างเป็นระบบ
8. ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี
9. ร่วมมือกับชุมชน และหน่วยงานอื่นอย่างสร้างสรรค์
10. แสวงหา และใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา
11. เป็นผู้นำ และสร้างผู้นำ
12. สร้างโอกาสในการพัฒนาได้ทุกสถานการณ์

การบริหารเป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นกระบวนการทางสังคมที่ผู้บริหารใช้สำหรับตัดสินใจ เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ ทั้งที่เป็นองค์กรหน่วยงานของรัฐและเอกชน ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ตามเป้าหมาย โดยนำทรัพยากรมาใช้อย่างประหยัด และเกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวนี้

ต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ เพื่อให้บุคคลต่าง ๆ ที่มีเพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน ตำแหน่ง เงินเดือน สวัสดิการที่แตกต่างกัน ไม่เป็นอุปสรรคต่อความร่วมมือกันในการปฏิบัติงาน เป็นกระบวนการบริหาร เป็นภารกิจที่ผู้บริหารต้องปฏิบัติหน้าที่ตามลำดับขั้นตอนของการบริหารด้านวิชาการ บุคลากร กิจกรรมนักเรียน จุรการและการเงิน อาคารสถานที่ และความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อส่งเสริมซึ่งกันและกัน ก็จะเป็นระบบให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดต่อองค์กรได้ โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาเดิมใช้ชื่อว่า โรงเรียนราษฎร์ของวัด เกิดขึ้นตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยโรงเรียนราษฎร์ของวัด พุทธศักราช 2488 โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาได้ประสบปัญหาในการดำเนินงานมาโดยตลอด เนื่องจากในช่วงแรกๆ ได้รับอุดหนุนเหมือนโรงเรียนเอกชนทั่วไป และไม่สามารถเก็บค่าธรรมเนียบการเรียนจากผู้ปกครองนักเรียนได้ สาเหตุจากผู้ปกครองนักเรียนร้อยละ 95 มีฐานะยากจน จึงทำให้โรงเรียนบางแห่งต้องเลิกกิจการและบางแห่งก็ได้โอนกิจการให้รัฐบาล (ในอดีต)

การพัฒนาโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืน

"การศึกษาเพื่อคนทุกคน คนทุกคนเพื่อการศึกษา" ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาการศึกษาอย่างยั่งยืนเพื่อคนทุกคนมาโดยตลอด ไม่ว่าจะเขาเหล่านั้น จะเป็นคนไทย กลุ่มชาติพันธุ์ นักรบข สตรี เด็ก หรือแม้แต่คนชรา ไม่ว่าจะเป็นคนไทยโดยสายเลือด หรือผู้เข้ามาทำงานหรืออาศัยอยู่ในประเทศไทย ก็ตาม เขาเหล่านั้น ย่อมได้รับสิทธิทางการศึกษาในประเทศทุกคนโดยเฉพาะ เมื่อพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 ได้บัญญัติจุดมุ่งหมายของการศึกษาไทยไว้ว่า "การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข" และกำหนดหลักการของการจัดการศึกษาไว้ว่า 1. เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน (ทุกคน) 2. ให้สังคมมีส่วน

ร่วมในการจัดการศึกษา และ 3. การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2552 : 9-12)

หลักการดังกล่าวสะท้อนปรัชญาของการจัดการศึกษาของไทยที่เป็นไปเพื่อคนทุกคน คนทุกคนเพื่อการศึกษา และเป็นการศึกษาหรือการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยกำหนดอีกว่า “การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” ที่รัฐต้องจัดให้กับประชาชนสอดคล้องกับเจตนารมณ์ขององค์การสหประชาชาติข้างต้น และที่สำคัญนอกเหนือไปจากที่องค์การสหประชาชาติกำหนดไว้คือ การที่กำหนดให้สังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา นับเป็นการกระจายอำนาจทางการศึกษาสู่ประชาชนที่เปิดโอกาสให้เข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาหรือสนับสนุนการศึกษาเท่าเทียมกัน ในฐานะของคนไทยที่ควรเข้ามารับผิดชอบการศึกษาไทยร่วมกัน การมีส่วนร่วมทางการศึกษาดังกล่าวสะท้อนในทางปฏิบัติได้จากการ 1. กำหนดให้มีคณะกรรมการการศึกษาในทุกระดับนับตั้งแต่ระดับนโยบาย ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับสถานศึกษาที่มีผู้แทนทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ศิษย์เก่า นักบวช สถาบันทางสังคม และผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง 2. การให้เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ๆ เข้ามามีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมีสิทธิรับการสนับสนุนทางวิชาการ การรับเงินอุดหนุนจากรัฐ และการยกเว้นภาษี 3. การจัดการศึกษาของรัฐที่มีผลกระทบต่อภาคเอกชน จะต้องมีการทำประชาพิจารณ์โดยประชาชน 4. การเปิดโอกาสให้มีการระดมทุนและทรัพยากรเพื่อการศึกษาจากทุกภาคส่วน ซึ่งหมายถึงการที่ประชาชนทุกภาคส่วน เข้ามาสนับสนุนทุนและทรัพยากรเพื่อการศึกษา แก่สถานศึกษาต่าง ๆ ได้ 5. การร่วมติดตามคุณภาพการเรียนการสอนของครูสะท้อนสู่สังคมเป็นระยะของพ่อแม่ผู้ปกครอง เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า ทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศไทยสอดคล้องกับสากลมาโดยตลอด ขณะเดียวกันก็อยู่บนพื้นฐานของความเป็นไทยทั้งบริบทของสังคม ศาสนา วัฒนธรรม โดยเฉพาะปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และกระบวนการของการมีส่วนร่วม

ที่ทำให้ประเทศไทยและคนไทย มีความยั่งยืนมาได้ตราบถึงปัจจุบัน แม้จะประสบภาวะวิกฤติทั้งวิกฤติไทยและวิกฤติโลกก็ตาม

วิธีการและขั้นตอนการพัฒนาโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืน

1. ร่วมคิด โรงเรียน/แหล่งเรียนรู้จัดทำประชาคม ครู ผู้บริหาร กรรมการสถานศึกษา และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน เพื่อรับทราบปัญหาและความต้องการของผู้เรียน พ่อแม่ผู้ปกครองและชุมชน และกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียนร่วมกันเพื่อการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนให้ประสบผลสำเร็จ

2. ร่วมตัดสินใจ เมื่อมีกิจกรรมใดที่ต้องพึ่งความเห็นและตัดสินใจร่วมกันที่มีผลกระทบต่อการบริหารจัดการและส่วนได้ส่วนเสียของผู้เรียนและประชาชน ครู ผู้บริหาร กรรมการสถานศึกษาและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะมีการตัดสินใจร่วมกันบนพื้นฐานของข้อมูลของโรงเรียนและชุมชน

3. ร่วมวางแผน มีการวางแผนการดำเนินงานร่วมกัน ตามการจัดทำประชาคม ทั้งจัดทำแผนกลยุทธ์ แผนพัฒนา แผนปฏิบัติการและมีการกำหนดโครงการ กิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชน ร่วมกัน

4. ร่วมดำเนินการ เมื่อมีการมอบหมายการดำเนินงานใด ๆ ของโรงเรียน/แหล่งเรียนรู้ที่เกิดจากการคิดร่วมกัน วางแผนร่วมกัน ผู้บริหาร ครู กรรมการสถานศึกษา และผู้มีส่วนได้เสียมีการดำเนินงานในกิจกรรมนั้น ๆ ตามภารกิจหน้าที่ที่กำหนดร่วมกัน

5. ร่วมรับผิดชอบ เมื่อมีกิจกรรมที่ต้องดำเนินการและผลของการดำเนินงานทั้งด้านบวกและด้านลบ ผู้บริหาร ครู กรรมการสถานศึกษา และผู้มีส่วนได้เสีย จะมีการรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้นร่วมกันโดยไม่ทอดทิ้งให้เป็นปัญหาของผู้ใดผู้หนึ่ง ความรับผิดชอบดังกล่าวเป็นไปตามระดับของ ความรับผิดชอบ เช่น ผู้บริหารมีหน้าที่บริหารงาน ครูมีหน้าที่สอน จัดประสบการณ์เรียน และพัฒนาการเรียนรู้ ภูมิปัญญาช่วยสอน พ่อแม่ผู้ปกครองร่วมแนะนำ กำกับติดตามการเรียนรู้ของบุตรหลาน ชุมชนและองค์กรในชุมชนหาหน้าที่สนับสนุนช่วยเหลือกิจกรรมการเรียนรู้และระดมทรัพยากร เป็นต้น

6. ร่วมแก้ปัญหา เมื่อมีปัญหาอันเกิดจากการบริหารจัดการหรือการดำเนินงาน ผู้บริหาร ครู กรรมการสถานศึกษา และผู้มีส่วนได้เสีย มีการหาทางแก้ปัญหาดังกล่าว ร่วมกันให้ลุล่วงด้วยดี

7. ร่วมติดตามประเมินผล ระหว่างการดำเนินงานและหลังการดำเนินงาน ผู้บริหาร ครู กรรมการสถานศึกษา และผู้มีส่วนได้เสียมีการติดตามและประเมินผลเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาางร่วมกันในกิจกรรมการประเมินผลการเรียน พ่อแม่ผู้ปกครอง หรือภูมิปัญญา สามารถเข้ามามีส่วนในการประเมินผู้เรียนด้วย

บทสรุป

การพัฒนาการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาให้ประสบความสำเร็จ ผู้บริหารโรงเรียนต้องศึกษารูปแบบ (Model) ในการบริหาร จะพัฒนาอย่างไร ไปสู่เป้าหมายให้มีประสิทธิภาพ และมีความเหมาะสมกับบริบทและปัจจัยต่าง ๆ ของโรงเรียนต้องเข้าใจงานขององค์กรอย่างเป็นระบบ หรือองค์ประกอบย่อยของระบบภายในและระบบภายนอกขององค์กร ซึ่งการพัฒนาการบริหารจัดการการศึกษามีความแตกต่างจากการศึกษาในอดีต เป็นการบริหารที่สามารถเปิดเผยให้แก่สาธารณชน และบุคคลที่มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ให้รับทราบและตรวจสอบได้ ซึ่งเป็นผลดีกับโรงเรียนว่า จะได้รับการยอมรับความเชื่อถือ ความมั่นใจด้านคุณภาพจากผู้ปกครองและชุมชน ซึ่งการบริหารโรงเรียนในปัจจุบัน ต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการบริหารให้มีความสำคัญกับการพัฒนา ซึ่งมีความสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง จึงจำเป็น ที่ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา ต้องมีความรู้ ความเข้าใจใฝ่รู้ และพัฒนาโรงเรียนอย่างเป็นระบบ เพื่อมุ่งพัฒนาคน (ผู้เรียน) ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มุ่งเน้นความเป็นเลิศทางการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนเป็นคนดีมีปัญญา และก่อให้เกิดความสุขตามศักยภาพ การพัฒนาการบริหารจัดการศึกษามุ่งให้เกิดผลดีบรรลुวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ จึงเป็นหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคน ที่ต้องรู้และเข้าใจ จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาและร่วมมือกันเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

เอกสารอ้างอิง

- จิระพรรณ กาญจนจิตตรา. (2548). *การพัฒนาสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นันทนีย์ กมลศิริพิชัยพร. (2554). *การพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- ประภาศรี สีอำไพ. (2535). *พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- ผ่องศิริ เรียงตระกูล. (2544). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานของโรงเรียนเอกชนการกุศลของในพระพุทธศาสนา ลำปาง*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์บัณฑิต). นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2552). *การศึกษากับการวิจัยเพื่ออนาคตของประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- ส. ศิวรักษ์. (2545). *ปรัชญาการศึกษาศาสตร์และศิลป์แห่งการปฏิรูปการเรียนรู้*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์.
- สุทธิพร รัตนธรรค์ธา, (2553). *ศึกษาการพัฒนาที่ยั่งยืนแนวพุทธในทัศนะของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต)*. พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2540). *เกณฑ์มาตรฐานผู้บริหารสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- อุดม ชาณี. (2553). *สำนักงานกลุ่มโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา โรงเรียนพินิจประสาธน์ อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา*. ปราชินบุรี : เจตนารมณัภรณ์.
- อรุณ จันทวานิช. (2547). *แนวทางการบริหารและพัฒนาสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพ*. กรุงเทพฯ : น้ำพริกหวาน กราฟฟิค.

การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณในสถานศึกษา

บูรณาการตามแนวพุทธธรรม

Development of Spiritual Leadership

in Educational Institutions Integrated with Buddhist Principles

พระศักดา ชนาสโภ (สมณวัทนา) *

Phra Sakda Chanasapo (Sommanawattana)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอ การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณในสถานศึกษา ซึ่งผู้นำหรือผู้บริหารที่จะประสบผลสำเร็จหรือผู้บังคับบัญชาที่ดีคือผู้ที่สามารถใช้ความเป็นผู้นำหรือภาวะผู้นำในการบริหารงาน โดยสามารถปรับสภาวะแวดล้อมเพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ร่วมงานมีจิตใจร่วมกันปฏิบัติงานให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานให้มากที่สุด ส่วนผู้บริหารมีภาวะผู้นำได้จากความเชื่อมั่นและไว้วางใจในตัวผู้บังคับบัญชา การให้ความสนับสนุนเกื้อกูลจากผู้ใต้บังคับบัญชา การให้อิสระในการปฏิบัติงานและการรับฟังความคิดเห็นจากผู้ใต้บังคับบัญชา หากพิจารณาแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำในยุคปัจจุบัน อาทิ ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำเชิงবারมี ภาวะผู้นำเชิงวัฒนธรรม จะพบว่าแนวคิดที่สอดคล้องกันคือผู้นำต้องมีวิสัยทัศน์ที่แหลมคม เป็นวิสัยทัศน์ที่ในอนาคต มีการเจริญเติบโต ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณ จึงเป็นที่นิยมกันมากในสังคมปัจจุบัน เพราะมีความละเอียดอ่อน ไม่น้อยไปกว่าเรื่องทางศาสนา เป็นภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษา จึงเป็นที่สามารถจัดการศึกษาสู่ความเป็นเลิศในศตวรรษที่ 21 อันเป็นการเสริมสร้าง

* คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ประสิทธิภาพ ซึ่งเน้นเรื่องคุณธรรม ความเข้มแข็งและข้อผูกพันเชิงลึกของคนในองค์กร ซึ่งประกอบไปด้วยหลักธรรมสำคัญ คือ ครองตน ครองคน และครองงาน

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, สถานศึกษา, หลักพุทธธรรม

Abstract

This academic article aimed to propose development of spiritual leadership in educational institutions integrated with Buddhist Principles. Data were collected by using documentary study form the content related to spiritual leadership, educational management and Buddhist principle. Results of the study showed that a successful leader or executive or a good supervisor was one who can apply leadership principle in the management which can adjust the environment in order for subordinates or associates to share their minds to work for the most benefit of the performance. The management has leadership, as can be seen from the confidence and trust in the leader by providing support and assistance from subordinates, giving freedom to work, and hearing opinions from subordinates. Considering current leadership concepts such as visionary leadership, transformational leadership, charismatic leadership, and cultural leadership were found to be coherent in the idea that leaders have sharp vision and a future vision that is growing spiritual leadership. Therefore, it is very popular in today's society because it is sensitive not less than religious aspect. It is an effective leader in educational institutions, thus being able to provide education to excellence in the 21st century which emphasizes virtue, the strength, and deep commitment of the people in the organization which consists of

important principles of oneself governance, personnel governance and work control.

Keywords: Leadership, Educational Institutions, Buddhist Principles

บทนำ

ในปัจจุบันการจัดการศึกษาของไทยมีวิวัฒนาการมาโดยตลอด อาจจะเป็นเพราะมีปัจจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศทำให้สังคมมีการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ ปัจจัยภายในเกิดจากความต้องการพัฒนาสังคมให้มีความเจริญและทันสมัย ส่วนปัจจัยภายนอกเกิดจากกระแสความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกทั้งด้านเศรษฐกิจและการเมือง ตลอดจนการติดต่อสื่อสารกัน ทำให้ประเทศไทยต้องปรับตัวให้ทันสมัย รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้ประเทศไทยได้เกิด การพัฒนาให้ทัดเทียมกับนานาชาติอารยประเทศ ตลอดจนการรับกระแสการปฏิรูปการศึกษาของนานาชาติ สู่ความเป็นประชาคมอาเซียน ในปี พ.ศ.2558 รูปแบบการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา จึงเป็นเรื่องที่ทุกภาคส่วนต้องตระหนัก และปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงท่ามกลางกระแสแห่งความเป็นโลกาภิวัตน์ (globalization) เพื่อรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ว่าจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษามีพัฒนาการทางร่างกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์และสังคม เหมาะสมกับวัย มีความรู้คู่คุณธรรมที่จะดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุขบนพื้นฐานความเป็นไทยอย่างมีศักดิ์ศรี และภาคภูมิใจสามารถพึ่งตนเอง มีทักษะที่จะแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง มีทักษะเบื้องต้นในการประกอบอาชีพ มีวิสัยทัศน์อันกว้างไกลพอที่จะรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในสังคมโลก มีจิตสำนึกที่ถูกต้องโดยรัฐจะจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปีอย่างทั่วถึงให้กับทุกคนอย่างมีคุณภาพ โดยการใช้นวัตกรรมทางการศึกษา และเทคโนโลยีตลอดจนรูปแบบที่หลากหลายให้สอดคล้องกับสภาพความแตกต่างของแต่ละบุคคลและความแตกต่างของแต่ละท้องถิ่น

การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณ

ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณ (spiritual leadership) หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในการจูงใจหรือนำบุคคลอื่น ๆ อย่างมีวิสัยทัศน์ เป็นผู้สร้างความหวัง พลังศรัทธาและความไว้วางใจในการปฏิบัติงาน

ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณ เป็นผู้นำที่ให้ความสำคัญในด้านของวิสัยทัศน์ พันธกิจ รวมไปถึงการส่งเสริมความสมดุลในด้านความต้องการในการทำงานที่ทำให้ทุกคนในองค์กรมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบงานของตนเสมือนอยู่ที่บ้าน ความเชื่อในเรื่องของการพัฒนาตนเองและผู้ใต้บังคับบัญชาให้เป็นไปตามเป้าหมายสำคัญขององค์กร ดังนั้นภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณจึงช่วยเสริมสร้างให้ผู้คนได้เพิ่มความหมายของการเป็นอยู่และทัศนคติที่ดีในการทำงาน (Fry, L.W. , 2003 : 619-622.)

การพัฒนาผู้นำทางการศึกษามีอาชีพในอนาคตนั้น จำเป็นต้องมีภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณเพราะการเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพเป็นกุญแจสำคัญในการบริหารสถานศึกษา และเป็นกุญแจสำคัญที่ส่งผลต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษา ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณยังรวมถึงผู้นำที่สอนหลักการที่ถูกต้อง การประยุกต์เทคนิคที่ช่วยกำกัควบคุมดูแล ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณจึงเป็นแม่แบบสำหรับการพัฒนาองค์กรแห่งการเปลี่ยนแปลง การพัฒนาองค์กรในเชิงบวก อีกทั้งพัฒนาคุณภาพชีวิตมนุษย์ไม่เพียงแต่สามารถอยู่ร่วมกันแต่เป็นการเสริมสร้างประสิทธิภาพ ซึ่งเน้นเรื่องคุณธรรม ความเข้มแข็งและข้อผูกพันเชิงลึกของคนในองค์กร

ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณเป็นเรื่องการเปลี่ยนแปลงภายในทางทฤษฎี (ผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้นำใฝ่บริการ ผู้นำเชิงจิตวิญญาณ ผู้นำเชิงจริยธรรม) ซึ่งเป็นที่นิยมกันมากในหลายอุตสาหกรรมมากกว่า 10 ปี โดยส่วนมากนิยมในด้านอุตสาหกรรมเกี่ยวกับสุขภาพ เป็นการตอบสนองความพึงพอใจ การรับรู้ถึงความแตกต่างขององค์กร ความเข้าใจในจิตวิญญาณความเป็นอยู่ ซึ่งในวงการศึกษานี้ ในยุคปัจจุบันก็มีความละเอียดอ่อนในการตื่นตัวเรื่องจิตวิญญาณของชีวิตในประเทศไทยและต่างประเทศในด้านสุขภาวะที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สังคมและจิตวิญญาณ (ประเวศ วัชสี, 2544 : 14)

จิตวิญญาณ หมายถึง มีจิตสูง กล่าวคือ มีความดี อดทนเห็นแก่ตัว มีปัญญา มีการเข้าถึงสิ่งที่สูง จิตหรือจิตวิญญาณเป็นคำกลางๆ สัตว์มีจิตหรือวิญญาณแต่ไม่มีจิตวิญญาณหรือจิตสูง จึงกล่าวได้ว่า สัตว์มีกาย จิต สังคม ในขณะที่มนุษย์มีกาย จิต สังคม จิตวิญญาณ ดังนั้นจิตวิญญาณจะให้ความหมายทางพุทธ หมายถึง ปัญญาที่ได้ หรือทางสากลหรือทางศาสนาอื่นจะตรงกับคำว่า spiritual

หลักการพัฒนาในสถานศึกษา

การพัฒนาเป็นกระแสแห่งความเจริญของประเทศตะวันตก หรือประเทศที่พัฒนาแล้ว ได้หลั่งไหลไปสู่ประเทศด้อยพัฒนาหรือประเทศที่มีความเจริญน้อยกว่า คำว่าการพัฒนาจึงได้ถูกนำมาใช้เพื่ออธิบายความก้าวหน้าให้ทัดเทียมกับประเทศในตะวันตก ซึ่งมีความหมายครอบคลุมหลายแง่มุม แนวความคิดการพัฒนาจะเน้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ไปสู่สภาพที่ทันสมัยหรือการปรับให้เป็นอุตสาหกรรม เป็นการกำหนดรูปแบบ วิธีการและยุทธวิธี ในการพัฒนาประเทศที่มีความแตกต่างกันออกไป แนวคิดของการพัฒนาจึงครอบคลุมถึงด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรม (จิรพรรณ กาญจนจิตรา, 2548 : 9) จะเป็นการทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมีความสุข ความสะดวกสบาย ความอยู่ดีกินดี ความเจริญทางศิลปวัฒนธรรมและจิตใจและความสงบสันติ ซึ่งนอกจากจะขึ้นอยู่กับ การได้รับปัจจัยทางวัตถุเพื่อตอบสนองความต้องการทางร่างกายแล้ว ประชาชนยังต้องการได้รับการพัฒนา ด้านการศึกษา สิ่งแวดล้อมที่ดี พักผ่อนหย่อนใจและการพัฒนาวัฒนธรรมและจิตใจด้านต่าง ๆ ความต้องการทั้งหมดนี้บางครั้งเราเรียกกันว่า “การพัฒนาคุณภาพ” ซึ่งเป็นความท้าทายความสามารถของผู้บริหาร นำไปสู่ความสำเร็จที่เกิดขึ้น จะสามารถช่วยลดและขจัดปัญหาวิกฤตทางการศึกษา เช่น คุณภาพสถานศึกษาที่แตกต่างกัน คุณภาพผู้เรียนที่มีมาตรฐาน ไม่เท่าเทียมกันผู้เรียนขาดกระบวนการเรียนรู้ที่จะพัฒนางานได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และความเหลื่อมล้ำในการเข้ารับบริการทางการศึกษา

หลักธรรมที่นำไปสู่การพัฒนาสถานศึกษาให้ยั่งยืน

การพัฒนาในทัศนะชาวพุทธ การพัฒนาแท้ที่จริงคือการพัฒนาที่เราเป็นอยู่ปัจจุบัน มีการพัฒนาถึงจุดสูงสุดแล้วหรือยัง อะไรคือสิ่งที่ดีที่สุดที่มนุษย์คนหนึ่ง หรือมนุษย์ทุกคนที่อุบัติมาในโลกนี้จะพึงได้รับ ไม่ว่าจะเป็น ทรัพย์สิน เงินทอง บ้านเรือนที่ใหญ่โต ทรัพย์สิน การได้ครอบครองสิ่งต่าง ๆ ที่มีความหาศาลใช่หรือไม่ แต่สิ่งเหล่านี้มนุษย์ก็มีอยู่ช่วงหนึ่ง คือในขณะที่เขาดำรงชีวิตเท่านั้นมิใช่หรือ ในช่วงที่มนุษย์นอนหลับ หรือเสียชีวิตมนุษย์ก็นำสิ่งที่เขาเป็นเจ้าของนำติดตัวไปได้แม้แต่ขึ้นเดียว โลกที่เราอาศัยอยู่ทุกวันนี้มองทางด้านวัตถุจะเห็นว่า มนุษย์มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด นำความรู้ไปใช้การพัฒนาอย่างรวดเร็ว มีอุปกรณ์เครื่องใช้ที่อำนวยความสะดวกสบายอย่างที่ไม่思議ชั่วชนิดใดพัฒนาได้ มีเครื่องมือแพทย์ทำการรักษาที่ทันสมัย ที่ช่วยยืดอายุการมีชีวิตให้ยาวนานออกไป ทั้งมีการพัฒนาภาวะเบียดต่าง ๆ เพื่อควบคุมพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ให้อยู่ในกรอบของสังคมเพื่อไม่ให้ไปสร้างความเดือดร้อนวุ่นวายต่อกัน แต่หากว่ามองอีกด้านหนึ่งสิ่งที่กล่าวมาทั้งหมด ไม่ได้สร้างความสุขให้กับมนุษย์อย่างแท้จริงใช่หรือไม่ คนที่มีแล้วก็ยังอยากมีมีเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ คนที่ยังไม่มี ก็พยายามขวนขวายเพื่อที่จะได้จะมีขึ้นมาครอบครอง หากเป็นเช่นนี้ความต้องการของมนุษย์ก็ไม่มีที่สิ้นสุด มนุษย์จะพยายามแสวงหาให้ตนได้สิ่งที่ต้องการมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เมื่อเป็นดังนี้ทรัพยากรที่เหลืออยู่ในปัจจุบันอาจไม่พอต่อการตอบสนองต่อความต้องการของมนุษย์ ดังคำกล่าวของมหาตมะคานธีว่า “ทรัพยากรในโลกนี้มีเพียงพอที่จะหล่อเลี้ยงคนทั้งโลก แต่ไม่เพียงพอสำหรับคนที่มีความโลภเพียงคนเดียว” ดังนั้น การพัฒนาในมุมมองทางพุทธศาสนา มองว่าการพัฒนามนุษย์ที่จะนำไปสู่ความยั่งยืน เพื่อให้คนรุ่นหลังสามารถใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุขเท่ากับคนในยุคปัจจุบัน ไม่ลดทอนความสามารถของตนลงไปเกิดความลำบากในใช้ทรัพยากรในการดำรงชีวิต นักปราชญ์ด้านพุทธศาสนาเสนอทัศนะที่น่าสนใจไว้ว่า การพัฒนาที่นำไปสู่ความยั่งยืน ควรมีการพัฒนา ให้ครบ 3 ด้านคือ (สุทธิพร รัตนธรร ตรีธธา, 2553)

1. ด้านพฤติกรรม และวิถีใช้ชีวิต ตลอดจนการทำมาหาเลี้ยงชีพ และวิถีปฏิบัติในการผลิตบริโภคแข่งขัน และอยู่ร่วมกับสิ่งแวดล้อม พฤติกรรมที่ดีเป็นช่องทางให้จิตใจพัฒนาและช่วยให้ปัญญางอกงาม

2. ด้านจิตใจ เช่นพัฒนาคุณธรรม ความเข้มแข็งมั่นคงของจิตใจ และสภาพจิตใจที่งดงาม รวมทั้งความสุข ความพอใจ ความสดชื่น เบิกบาน จิตใจเป็นตัวชี้กำหนดพฤติกรรมและสภาพจิตใจ ที่พอใจมีความสุขก็ทำให้พฤติกรรมมีความมั่นคง ปัญญาจะทำงานได้ดีและพัฒนาไปได้ต้องอาศัยสภาพจิตใจที่เหมาะสมโดยเฉพาะการพัฒนาคนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

3. ด้านปัญญา คือความรู้เข้าใจเหตุผล การเข้าถึงความจริงรวมทั้งความเชื่อทัศนคติ ค่านิยม และแนวความคิดต่าง ๆ ความรู้ ความเข้าใจต่าง ๆ รวมทั้งแนวความคิดทัศนคติ และ ค่านิยม ปัญญาเป็นตัวแก้ปัญหาคือเป็นตัวปรับพฤติกรรมและจิตใจให้ลงตัวพอดี และเป็นตัวนำสู่จุดมุ่งหมายแห่งความมีอิสรภาพและสันติสุข จะต้องพัฒนาควบคู่ประสานกันไปและอิงอาศัยการพัฒนาทั้งพฤติกรรมและจิตใจ ภูมิปัญญาวิถีพุทธให้ความสำคัญกับความสมดุลระหว่างมนุษย์และธรรมชาติ ซึ่งรวมถึงคุณค่าทางด้านจิตใจที่ให้นิยามการอบรมทางด้านคุณธรรมในสังคมรวมไปกับการพัฒนาทางวัตถุ

ดังนั้น การพัฒนาที่ยั่งยืน มีลักษณะที่เป็นบูรณาการ คือทำให้เกิดองค์รวม (Holistic) หมายความว่าองค์ประกอบทั้งหลายที่เกี่ยวข้องจะต้องประสานกันครบองค์ และมีลักษณะอีกอย่างหนึ่งคือ การมีดุลยภาพ (Balance) หรืออีกนัยหนึ่งคือการทำให้งิจกรรมของมนุษย์สอดคล้องกับธรรมชาติ

หลักธรรมสำคัญที่ช่วยแก้ไขปัญหาค่าทลายที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการพัฒนาของมนุษย์ที่มุ่งหวังให้เกิดความสุขสบายโดยเฉพาะความสุขในส่วนปัจเจก โดยละเลยปัญหาที่เกิดจากพัฒนาคือ ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ความไม่เป็นธรรมการน้อมนำศีลห้า และเบญจศีลเบื้องต้นของหลักคำสอน มาพึงปฏิบัตินั้นสามารถช่วยก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ดังรายละเอียด ดังนี้ คือ

1. ศิลข้อที่หนึ่ง ห้ามฆ่าสัตว์ ห้ามเบียดเบียนสัตว์ และการไม่ใช้ความรุนแรงทุกรูปแบบ เป็นศีลที่ว่าด้วยหลักการด้านสิทธิมนุษยชนตลอดจนสิ่งแวดล้อมเป็นการปกป้องชีวิตของมนุษย์ชน รวมไปถึงการไม่เบียดเบียนสัตว์และธรรมชาติ

2. ศิลข้อที่สอง ห้ามลักทรัพย์ เป็นศีลว่าด้วยหลักประกันเรื่องของการไม่ทุจริต ไม่คอร์รัปชัน เป็นข้อธรรมที่ช่วยให้สังคมเกิดการใช้และการกระจายทรัพยากรที่เป็นธรรม

3. ศิลข้อที่สาม ห้ามประพฤตินอกใจ เป็นหลักประกันเรื่องความมั่นคงของสถาบันครอบครัวรวมทั้งการคุ้มครองเด็ก สตรี เยาวชนให้คนทุกคนได้รับการปฏิบัติในฐานะที่เป็นมนุษย์ด้วยกันไม่ใช่ฐานะที่เป็นแค่ปัจจัยการผลิต นอกจากนี้สถาบันครอบครัวเป็นหน่วยเล็กที่สำคัญที่สุดในสังคม ในการสร้างมนุษย์ให้สมบูรณ์ขึ้นมา

4. ศิลข้อที่สี่ ละเว้นจากการกล่าวเท็จปราศจากความจริง เป็นหลักประกันเสรีภาพทางสื่อและข่าวสารจะต้องไม่ใช่ข้อมูลเท็จมากกล่าวหาให้ร้ายซึ่งกันและกัน ถือเป็นปัญหาของทั้งโลก เนื่องด้วยโลกที่เต็มไปด้วยเสรีภาพแต่ยังขาดจรรยาบรรณในการใช้เสรีภาพ

5. ศิลข้อที่ห้า เว้นจากการดื่มสุรา ของมีเมา สิ่งเสพติดให้โทษเป็นหลักประกันสุขภาพ และการบริโภค ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าเฉพาะการบริโภคสุรา ยาเสพติดแต่รวมถึงการบริโภคในลักษณะมีเมาทุกรูปแบบ เช่น บริโภคอาหารปัจจัยสี่ การบริโภคนครุภัณฑ์ อำนาจ รวมถึงการบริโภคอัตลักษณ์ ค่านิยมของการมีี่ห้อตราสินค้า (brand) โดยทางพุทธได้พูดเรื่องการบริโภคความมั่งคั่งต้องมีการบริโภคอย่างมีสติซึ่งศีลข้อนี้จะช่วยโลกไม่ให้มีการบริโภคด้วยอัตราเร่งที่เร็วเกินไปและจะได้ชะลอความเสื่อมของทรัพยากรสิ่งแวดล้อมให้ช้าลงได้

ดังจะเห็นได้ว่าศีลห้าสามารถนำมาประยุกต์เพื่อช่วยเป็นหลักประกันให้เกิดแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมทั้งการสร้างความเป็นธรรมและสิทธิมนุษยชนให้เกิดขึ้นในสังคมโลก ตลอดจนการกำกับพฤติกรรมของมนุษย์ในการเลือกบริโภคสิ่งต่าง ๆ ด้วยความมีเหตุผลที่จะไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมทั้งในปัจจุบันและอนาคต (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2554)

การพัฒนาทั้ง 3 ด้านนี้จะต้องอิงอาศัยซึ่งกันและกัน ซึ่งหากพัฒนาได้ทั้งสามด้านแล้วจะทำให้ชีวิตมีแต่ความดีงาม ซึ่งจะนำไปสู่การเข้าถึงอิสรภาพและสันติสุขที่แท้จริง การพัฒนาหรือการฝึกฝนทั้ง 3 ด้านนี้ เราเรียกว่า ไตรสิกขา ซึ่งประกอบไปด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา นั้นเอง แนวคิดทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางที่กว้างขวางเกื้อกูลกันกว่า แนวทางของทางโลกมนุษย์ที่ได้ให้คำจำกัดความไว้อย่างมากมาย เหตุเพราะการพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวพุทธ ย่อมไม่มีโทษ ไม่มีภัย หรือผลกระทบข้างเคียงต่อสิ่งใด หรือระหว่างการพัฒนา มีแต่คุณค่าอันเป็นประโยชน์เกื้อกูลทั้งมนุษย์ ธรรมชาติ และโลกเป็นอย่างยิ่ง

การศึกษาเพื่อคนทุกคน คนทุกคนเพื่อการศึกษา ซึ่งประเทศไทยนั้นได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาการศึกษาอย่างยั่งยืนเพื่อคนทุกคนมาโดยตลอด ไม่ว่าจะเขาเหล่านั้น จะเป็นคนไทย กลุ่มชาติพันธุ์ นักบวช สตรี เด็ก หรือแม้แต่คนชรา ไม่ว่าจะเป็นคนไทยโดยสายเลือด หรือผู้เข้ามาทำงานหรืออาศัยอยู่ในประเทศไทย ก็ตาม เขาเหล่านั้น ย่อมได้รับสิทธิทางการศึกษาในประเทศทุกคน (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2552)

การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

การพัฒนาศักยภาพในการทำงานของบุคลากรในองค์กรไม่ควรเน้นเฉพาะการเพิ่มประสิทธิภาพของงานแต่เพียงด้านเดียว หากจำเป็นต้องจัดการฝึกอบรมพัฒนาด้านจิตใจควบคู่ไปด้วย โดยการปลูกจิตสำนึก ด้านคุณธรรมจริยธรรม และความดีงามให้เกิดมีขึ้นในตัวบุคคล ทำให้เป็นบุคลากรที่ควรค่าแก่การทำงานในองค์กร ให้เป็นคนมีอริยทรัพย์ คือทรัพย์ภายในที่มีคุณธรรมอันประเสริฐ 7 ประการ ได้แก่ 1. ศรัทธา (Confidence) ความเชื่อที่มีเหตุมีผล 2. ศีล (Morality) การรักษากายวาจา ให้เรียบร้อยสะอาด และบริสุทธิ์ 3. หิริ (Moral shame) ความละอายใจต่อการทำความชั่ว 4. โอตตปปะ (Moral shame) ความเกรงกลัวต่อความชั่ว 5. พาหุสัจจะ (Great Learning) ความเป็นผู้ได้ศึกษาเล่าเรียนมาก 6. จาคะ (Liberality) ความเสียสละ ความ

เอื้อเพื่อเผื่อแผ่ 7. ปัญญา (Wisdom) ความรู้ความเข้าใจ่องแท้ในเหตุผล ดีชั่ว ถูกผิด คุณโทษ ประโยชน์มิใช่ประโยชน์ รู้คิด รู้พิจารณา รู้กระทำ การพัฒนาองค์การนั้น จะต้องครอบคลุม และสอดคล้องกับสภาวะแวดล้อมขององค์การตลอดเวลา การพัฒนาองค์การที่ดี จะต้องเน้นการสร้างความสำเร็จร่วมกันของบุคลากรในองค์กร ให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนา จะเห็นได้ว่า วัตถุประสงค์หลักของการพัฒนาองค์การนั้น มิได้มุ่งเฉพาะแต่การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นเท่านั้น แต่จะเน้นการเสริมสร้างความสามารถขององค์กรในทุก ๆ ด้านโดยใช้เป้าหมายกระบวนการ (Process Goals) และผลลัพธ์รวม (Outcomes Goals) เป็นตัวหลัก (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), (2559) : 214)

การพัฒนาองค์การ ในด้านการพัฒนากำลังคน (Manpower Development) บุคลากรในองค์กร ถือว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญ เพราะมนุษย์เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ไม่ว่าจะพัฒนาด้านใดก็ตาม ให้พัฒนามนุษย์เป็นตัวตั้ง พัฒนามนุษย์ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ที่ต้องพัฒนาในเบื้องต้น เป็นการเพิ่มคุณค่าให้กับบุคลากร โดยส่วนมากมักดำเนินการโดยการพัฒนาและฝึกอบรม โดยผ่านกระบวนการในการพัฒนาและส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้ความสามารถ ความเข้าใจ มีทักษะในการปฏิบัติงาน มีทัศนคติเชิงบวก มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สร้างความผูกพันของบุคลากรต่อองค์กร สร้างความยืดหยุ่นในการบริหารบุคลากร ตลอดจนมีทัศนคติ และพฤติกรรมที่ดี เพื่อให้ประสิทธิภาพในการทำงานดีขึ้น การพัฒนาบุคลากร เป็นการเปลี่ยนแปลงกระบวนการความคิด การประพฤติ การปฏิบัติตนให้มีความเจริญขึ้น ทั้งในเรื่องของความรู้ ความสามารถทักษะ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของบุคลากร ทั้งต่อตนเอง ต่องาน ต่อองค์กร และสังคม เพื่อให้เกิดการเจริญงอกงามทั้งทางกาย ทางวาจาและจิตใจ ตามลักษณะขององค์กรตามแนวพระพุทธศาสนา คนที่ได้รับการพัฒนาแล้ว จะเป็นพลังขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม ประเทศชาติต่อไป (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตฺโต), 2548 : 10)

หลักและวิธีการการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณ

ผู้บริหารนอกจากเป็นผู้มีทักษะในการบริหารแล้ว ยังต้องเป็นผู้นำวิสัยทัศน์ (Vision) ความเข้มแข็ง (Intensity) และความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) ที่ตนเองรับผิดชอบ ผู้บริหารที่จะเป็นผู้นำสนใจในสิ่งที่เป็นไปได้ และเป็นสิ่งที่ตนเอง รวมทั้งผู้อื่น ต้องการให้บรรลุ และมีวิสัยทัศน์เกี่ยวกับความสำคัญของสิ่งที่กำลังทำอยู่ขณะนี้ ผู้นำเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมขององค์กรด้วยกำลังกายและกำลังใจอย่างมาก และนำความเข้มแข็งในความต้องการปณิธาน และความกระตือรือร้นไปสู่งานนั้นด้วย คุณลักษณะเหล่านี้ทำให้ผู้บริหารที่จะเป็น ผู้นำที่แตกต่างจากผู้อื่นทางด้านจิตวิญญาณที่ไม่ใช่เป็นเพียงเฉพาะแต่เป็นผู้นำ นอกจากนี้ยังต้องนำความคิดใหม่ ๆ และความเชื่อในการเปลี่ยนแปลงอย่างสร้างสรรค์มาให้องค์กร ซึ่งประกอบไปด้วย (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2552)

1. กำหนดให้มีคณะกรรมการการศึกษาในทุกระดับนับตั้งแต่ระดับนโยบาย ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับสถานศึกษา ที่มีผู้แทนทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ศิษย์เก่า นักบวช สถาบันทางสังคม และผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง

2. การให้เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ครอบครัวยุวมชน องค์กรชุมชน สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ๆ เข้ามามีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมีสิทธิรับการสนับสนุนทางวิชาการ การรับเงินอุดหนุนจากรัฐ และการยกเว้นภาษี

3. การจัดการศึกษาของรัฐที่มีผลกระทบต่อภาคเอกชน จะต้องมีการทำประชาพิจารณ์โดยประชาชน

4. การเปิดโอกาสให้มีการระดมทุนและทรัพยากรเพื่อการศึกษาจากทุกภาคส่วน ซึ่งหมายถึงการที่ประชาชนทุกภาคส่วน เข้ามาสนับสนุนทุนและทรัพยากรเพื่อการศึกษาแก่สถานศึกษาต่าง ๆ ได้

5. การร่วมติดตามคุณภาพการเรียนการสอนของครูสะท้อนสู่สังคมเป็นระยะของพ่อแม่ผู้ปกครอง เป็นต้น

การจัดการศึกษาของประเทศไทยสอดคล้องกับสากลมาโดยตลอด ขณะเดียวกันก็อยู่บนพื้นฐานของความเป็นไทยทั้งบริบทของสังคม ศาสนา วัฒนธรรม โดยเฉพาะปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และกระบวนการของการมีส่วนร่วม ที่ทำให้ประเทศไทยและคนไทยมีความยั่งยืนมาได้

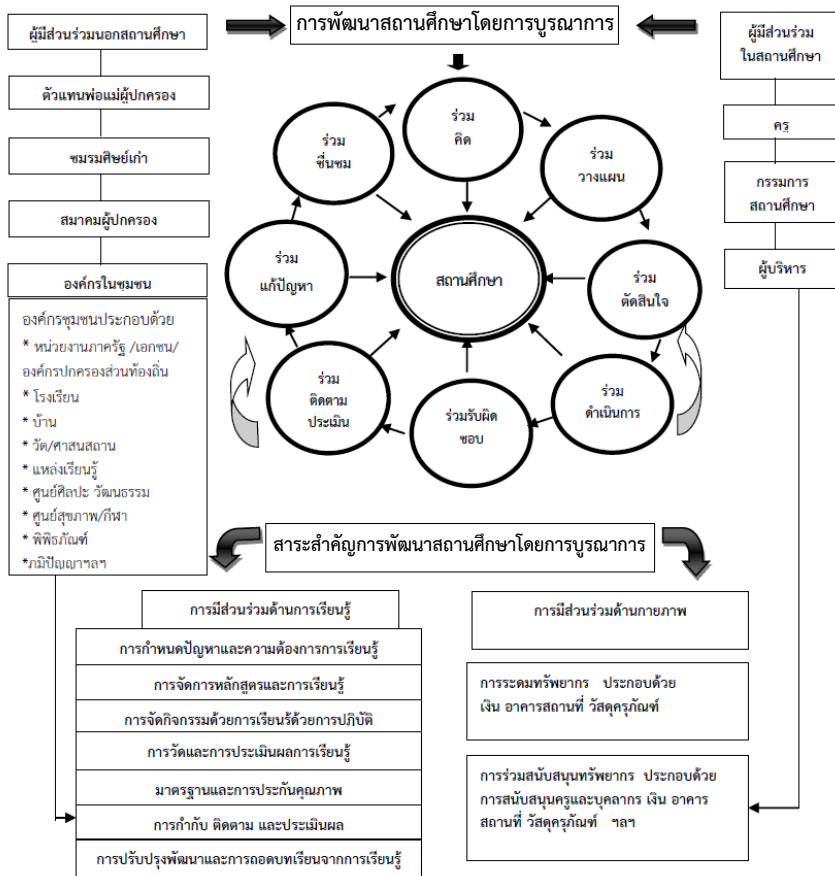
วิธีการและขั้นตอนการพัฒนาสถานศึกษา

1. ร่วมคิด โรงเรียน/แหล่งเรียนรู้จัดทำประชาคม ครู ผู้บริหาร กรรมการสถานศึกษา และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน เพื่อรับทราบปัญหาและความต้องการของผู้เรียน พ่อแม่ผู้ปกครองและชุมชน และกำหนดวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาร่วมกันเพื่อการบริหารจัดการศึกษาสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ
2. ร่วมตัดสินใจ เมื่อมีกิจกรรมใดที่ต้องฟังความเห็นและตัดสินใจร่วมกันที่มีผลกระทบต่อการบริหารจัดการและส่วนได้ส่วนเสียของผู้เรียนและประชาชน ครู ผู้บริหาร กรรมการสถานศึกษาและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะมีการตัดสินใจร่วมกันบนพื้นฐานของข้อมูลของสถานศึกษาและชุมชน
3. ร่วมวางแผน มีการวางแผนการดำเนินงานร่วมกัน ตามการจัดทำประชาคม ทั้งจัดทำแผนกลยุทธ์ แผนพัฒนา แผนปฏิบัติการและมีการกำหนดโครงการ กิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชน ร่วมกัน
4. ร่วมดำเนินการ เมื่อมีการมอบหมายการดำเนินงานใด ๆ ของโรงเรียน/แหล่งเรียนรู้ที่เกิดจากการคิดร่วมกัน วางแผนร่วมกัน ผู้บริหาร ครู กรรมการสถานศึกษา และผู้มีส่วนได้เสีย มีการดำเนินงานในกิจกรรมนั้น ๆ ตามภารกิจหน้าที่ที่กำหนดร่วมกัน
5. ร่วมรับผิดชอบ เมื่อมีกิจกรรมที่ต้องดำเนินการและผลของการดำเนินงานทั้งด้านบวกและด้านลบ ผู้บริหาร ครู กรรมการสถานศึกษา และผู้มีส่วนได้เสีย จะมีการรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้นร่วมกันโดยไม่ทอดทิ้งให้เป็นปัญหาของผู้ใดผู้หนึ่ง ความรับผิดชอบดังกล่าวเป็นไปตามระดับของ ความรับผิดชอบ เช่น ผู้บริหารมีหน้าที่บริหารงาน ครูมีหน้าที่สอน จัดประสบการณ์เรียนและพัฒนาการเรียนรู้ ภูมิปัญญาช่วยสอน พ่อแม่ผู้ปกครองร่วมแนะนำ กากับติดตามการเรียนรู้ของบุตรหลาน ชุมชนและ

องค์กรในชุมชนทำหน้าที่สนับสนุนช่วยเหลือกิจกรรมการเรียนรู้และระดมทรัพยากร เป็นต้น

6. ร่วมแก้ปัญหา เมื่อมีปัญหาอันเกิดจากการบริหารจัดการหรือการดำเนินงาน ผู้บริหาร ครู กรรมการสถานศึกษา และผู้มีส่วนได้เสีย มีการหาทางแก้ปัญหาดังกล่าว ร่วมกันให้ลุล่วงด้วยดี

7. ร่วมติดตามประเมินผล ระหว่างการดำเนินงานและหลังการดำเนินงาน ผู้บริหาร ครู กรรมการสถานศึกษา และผู้มีส่วนได้เสียมีการติดตามและประเมินผลเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาางานร่วมกันในกิจกรรมการประเมินผลการเรียน พ่อแม่ผู้ปกครอง หรือภูมิปัญญา สามารถเข้ามามีส่วนในการประเมินผู้เรียนด้วย

ภาพที่ 1 การพัฒนาสถานศึกษาโดยการบูรณาการ

ปัจจัยความสำเร็จของการพัฒนาสถานศึกษาโดยผู้นำเชิงจิตวิญญาณ (UNDP, 2006)

1. ภาวะผู้นำของทั้งผู้บริหารและผู้นำชุมชนที่เปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน มีคุณลักษณะความเป็นผู้นำ และพฤติกรรมของผู้นำ กล้าคิด กล้าตัดสินใจ กล้ารับผิดชอบ และแก้ปัญหาพร้อมกันตามหลักและกระบวนการของโครงการ

2. ความรับผิดชอบในหน้าที่ของของบุคลากรแต่ละระดับ บนพื้นฐานของเหตุผลที่ต่างรู้หน้าที่ของตนและดำเนินไปสู่เป้าหมายที่วางไว้

3. การยอมรับและให้เกียรติซึ่งกันและกัน บนพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ที่มีสิทธิและความเสมอภาคเท่าเทียมกันของทั้งครู ผู้บริหาร ตัวแทนชุมชน และภาคส่วนต่าง ในการทำหน้าที่เพื่อบุตรหลานของตน

4. การเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ตามแผนงานและกิจกรรมที่วางไว้ และเกิดการถอดบทเรียนร่วมกัน จนนำไปสู่การขยายผลจากโรงเรียน สู่ครอบครัวและชุมชน นำไปสู่ความเข้มของท้องถิ่นและชุมชน

5. การใช้ความรู้ และคุณธรรมในการดำเนินงาน ทั้งในเรื่องของความรับผิดชอบต่อความซื่อสัตย์ การมีวินัย ความอดทน การเอื้ออาทรหรือการแบ่งปันซึ่งกันและกัน

6. ความเป็นอิสระของสถานศึกษาและชุมชนในการดำเนินงาน ภายใต้การสนับสนุนทางวิชาการของผู้ทรงคุณวุฒิและข้อตกลงเป้าหมายที่วางไว้ร่วมกัน

7. มีการกำกับและสนับสนุนจากฝ่ายบริหารโครงการ โดยปราศจากการแทรกแซง และมี การช่วยเหลือในประเด็นที่สถานศึกษาและชุมชนไม่สามารถแก้ไขได้หรือเมื่อมีการร้องขอ

การจัดการสถานศึกษาเพื่อให้เกิดพัฒนาโดยผู้นำทางจิตวิญญาณ เป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนทุกคนและทุก ๆ คน ให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พัฒนาสถานศึกษา ตระหนักและรับรู้ปัญหาและความต้องการท้องถิ่นและชุมชนของตน เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน บุคลากร บุคคลในองค์กร ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม ทั้งการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมแก้ปัญหา ร่วมรับผิดชอบ ร่วมติดตามประเมินผล และร่วมชื่นชมผลสำเร็จร่วมกันตามบริบทของสังคมไทย ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งในด้านความมีเหตุผล ความรู้จักพอประมาณ การมีภูมิคุ้มกัน บนเงื่อนไขของความรู้คู่

คุณธรรม ที่นำไปสู่ความสำเร็จ และบูรณาการเข้าสู่ระบบการเรียนรู้ทั้งในระบบ นอก ระบบ และตามอัธยาศัย เป็นการเรียนรู้ร่วมกันทั้งชุมชน โดยมีสถานศึกษาหรือ หน่วยงานที่จัดการศึกษาเป็นฐานการดำเนินงานร่วมกัน (พิณสุตา สิริรังศรี, 2555)

บทสรุป

ความเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ คือรูปแบบความเป็นผู้นำที่อยู่บนพื้นฐานของ การพัฒนาศักยภาพของบุคคลจากภายในสู่ภายนอก โดยการพัฒนาความเป็นผู้ที่เติบโต ในความเชื่อ ความศรัทธา ต่อคุณธรรมความถูกต้องดีงามเป็นพื้นฐาน และด้วยความ เข้มแข็งแห่งศรัทธานั้น ได้กลายเป็นพลังขับเคลื่อนชีวิตให้กระทำการที่ถูกต้อง และเป็น คุณประโยชน์อย่างแท้จริงแก่ส่วนรวม และแบบอย่างชีวิตนี้ ได้กลายเป็นแรงบันดาลใจ ให้กับบุคลากรในองค์กรได้ร่วมในการอุทิศตนเพื่อเป้าหมายและคุณค่าที่แท้จริงแห่งงาน โดยปราศจากการบังคับหรือใช้แรงจูงใจในด้านวัตถุเป็นที่ตั้ง ซึ่งลักษณะความเป็นผู้นำ ทางจิตวิญญาณนี้ จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา อันหมายถึง คณะผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง หรือผู้มีส่วนร่วมแบบองค์รวม เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนา อันเป็นประโยชน์ ต่อลูกหลานเยาวชนที่จะได้รับโอกาสทางการศึกษา เล่าเรียนที่ดี มีคุณภาพ โดยความ เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ เป็นแนวคิดที่มีความสำคัญในการพัฒนาแบบบูรณาการ ดังกล่าวมาให้มั่นคงต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- จิระพรรณ กาญจนจิตตรา. (2548). *การพัฒนาสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย รามคำแหง.
- ประเวศ วะสี. (2544). *สุขภาวะทางจิตวิญญาณ*. กรุงเทพฯ : นิตยสารหมอชาวบ้าน.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต). (2548). *มนุษย์ศาสตร์กับการพัฒนาประเทศ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2554). *การพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโกมลคีมทอง.

- _____ . (2552). การศึกษากับการวิจัยเพื่ออนาคตของประเทศไทย. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2559). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพฯ : มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต),
- พิณสุดา สิริธรงค์ศรี. (2555). รายงานการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สุทธิพร รัตนธร ศรีทธา, (2553). ศึกษาการพัฒนาที่ยั่งยืนแนวพุทธในทัศนะของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Fry, L.W. (2003). Toward a theory of ethical and spiritual leadership. *The Leadership Quarterly*, 16(5), 619-622.
- UNDP. (2006). *Human Development Lifetime Achievement*. Award His Majesty King Bhumibol Adulyadej of Thailand. Retrieved June, 8, 2016 from <http://www.undp.or.th>

การประเมินสุขภาพแบบองค์รวมโดยการอ่านม่านตา
บูรณาการกับหลักอริยสัจ 4 : นวัตกรรมใหม่ของวงการแพทย์ทางเลือก
The Integration of Holistic Iridology® Principles with the Four
Noble Truths: The Innovation of Alternative Medicine

สุกัญญา มโนบาล
Sukanya Manobal

บทคัดย่อ

สิ่งที่มีคุณค่าต่อชีวิตมนุษย์ คือ การมีสุขภาพกายใจสมบูรณ์ ค่าของมนุษย์ คือ บุคคลที่มีจิตใจ หรือ จิตวิญญาณ อันมีปัญญารู้จักและเข้าใจชีวิต ทฤษฎีพระพุทธรเจ้า ล้วนสอนเพื่อความพ้นทุกข์ เพราะ ธรรมทั้งหลายย่อมเกิดแต่เหตุ ธรรมทั้งหลายมีใจ เป็นหัวหน้า กายคือ มโน วิญญาณ และ จิตวิญญาณเป็นประธานของสิ่งทั้งปวง บทความวิชาการนี้ ผู้เขียนจะนำเสนอ 1) แนวคิดแบบองค์รวมและ หลักหลักการแพทย์ทางเลือก 2) ความเป็นมาของศาสตร์การอ่านม่านตา 3) ประโยชน์และข้อตกลงเบื้องต้นของการประเมินสุขภาพแบบองค์รวมโดยการอ่านม่านตา 4) การบูรณาการศาสตร์การอ่านม่านตากับหลักอริยสัจ 4 องค์ความรู้จากบทความนี้ จะทำให้คนสามารถประเมินสภาวะสุขภาพของตนเองที่เกิดจากใจได้ตั้งแต่อดีต ปัจจุบัน พร้อมทั้งเห็นปัญหาในอนาคตก่อนที่จะมีอาการของโรคเกิดขึ้น แล้วใช้ปัญญาจากการปฏิบัติศีลแก้ปัญหาด้วยการปฏิบัติตามอริยมรรคมีองค์ 8 สู่ความพ้นโรคโดยไม่ต้องใช้ยา

คำสำคัญ : การอ่านม่านตา, นวัตกรรม, การแพทย์ทางเลือก, อริยสัจ 4

Abstract

The highest value of life is physical and mental health. The wise person is the one who knows and understands life very well. The Lord Buddha's theory teaches to ending suffering because everything happens for a reason. All the Dhamma, the heart is the subject of all things and controls the spirit, the soul, the mind, and the body. This article aims to present 1) The holistic concepts and the principle of Alternative Medicine. 2) The history of Iridology. 3) Benefits and the effect of Holistic Iridology®. 4) The Iris Characteristics and the Emotions that integrated with the Four Noble Truths. The knowledge of this article will help people to assess their health status from the past and present, as well as to see future before the developing disease's signs and symptoms. Then practice precepts and follow the Noble Eightfold Path, which is the path to ending suffering without prescription.

Keywords: Holistic Iridology®, Innovation, Alternative Medicine, Four Noble Truths

บทนำ

องค์การอนามัยโลก(WHO) และ พ.ร.บ สุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2552 ได้กล่าวไว้ตรงกับ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ 2560 – 2579) ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ข้อ 5 การเสริมสร้างให้คนไทยมีสุขภาพะที่ดี นั้นครอบคลุมทั้งสี่ด้าน คือ ด้านกาย ใจ สติปัญญา และ สังคม โดย สร้างความรู้ด้านการป้องกัน และ ควบคุมปัจจัยเสี่ยงการพัฒนาระบบบริการที่ทันสมัยและการส่งเสริมให้ชุมชนเป็นรากฐานในการสร้างสุขภาพะที่ดีในทุกพื้นที่ WHO ได้ย้ำว่า โควโรนาไวรัสสายพันธุ์ใหม่ หรือ COVID-19 ที่เกิดขึ้นตั้งแต่ปลายปี 2562 และระบาดไปทั่วโลก คือวิกฤตสาธารณสุขครั้งใหญ่สุดในรอบ 100 ปี ประเทศที่ใช้การแพทย์กระแสหลักอย่าง สหรัฐอเมริกามีผู้ติด

เชื้อและเสียชีวิตมากที่สุดในโลก ทั้งที่มีอัตราการบุคลากรทางการแพทย์มากกว่า และ อัตราการดูแลผู้ป่วยน้อยกว่าบุคลากรทางการแพทย์ของไทย (กรมควบคุมโรค, 2563)

ปัญหาสุขภาพโดยรวมของประเทศไทยยังพบ มาตรการด้านสุขภาพที่ยังไม่ครอบคลุมการบริการที่จำเป็น อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม บางโรคมีข้อจำกัดไม่สามารถอธิบาย ถึงปัจจัยเสี่ยงที่มีผลต่อโรคโดยตรง ทำให้ไม่สามารถพยากรณ์ ให้คำแนะนำปรึกษาผู้ป่วยได้ดีพอ (สุรเดช ดวงทิพย์สิริกุล และ คณะ, 2562; ใจเพชร กล้าจน, 2556) มีข้อจำกัดโดยเฉพาะกระบวนการที่นำมาซึ่งการคัดกรอง และการวินิจฉัยโรคนั้น สลับซับซ้อน และมีขั้นตอนมากมาย เข้าถึงได้ยากและค่าใช้จ่ายในการตรวจแพงขึ้นด้วย เทคโนโลยีที่ทันสมัยเพราะต้องการให้ได้ประสิทธิภาพสูง แต่อีกมุมกลับมีความเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดอันตรายจากการตรวจที่ไม่จำเป็น ซึ่งสร้างความทุกข์ทั้งกายและจิตใจ เกิดปัญหาสังคม เศรษฐกิจตามมา จึงยังมีจำนวนผู้ป่วยเพิ่มมากขึ้น โรคมากขึ้น ค่าใช้จ่ายในการตรวจรักษามากขึ้น แต่พึ่งตนเองได้น้อย ถ้าสามารถรู้สาเหตุแก้ปัญหาที่ต้นเหตุได้มากจะลดปัญหาสุขภาพได้มากกว่า (ใจเพชร กล้าจน, 2553)

แนวคิดการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมและการแพทย์ทางเลือก

กระบวนการทัศน์การดูแลสุขภาพแบบดั้งเดิม (Traditional/Conventional Paradigm) จะรักษาต่อเมื่อเกิดอาการขึ้นแล้ว ในเบื้องต้นมีการลุกลาม มุ่งเน้นกำจัดอาการความเจ็บป่วยและสิ่งแวดล้อมว่าเป็นต้นเหตุ และเน้นที่ประสิทธิภาพการรักษา เป็นเชิงปริมาณ ขนาดและจำนวนเป็นหลัก มองระบบร่างกายเหมือนระบบเครื่องยนต์ ใจ อารมณ์ และการป้องกันโรคเป็นปัจจัยรองของความเจ็บป่วย ผู้ป่วยมีลักษณะพึ่งพิงทุกอย่างขึ้นอยู่กับแพทย์ผู้บำบัดเท่านั้นที่มีสิทธิ์และอำนาจในการรักษา ในขณะที่การอ่านม่านตา (Holistic Iridology®) เป็นกระบวนการประเมินสุขภาพและการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมหรือเชิงก้าวหน้า (Holistic Progressive Paradigm) จะช่วยค้นหาสาเหตุของโรค โดยไม่ต้องรอให้เกิดอาการ เพื่อจะได้ป้องกันที่ต้นเหตุ มีความรักเอาใจใส่ มีคนไข้เป็นศูนย์กลาง การดูแลสุขภาพเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ป่วยเอง โดยแนวทางการรักษาจะควบคู่กันไปทั้งแพทย์/ นักบำบัด เป้าหมายอยู่ที่การมีสุขภาพดี มอง

จิตอาวมณั้เป็นปัจจัยหลักร่วมกันที่ทำให้เกิดโรค ฉะนั้นการรักษาตามธรรมชาติคือ เริ่มจากจิตวิญญาณ จิตใจ อารวมณั้ และ ร่างกายเป็นลำดับสุดท้าย

การแพทย์ทางเลือก (Alternative Medicine) หมายวมว่า ศาสตร์เพื่อการวินิจฉัย รักษา และ ป้องกันโรค นอกเหนือจากศาสตร์ การแพทย์แผนปัจจุบัน การแพทย์แผนไทย (สำนักการแพทย์ทางเลือก,2020) และการแพทย์พื้นบ้านได้จัดศาสตร์ 3 กลุ่มคือ 1)กลุ่มเทคนิคปรับสมดุลของธาตุและชีวภาพในร่างกาย เช่น สมุนไพร ล้างพิษ โสมมีโอพาทิ ฯลฯ 2) กลุ่มเทคนิคเพื่อปรับสมดุลของโครงสร้างร่างกายในส่วนองกระดูกและกล้ามเนื้อ เช่นการนวด ดัด ดึง จัดกระดูก โยคะ ฯลฯ 3) เทคนิคองศาสตร์เพื่อปรับสมดุลองพลังงานในร่างกาย ความสัมพันธ์กาย-จิต เช่น สมาธิ กตจุต พลังจักรวาล ดนตรีบำบัด การฝังเข็ม ฯลฯ ส่วนหลักในการพิจารณาใช้การแพทย์ทางเลือก พิจารณา 4 ประการ คือ 1) ความน่าเชื่อถือ (Rational) ขององค์ความรู้ว่า มีการบันทึกประเทศใดเป็นต้นกำเนิดเป็นเวลานานเท่าใด มีการยอมรับหรือใช้แพร่หลายหรือไม่ 2) ความปลอดภัย(Safety) เป็นเรื่องสำคัญมาก วิธีการนั้นทำให้เกิดภัยอันตรายต่อร่างกายหรือไม่ 3) การมีประสิทธิผล (Efficacy) เป็นเรื่องที่ต้องพิสูจน์ หรือมีข้อพิสูจน์มาแล้วว่าสามารถใช้ได้จริง จากการศึกษาวิจัยหลากหลายวิธี เป็นต้น 4) ความคุ้มค่า (Cost – Benefit – Effectiveness) โดยเทียบว่า ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นด้วยวิธีนั้น ๆ คุ้มค่า สำหรับผู้ป่วยหรือไม่ ในโรคที่ผู้ป่วยต้องทุกข์ทรมาน จากการวิจัยการแพทย์ทางเลือกมีการขยายตัวสูงมากขึ้น ตั้งแต่ ปี 2540 เป็นต้นมา และศาสตร์ที่คนไทยรู้จักให้ความศรัทธามีความนิยมใช้จำนวนถึง 25 ศาสตร์ ความจำเป็นองแพทย์ทางเลือก มีข้อได้เปรียบคือผู้ป่วยสามารถทำความเข้าใจสาเหตุองโรคได้โดยตรงแก้ปัญหาเองได้ สะดวก ปลอดภัย รวดเร็วไม่ต้องเดินทางไปหาหมอ แต่ที่กล่าวมาทั้งหมดนั้น ยังไม่พบว่ามีการใช้ศาสตร์การอ่านม่านตาในประเทศไทยเลย

ประวัติความเป็นมาองศาสตร์การอ่านม่านตา

Iris Analysis หรือการวิเคราะห์ม่านตา เป็นศาสตร์ที่มีการบันทึกการใช้ที่ Mesopotamia (เอเชียกลาง) โดย Hippocrates เป็นบิดาทางการแพทย์สมัยนั้น ซึ่งเกิดในราว 460 ปี ก่อน คริสตกาล บนเกาะ Island of Kos ประเทศกรีซ เขาประเมินสุขภาพคนไข้ด้วยการดูที่ดวงตา เขาพูดว่า “ไม่ว่าจะเป็นการตรวจร่างกาย การสังเกต การประเมิน หรือ การบันทึกข้อมูลจากการซักประวัติของคนไข้ทั้งหมดที่กล่าวมานี้ได้ปรากฏอยู่ในดวงตาของคนไข้คนนั้นเรียบร้อยแล้ว” ต่อมาใน ค.ศ. 1800 นายแพทย์ Ignatz Von Peczely (ค.ศ.1826-1911) ศัลยแพทย์ชาวฮังการีเรียน ได้ค้นพบความจริงว่า ม่านตานั้นเป็นเหมือนกระจกที่แสดงให้เห็น หรือ บ่งบอกว่า รอยหรือ โพรงในเส้นใยม่านตาที่มีการเปลี่ยนแปลงไปนั้น สัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงเนื้อเยื่อเซลล์ หรือ อวัยวะนั้น ๆ ของร่างกายคนเรา จากสิ่งที่เขาค้นพบกับคนไข้ก่อนและหลังผ่าตัด เขาจึงทำชาร์ทของม่านตาขึ้นเป็นครั้งแรก และได้รับการยกย่องเป็นบิดาแห่งวงการอ่านม่านตานานาชาติ การอ่านม่านตาจึงมีพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ที่มีการวินิจฉัย (Bernard Jensen, 2008; Cindy Mahealani Sellers, 2018)

Dr. Bernard Jensen (ค.ศ.1908-2001) เป็นแพทย์ธรรมชาติบำบัดและจิตแพทย์ที่รู้จักกันในนามบิดาของนักอ่านม่านตาสหรัฐอเมริกา ท่านกล่าวว่า “การอ่านม่านตากับโภชนาบำบัดเป็นของคู่กัน อย่างแยกกันไม่ออก...” ท่านได้ทำงานกับผู้ป่วยและนักเรียนมากกว่า 300,000 คน จนกระทั่งเสียชีวิตเมื่อ อายุ 93 ปี ชาร์ทอ่านม่านตาของท่าน ยังเป็นที่น่าเชื่อถือและถูกต้องจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ยังมีแพทย์ร่วมสมัยกับ Dr. Jensen อีกสองท่านคือ Heilpraktikers, Hp. Josef Deck และ Hp. Josef Angerrer จากประเทศเยอรมัน ปัจจุบันนี้ การอ่านม่านตา ได้เผยแพร่ไปทั่วโลก เช่น รัสเซีย ในยุโรป ในประเทศเยอรมัน ได้มีการใช้เพื่อการวินิจฉัยมาหลายชั่วอายุคน

Holistic Iridology® คือการประเมินสุขภาพแบบองค์รวมโดยการอ่านม่านตา (บัญญัติศัพท์ขึ้นใหม่ เพราะไม่มีในพจนานุกรม) Dr. David J. Pesek, Ph.D.,D.H.C. นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ซึ่งเป็นนักเรียนและผู้ร่วมงานของ Dr. Jensen ได้วิจัยและพัฒนาการอ่านม่านตา ว่า อารมณ์มีผลต่อระบบต่าง ๆ ในร่างกาย จึงได้ประเมินก้าวข้ามการประเมินสุขภาพแบบดั้งเดิม มาเป็นแบบองค์รวม เพราะทำให้

เข้าใจคนโดยภาพรวม ทั้งด้านจิตวิญญาณ จิตใจ อารมณ์ กายไปพร้อมกัน ว่ามีความสมบูรณ์แบบในเรื่องสุขภาพอยู่ในระดับใด สามารถบอกได้ว่าหวังชีวิตได้เคยทำอะไรมาบ้าง เผยให้เห็นความหวัหวัจรรยของชีวิตคนสอดคล้องกับกฎธรรมชาติในจักรวาล ซึ่งในคนหนึ่งคนที่เกิดมาจะได้รับการถ่ายทอดจุดเด่นจุดด้อยจากบรรพบุรุษรวมกันถึง 62 ช่วงอายุคน (David J. Pesek, 2013; 2015)

ศาสตร์การอ่านม่านตาสามารถบอกอะไรได้บ้าง

ทำไมต้อง Holistic Iridology®

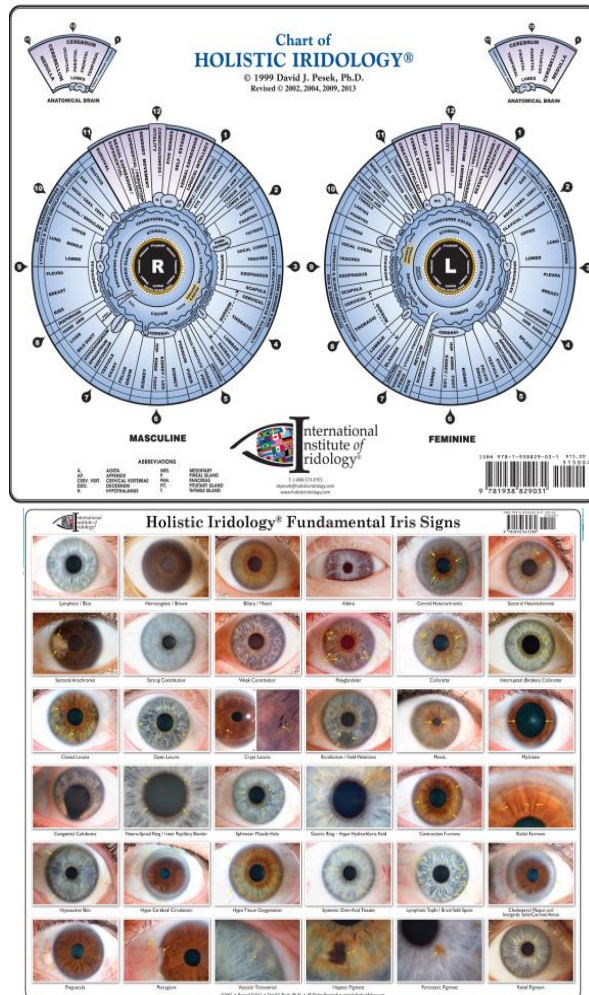
การประเมินสุขภาพแบบองค์รวมโดยการอ่านม่านตา

การประเมินที่สามารถบอกได้โดยสังเขป

- บอกปัจจัยที่จะเกิดและกระทบต่อสุขภาพจิตใจ และอารมณ์ในอนาคต ได้ จากสีของม่านตา (ฟ้า เขียว น้ำแดง)
- บอกสภาพโครงสร้างสุขภาพโดยรวมเชิงแรงหรือไม่แข็งแรง จากรูปร่าง รอย หรือ โครงในชั้นโยม่านตา ว่าได้รับจากกรรมพันธุ์ และจากพฤติกรรมปัจจุบัน รวมทั้งบอกได้ว่ารุนแรงอยู่ในระดับใด
- บอกระดับปัญหาการดูดซึมสารอาหาร หรือ การสะสมสารพิษ ไขมัน กลีโกล์ กรด ค้างในอวัยวะได้
- บอกอารมณ์ที่มีผลต่อระบบต่างๆ ในร่างกาย ๖ ระบบและอวัยวะสำคัญ เช่น ระบบผิวหนัง/ ประสาทสัมผัส, ระบบต่อมไร้ท่อ/ระบบภูมิคุ้มกัน, ระบบการทำงานของไต, ระบบทางเดินหายใจ, ระบบการทำงานของตับ, ระบบทางเดินอาหารและลำไส้ และ ระบบต่อมไร้ท่อ
- บอกอารมณ์ที่มีผลต่อหลอดเลือดหัวใจและการไหลเวียนเลือด รวมทั้งออกซิเจน ไปสู่สมองและปลายประสาท
- บอกโครงสร้างความคิด จิตใจอำนาจที่ความศรัทธา มีปัญญามุ่งมั่น สุจริตมีศรัทธามีสติปัญญา หรือมีกิเลส กบฏค้นหาประสบการณ์ชีวิตในวัยเด็ก ปัญหาสุขภาพจิต ทุกข์ อดทนมาจะ ฯลฯ ที่ปรากฏในสมอง ๑๘ ส่วน

ภาพที่ 1 การประเมินสุขภาพแบบองค์รวมผ่านวิธีการอ่านม่านตา (ที่มาภาพ <https://www.holisticiridology.com/> สืบค้น 15 มกราคม 2563)

เทคนิคการอ่านม่านตาผ่านไฟฉาย เลนส์และกล้องไมโครสโคป และประโยชน์ การอ่านม่านตาที่สามารถบอกได้โดยสังเขป ตรวจสอบอย่างไร? ใช้วิธีประเมินโดยใช้ไฟฉายและเลนส์ หรือ ใช้กล้องไมโครสโคปถ่ายภาพม่านตาแล้วมาอ่านเทียบกับ ชาร์ทอ่านม่านตา มีประสิทธิภาพมาก ปลอดภัย ไม่แพร่กระจาย ลดขั้นตอน เพราะสามารถรู้ผลทุกอย่างได้ภายในครั้งเดียว ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายหรือเสีย่น้อยมาก การได้รู้ปัญหาของตนเองเป็นการลดทุกข์ใจซึ่งมีต้นเหตุจากความเจ็บป่วยหรือทุกข์กายแม้ลดความกังวลได้เพียงเรื่องเดียวก็คุ้มค่าแล้ว

ภาพที่ 2 ชาร์ทอ่านม่านตาของ Dr. David J. Pesek (ที่มาภาพ <https://www.holisticiridology.com/products/charts/> สืบค้น 15 มกราคม 2563)

อะไรที่การอ่านม่านตาบอกไม่ได้ ? และข้อตกลงเบื้องต้น ? การประเมินสุขภาพแบบองค์รวมโดยการอ่านม่านตา Holistic Iridology® ไม่มีการวินิจฉัย ไม่มีการจ่ายยา ไม่มีการวัดความดันโลหิต ไม่บอกตัวเลขไขมันในเลือด ไม่ได้ดูเพศ ไม่ได้วินิจฉัยโรคตา ไม่สามารถบอกอาหารที่เพิ่งรับประทานเข้าไป หรือ พยาธิในร่างกาย ไม่สามารถเห็นอวัยวะที่ผ่านการผ่าตัดไปแล้ว ชาร์ทอ่านม่านตาเป็นเหมือนแผนที่ของอวัยวะคนแต่

สามารถอ่านได้เฉพาะคนที่มีชีวิตอยู่เท่านั้น เพราะเมื่อระบบประสาทถูกตัดขาดจากการผ่าตัดหรือเสียชีวิตจะไม่สามารถเชื่อมไปที่ม่านตา อีกแล้ว ม่านตาจะปิดมืด ซึ่งก็ตรงกับคำตรัสของพระพุทธเจ้าที่ว่า กาย คือ มโน วิญญาณ จะเชื่อมกันได้ต้องมีระบบประสาทเท่านั้น ซึ่งต้องเรียนรู้ และแยกกายและร่างให้ชัดเจน เช่น ขน ผม เล็บ เวลาตัดไม่เจ็บนั้นเพราะบริเวณนั้นไม่มีประสาทมาเลี้ยง คนที่ไม่มีวิญญาณ จิตใจอารมณ์ คือคนตายแล้ว จะมีแต่ร่าง แต่ไม่มีกาย จึงไม่สามารถอ่านม่านตาได้

ทำไมการอ่านม่านตาถึงเป็นนวัตกรรมของแพทย์ทางเลือก? นวัตกรรม (Innovation) คือ ความคิด การปฏิบัติ การกระทำของคน หรือ องค์กร ในการนำเอาทรัพยากรมาประดิษฐ์สิ่งที่ไม่เคยมีผู้ใดทำมาก่อน หรือ สิ่งใหม่ที่เคยทำมาแล้วในอดีต แต่ได้มีการรื้อฟื้นขึ้นมาใหม่ หรือพัฒนาดัดแปลงของเก่าที่มีอยู่เดิมให้ทันสมัย ให้ได้ผล ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และดียิ่งขึ้น เป็นต้น (สมณะโพธิรักษ์, 2560) การอ่านม่านตา เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ เป็นวิทยาการผสมผสานที่ทำให้คนรู้จักตนเอง ทั้งนามและรูป กาย จิตวิญญาณ ผู้เรียนไม่จำเป็นต้องจบวุฒิทางการแพทย์แผนปัจจุบัน แต่ต้องผ่านการอบรมและได้รับการฝึกฝนจนเป็นที่ชำนาญ อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ ประหยัด พอเพียง ไม่มีความเสี่ยง บูรณาการสองศาสตร์คือศาสตร์การอ่านม่านตาและ ทฤษฎีพุทธศาสนา หลักอริยสัจ 4 หาสเหตุและแก้ปัญหาคือต้นเหตุได้ถูกจุดตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่พัฒนาเพื่อความสุขของคนไทยตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง การอ่านม่านตามีการใช้โภชนบำบัดซึ่งตรงกับศาสตร์พระพุทธเจ้าที่ใช้อาหารเป็นยา หรือ อาหารเป็นหนึ่งในโลก และสอดคล้องกันที่การดูแลสุขภาพต้องเริ่มรักษาที่จิตวิญญาณ จิตใจ อารมณ์ และ ร่างกาย เป็นลำดับสุดท้าย รวมทั้งงานวิจัยการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมแพทย์วิถีพุทธพบว่า จิตวิญญาณก็เป็นต้นเหตุแห่งการเจ็บป่วย และมีวิธีทำให้หายโรคเร็วด้วยอริยศีลรักษาโรค (ใจเพชร กล้าจน, 2559:56) Thomas A. Adeson (ค.ศ.1847-1931) กล่าวว่า “แพทย์แห่งอนาคตจะไม่จ่ายยา...” (ลำดับ วงศ์สวัสดิ์, 2562) การอ่านม่านตาไม่มีการจ่ายยา แต่ปฏิบัติศีลใช้อริยศีลรักษาโรค จึงนับเป็นนวัตกรรมใหม่ และเมื่อเทียบเคียงคุณสมบัติแพทย์ทางเลือกแล้ว เป็นศาสตร์ที่มีความเชื่อถือ มากกว่า 3,000 ปี ถูกบันทึกไว้ตั้งแต่ปี 1800 มีการใช้แพร่หลายทั่วโลกจนถึงปัจจุบันนี้ มีงานวิจัยหลากหลายรองรับ มีบิดานัก

อ่านม่านตาที่มีชื่อเสียง สอนนักอ่านม่านตาทั่วโลกมากกว่า 50 ปี มากกว่า 50 ประเทศ ประเทศไทยเป็นประเทศที่ 56 ของโลกที่มีนักอ่านม่านตาสำเร็จตามหลักสูตร และบริการประชาชนฟรีทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติในประเทศไทยและสหรัฐอเมริกา ตั้งแต่ปี 2560 รวมแล้วมากกว่า 1000 คน จึงน่าจะเป็นทางเลือกหนึ่งของคนไทยในด้านการประเมินสุขภาพแบบองค์รวมของการแพทย์ทางเลือก

ภาพที่ 3 ชมรมนักอ่านม่านตาแห่งประเทศไทย (Thai Holistic Iridologists Association) มีนักอ่านม่านตาที่ผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการ หลักสูตร 3 วัน (Holistic Iridologists Level I) จบตามหลักสูตรของ สถาบันนักอ่านม่านตานานาชาติสหรัฐอเมริกา จำนวน 62 คน สอนฟรีโดย สุกัญญามโนบาล (ภาพผู้เขียน, 30 มีนาคม 2563)

การบูรณาการศาสตร์การอ่านม่านตากับหลักอริยสัจ 4

อริยสัจ 4 คือความจริงอันประเสริฐของชีวิต เป็นธรรมะที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ เป็นหัวใจของศาสนาพุทธ (อภิ.วิ. (ไทย) 35/308-329/281-292) ทุกข์อริยสัจ ผลกุศล และ อกุศล ผลของกุศล เรียกวิบากดี ผลของอกุศล เรียกว่า วิบากร้าย หรือบาป เป็นโรคหรือ ปัญหา ความเจ็บป่วย ปัญหาสุขภาพ ทั้งการศึกษา สังคม เศรษฐกิจ การเมือง ทุกข์ เป็น นรก บาป เป็นความชั่ว ทำให้ จิตอวิชชา ความไม่รู้ ความลึกลับ ความไม่เข้าใจ (สมณะโพธิรักษ์, 2557) เป็นความโลภ โกรธ หลง ที่จิตวิญญาณยังโง่กับวัตถุ มีภพ มีกาม

อัตรานี้ที่เป็นอนุสัยสะสม (อุปกิเลส 16) ตกผลึกควบแน่นอยู่ในกัมมบั้งของจิต อารมณ์ วิญญาณ(นามธรรม) เป็นกรรม ไปปรากฏเป็นบนมานตา (รูปธรรม) ซึ่งประเมินเห็นได้ โดยไม่ต้องรอให้โรคแสดงอาการ (Benjawan Poomsan,2019)

ทุกข์สมุทัยอริยสัง คือสาเหตุของทุกข์ อกุศล เหตุที่ควรละ หรือขั้นตอนของการ ประเมินวินิจฉัย Diagnosis หาสาเหตุของโรคของปัญหานั้นเอง การชันสูตรวินิจฉัย กับ สมุทัย คือ หาสาเหตุของบอกลสาเหตุของอารมณ์ต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดโรคได้ ตัณหาเมื่อเกิด ก็เกิดที่มโนวิญญาณนี้ เมื่อตั้งอยู่ที่ตั้งอยู่ที่มโนวิญญาณที่กระทบผัสสะเวทนา ธรรมเหล่าใดมีเหตุเป็นแดนเกิด นั่นก็คือ ไม่ว่าจะ เป็นวิบากดี หรือ วิบากร้ายย่อมเกิดจาก เหตุ กุศลกรรม (อโลภะ อโทสะ อโมหะ) และ เหตุอกุศลกรรม (โลภะ โทสะ โมหะ กิเลส คือ กรรมที่เจตนา เป็นพลังงานนามธรรมที่มองไม่เห็น (อสรีรัง) แต่ละกรรม ทำให้เกิดโรค รู้ กิเลส จะทำให้รู้โรค เพราะกิเลสคือ รากเหง้าของปัญหาทุกปัญหาที่ทำให้เกิด ทุกข์สมุทัย รู้สาเหตุของโรคที่เป็นทั้งรูปธรรม และ นามธรรม นี่คือนิพพานที่ต้องบูรณาการศาสตร์ การอ่านม่านตากับหลักอริยสัง 4

ทุกข์นิโรธอริยสัง (อภิ.วิ. (ไทย)35/204/169) มโนวิญญาณ เป็นปิยรูปสาตร รูปในโลก ตัณหานี้ เมื่อจะละก็ละที่มโนวิญญาณนี้ เมื่อดับก็ดับที่มโนวิญญาณนี้ ซึ่งอยู่ใน ภาย คนจะรู้ดับนิโรธได้ (รู้กาย) มีวิชาจะพ้นทุกข์อริยสังจัจสมบูรณ คือรู้แจ้งสัญญาเวทิต นิโรธ ทุกสิ่งเกิดมาแต่เหตุ เมื่อดับเหตุได้ ทุกสิ่งก็ดับ (ช.ป.(ไทย) 31/83/142-143) เมื่อ ดับตัวเหตุสนิท ก็เป็นนิโรธ อริยสัง 4 ผู้มีความดับ คือ ผู้มีนิโรธที่ใช้สัญญากำหนดรู้ความ เป็นเวทนา 108 สำเร็จได้ด้วยปฏิบัติเรียนรู้แจ้งในตัณหาในกิเลส รู้ว่าสิ่งใดเป็นธรรม หรือ อธรรม แล้วก็ดับสิ่งที่ไม่เป็นธรรมด้วยญาณจิต ตามกระบวนการของ จรณะ 15 วิชา 8 ดับอวิชาคือดับวชิสังขารที่เป็นประธานในการเกิดของกรรมทั้งปวงก่อน แล้ว ภายสังขารดับ และจิตสังขารดับ ความชอบ ความชัง รู้จริงแห่งความเป็นจริงไม่สุขไม่ ทุกข์กับเรื่องสุขภาพอีกต่อไปเพราะเข้าใจทุกข์ รู้สาเหตุแห่งทุกข์ที่ควรละ ไม่มีความกลัว ไม่มีความกังวลในอดีต อนาคต แต่อยู่กับปัจจุบันใช้ปัญญาแก้ปัญหา (อง.เอกาทสก. (ไทย) 24/61/134) เชื้อเรื่องเหตุที่มาจากกรกระทำ หรือ กรรมถึงขั้นจิตวิญญาณ

ปฏิบัติศีลจนเกิดความศรัทธา เชื่อมมั่น ดับเหตุได้ใจสุขเป็นสุขที่ยิ่งใหญ่ที่สุด เท่ากับดินทั้งแผ่นดินเมื่อเทียบกับฝุ่นปลายเล็บคือทุกข์ทางกายและเหตุการณ์

ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจ เดินมรรค ด้วยอริยมรรคมีองค์ 8 อันเป็นทางเอกสายเดียวที่พาให้พ้นทุกข์ จนถึงจุดหมายคือ อุเบกขา อยู่เหนือกิเลสด้วย (อภ.วิ.(ไทย)35/189/163) มีสัมมาทิฐิ คือ รู้อริยสัจ 4 ก็จะเป็นคนที่มีปัญญา มีสติสัมปชัญญะ รู้แจ้ง รู้จัก รู้จริงในกายที่เป็นมโนวิญญาน รู้กิเลสที่เป็นรากเหง้าของปัญหาทุกปัญหา รู้จักกรรม รู้จิต เจตสิก รูป ทำกรรมด้วยจิตว่างจากกิเลส ว่างจากกามและตัณหา ลดโรคลดทุกข์ ลดปัญหาได้เป็นลำดับๆ

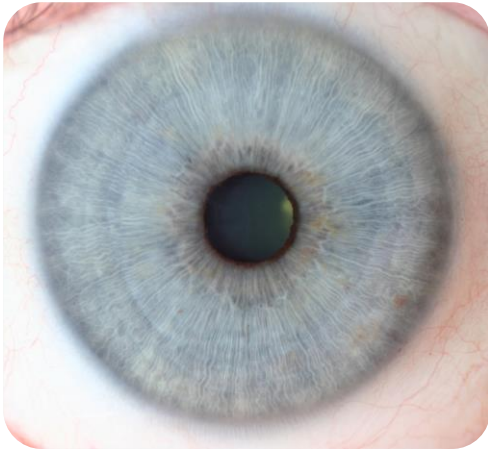
ภาพที่ 4 ผังวงจรกระบวนการทำงานของตาตามหลักอริยสัจ 4

(ที่มา: พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2546; ราชบัณฑิตยสถาน, 2548,65-66)

การค้นหาสาเหตุแห่งทุกข์/โรค/ ปัญหา การประเมินสุขภาพแบบองค์รวมโดยการอ่านม่านตาบูรณาการกับหลักอริยสัจ 4 เหตุแห่งทุกข์คือ กิเลสจากการทำอกุศลกรรม เพราะไม่มีสัมมาทิฐิ และไม่ปฏิบัติอริยศีล

<p>ทุกข์ ผลของ กุศล /อกุศล นรก บาป โรค จิต อวิชา ลังเล สงสัย ความกลัว กังวล หวั่นไหว ไม่เข้าใจ ทุกใจกับปัญหาการศึกษา สังคม เศรษฐกิจ การเมือง สุขภาพ (Statement of evil; location of the problem, Diseases) รู้อยู่ในตนทั้งที่ปรากฏ และยังไม่ปรากฏ แต่พบได้เมื่ออ่านม่านตา</p>	<p>สมุทัย เป็นการค้นหาสาเหตุแห่งทุกข์ โรค ปัญหา หรือ วินิจฉัย Diagnosis basis of the origin สองสาเหตุคือ 1) ไม่ละเหตุอกุศล (โลภะ โทสะ โมหะ)ทุกขสมุทัย และ 2) ไม่ทำกุศล (อโลภะ อโทสะ อโมหะ)ไม่ปฏิบัติมรรคมีองค์ 8 ตามหลักอริยสัจ 4 และตามศาสตร์การอ่านม่านตา ที่ดับกิเลส ดับทุกข์ใจจากวจีสังขาร จิต วิญญาณ ที่มีกาม พยาบาท ทุกข์ 10 ที่หลีกเลี้ยงได้ และ อุปกิเลส 16</p>
<p>1.ไม่มีปัญหากับ Pineal gland, Hypothalamus, heart, skin สมองดี ควบคุมการทำงานของต่อมใต้สมองการหลั่งฮอร์โมน ทำให้หลับสนิท, การไหลเวียนเลือดหัวใจดี สมดุลกายใจ จิตใจดี ไม่มีอึดตา พอใจ อิ่มใจ เบิกบานแจ่มใส มีเมตตา อายุยืน, ผิวพรรณผุดผ่อง ไม่มีปัญหาภูมิแพ้</p>	<p>เกิดจาก มีสติสัมปชัญญะ มีศรัทธาเชื่อมั่น มุ่งมั่นสู่สวรรค์ นิพพาน ไม่มีสหคตทุกข์ คือ ไม่มีมัวเมาลาภยศ สรรเสริญ สุข ไม่หลงอึดตา ไม่หลงกามคุณ 5 (รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส กายใจ) ที่เกินจำเป็น ใจกว้าง โอบอ้อมอารีย์ เปิดใจรับ พร้อมรับ พร้อมปรับ พร้อมเปลี่ยน ตลอดเวลา</p>

ลักษณะโครงสร้างม่านตาแข็งแรง สุขภาพดี

ไม่มีปมาทะ (ประมาณเถินเล่อ
ขาดสติ), ไม่มีปกิณกทุกข์
โทมนัส (เสียใจ), ไม่มีอุบายาส
(คับแค้นใจ), ไม่มีมัจฉริยะ
(ตระหนี่), ไม่มีอดิมานะ(ดูถูก ดู
แคลนเหยียดหยามคนอื่น), ไม่มี
มานะ (ถือดี), มีสัมมาทิฎฐิ (รู้
อริยสัจ 4 มรรคมีองค์ 8), มี
สัมมาวาจา(ไม่พูดส่อเสียด
หยาบคาย เพ้อเจ้อ) มี
สัมมาอาชีวะ(เลี้ยงชีพถูก ไม่มี
มิฉฉาอาชีวะ 5), มีสัมมาวายามะ
(เพียร ไม่ทำบาป บำเพ็ญบุญ) มี
สัมมาสติ(พิจารณาเห็นกายใน
กาย เวทนาในเวทนา จิตในจิต
ธรรมในธรรม) และมี
สัมมาสมาธิ(จิตตั้งมั่น อุเบกขา)
รักตนเอง มี อารมณ์ที่เข้าใจ
ตนเอง (I am, I love, I know, I
see, I can, I choose, I will, I
do, I create, I feel, I have, I
enjoy) * เข้าใจทุกข้ออย่างถ่อง
แท้ แก้ปัญหาด้วยปัญญา สร้าง
ศรัทธา มุ่งมั่น สู่สวรรค์นิพพาน

<p>2.ปัญหาที่ ไต กระเพาะปัสสาวะ (Kidneys, Bladder) ทำงานไม่ดี ปวดหลัง ปวดเอว สะโพก เข้า ขา</p>	<p>สาเหตุ โทสะ ตั้งแต่ อุปนาคะ (ผูกโกรธ) ผูกใจเจ็บ ผูกเวร พยาบาท (ปองร้าย) เจ็บแค้น, อ า ฆ า ต ไ ม่ อ ภั ย (Unforgiveness), ไม่เชื่อเรื่องกรรม, เฟ่งโทษ หลงว่าคนอื่นทำร้ายตน, หลงไม่เข้าใจตนเอง ไม่มีสัมมาทิฐิ และไม่มีสัมมาสังกัปปะ ผิดศีล เบียดเบียนตน และผู้อื่น</p> <p>*ไม่อภัย ทำร้ายไต และ กระเพาะปัสสาวะ</p>
<p>3.ปัญหาที่ ระบบทางเดินอาหาร ลำไส้เล็ก ลำไส้ใหญ่ (Colon Large intestine) ระบบย่อยอาหาร และการดูดซึม</p>	<p>Not letting go การเอาแต่ใจตัว ยึดมั่นถือมั่น แบกภาระ ในทุกข์ ในดีที่ไม่ใช่ของเราแต่กอดตัน ต้องการควบคุมตนเองและคนอื่น แม้ไม่สามารถควบคุมได้แล้ว อุปนาคะ ผูกโกรธ ไม่ยอมปล่อยวาง, ปกิณกทุกข์ ไม่สบายใจ กลัว กังวล ระแวง หวั่นไหว ไม่มีสัมมาสติ และ ไม่มีสัมมาสมาธิ</p> <p>*เอาแต่ใจ ไม่ปล่อยวาง แบก ภาระ เป็นขยะ ลงลำไส้</p>

<p>4.ปัญหาสมองต่อมพิทูอิทารี (Pituitary gland) ที่ควบคุมกล้ามเนื้อ และกระตุ้นฮอร์โมนต่าง ๆ ปัญหาเบาจืด (ปัสสาวะมาก)</p>	<p>เกิดจาก Pain ความเจ็บปวดทุกข์จากชั้นห้า เวทนาตัวรู้สึก สัญญาความจำ สังขารตัวปรุงจิต และ วิญญาณ อารมณ์ สันตปาทุกข์ ร้อนรุ่มด้วยกิเลสราคะ โทสะ โมหะ,สหคตทุกข์ (หลง ลาก ยศ สรรเสริญ สุข), อิสสา (ริษยา), มานะ(ถือดี), สาถะยยะ (โอ้อวด) ไม่มีกัมมันตะ, ไม่มีสัมมาวายามะ *เจ็บปวด เจ็บใจ ทำร้ายต่อมได้สมอง</p>
<p>5.ปัญหาตับ สร้างและหลั่งฮอร์โมนผิดปกติ ปัญหาถุงน้ำดี, ไทรอยด์, พาราไทรอยด์ (Liver, gallbladder, thyroid, parathyroid) ปัญหาแคลเซียม กระดูกพรุน อาการเกร็งกล้ามเนื้อ ปัญหา การควบคุมอุณหภูมิในร่างกาย</p>	<p>จาก Anger อุปกิเลส 16 พอใจไม่พอใจ อุปนาหะ (ผูกโกรธ) , โกรธะ (โกรธ) และ เกลียตรุนแรง , ต้องทำอะไรให้ได้ตั้งใจ, เชื้อมันในตนเองเกินไป, ไม่มีสัมมาทิฐิ (ไม่รู้วิธีสัง 4) ไม่เชื่อเรื่องกรรม , ไม่มีสัมมาสังกัปปะ (รักไม่ได้ตั้งใจก็เกิดพยาบาท) ไม่มีสัมมากัมมันตะ เบียดเบียนตนและโทษคนอื่น โทหก,ยอมไม่เป็น เย็นไม่ได้ รับไม่ได้ เพราะยึดอัตตาตนเป็นใหญ่ทำให้เกิด โทสะ คิดแก้แค้น เอาชนะ อ่างความเป็นธรรม</p>

	*โกรธ เกลียด เบียดตັบ ถู้งานดี ไทรอยด์
6.ปัญหาต่อมหมวกไต (Adrenal gland) ,เครียด นอนไม่หลับ, ปัญหาการหลั่งฮอร์โมนคอร์ติซอล และ อดรีนาลีน ตื่นตระหนก ตกใจง่าย และ ต่อมไทมัส (Thymus gland) อวัยวะต่อมน้ำเหลืองมีปัญหา เช่น ไอไม่ทราบสาเหตุ	Fear กลัวไม่ดี กลัวไม่ได้ กลัวจะเสียไป, โลกะอยากได้จนเครียด กลัวจนนอนไม่หลับ ตื่นเต้น ตื่นตระหนก จิตวิตกกังวล ไปทุกเรื่อง ในสิ่งที่ยังไม่เกิดขึ้น โดยเฉพาะกามคุณ 5, อุปกิเลส 16 และ สหคตทุกข์, ไม่มีสัมมา กัม มั น ตะ ไม่มีสัมมาวายามะ *กลัว กังวล หวั่นไหว ตระหนกตกใจ ลงต่อมหมวกไตและ ต่อมไทมัส
7.ปัญหาตับอ่อน(Pancreas) ทำหน้าที่สร้างน้ำย่อย และ หลั่งฮอร์โมนอินซูลินผิดปกติ การย่อยของลำไส้เล็กไม่ดี และมีน้ำตาลในเลือดสูง	สาเหตุการสูญเสีย เสียใจ Grief จากอุปกิเลส 16 ปลายสะ ยกตน เทียบท่าน, ปกิณกทุกข์ (ทุกข์จร โสกะ ความเศร้าโศก, ปริเทวะ คร่ำครวญ, รำพึงรำพัน ห่วงหา อาลัยอาวรณ์, เฟงโทษ ไม่พร้อมรับ พร้อมปรับ พร้อมเปลี่ยน ไม่อยู่กับปัจจุบัน,ไม่มีสัมมาวาจา, ไม่มีสัมมา กัม มั น ตะ, และไม่มีสัมมาสมาธิ *สูญเสีย เศร้าโศก เสียใจ ไม่ได้ตั้งใจ ทำร้ายตับอ่อน

<p>8.ปัญหาต่อมน้ำเหลืองและภูมิคุ้มกัน และ ม้ามมี ปัญหา (Lymphatic system, spleen) เป็น ภูมิแพ้ และโลหิตจาง</p>	<p>ไร้อารมณ์ เฉยเมย เฉยชา ไม่ แยแส, ไม่เห็นด้วย, ไม่ได้ตั้งใจ ไม่เห็นประโยชน์, ประชด ประชัน, อติมานะ ดูถูกตนเอง และคนอื่น ว่าไม่ดีพอ, ไม่มี สัมมาทิฐิ, ไม่มีสัมมาวาจา และ ไม่มีสัมมาสมาธิ *เบื่อ ประชดประชัน เปรียบเทียบภัยเจ็บต่อต่อม น้ำเหลืองเป็นภูมิแพ้และโลหิต จาง</p>
<p>9.ปัญหาปอดและ ระบบทางเดินหายใจ (Lungs and respiratory system)</p>	<p>การต่อสู้ดิ้นรนเพื่อเอาชีวิตรอด Survival กระตือรือร้นเกินความ จำเป็น จนเกิดการท้อแท้, มี อุปกิเลส 16 ในเรื่องมักขะ (ลบ หู่คุณท่าน), สารัมภะ (แข่งดี การเรียน การงาน), อุปายาส (คับแค้นใจ), วิวาหมุลทุกข์,ไม่มี สัมมาวาจา, ไม่มีสัมมากัมมันตะ *ฮึดสู้ หรือ ท้อแท้เฉียดตาย ความสัมพันธ์ไม่ดี มีภาระ ยิ่งใหญ่ ลงระบบหายใจ และ ปอด</p>
<p>10.ปัญหาหมดลูก รังไข่ เต้านม อัณฑะ ต่อม ลูกหมาก (Testes, ovaries)</p>	<p>ไม่มีสติสัมปชัญญะ ไม่มี สัมมาทิฐิ ไม่มีสัมมาสังกัปปะ, อุปกิเลส 16 ทั้งหมด ตั้งแต่</p>

	<p>หงุดหงิด รำคาญใจ ไม่สนใจ มายาเสแสร้ง, มานะถือดี, โมหะ หลงตน, อติมานะ (ดูถูกดูแคลน เหยียดหยาม, ปมาทะ ประมาท, ละโทสะได้แต่ยังมี โลภะ, ไม่มี สัมมาวาจา, ไม่มีสัมมากัมมันตะ *วิชา ไร้ศรัทธา ไม่สนใจใคร ลงมดลูก รังไข่ เต้านม อัณฑะ และ ต่อมลูกหมาก</p>
--	---

บทสรุปว่าด้วยการประเมินสุขภาพแบบองค์รวมโดยการอ่านม่านตาบูรณาการกับ

หลักอริยสัจ 4: นวัตกรรมใหม่ของการแพทย์ทางเลือก

บทความนี้ได้องค์ความรู้จากการสังเคราะห์ทฤษฎีศาสตร์การอ่านม่านตาบูรณาการกับหลักอริยสัจ 4 คือการช่วยค้นหาเหตุของการเกิดโรค ได้รู้ว่า มนุษย์ มีองค์ประกอบของชีวิตสองส่วน คือ รูปและนาม กายคือมโนวิญญาณและจิตวิญญาณเป็นประธานของสิ่งทั้งปวง ทุกข์ใจคือทุกข์จากความเจ็บป่วยทางกาย จะดับทุกข์กายได้ต้องเรียนรู้ใจ ที่เป็นกิเลส ทุกข์ 10 บาป บุญ กุศล อกุศล อุปกิเลส 16 อันเป็นรากเหง้าของปัญหาทุกปัญหา ที่สำคัญถ้าอ่านอารมณ์ได้จากการอ่านม่านตา แม้ไม่ได้เป็นนักอ่านม่านตาก็ตาม จะสามารถประเมินสุขภาพกายใจโดยรวมของตนเองว่ามีความสมบูรณ์อยู่ระดับใด ทำให้เข้าใจตนเองและผู้อื่นได้มากขึ้น การปฏิบัติอริยสัจอย่างสัมมาทิฐิ ตามหลักอริยมรรคมีองค์ 8 การลดกิเลส ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นรวมทั้งเชื้อเรื่องกรรมจะนำไปสู่ ความผาสุกทางวิญญาณอย่างแท้จริงคือจิตอุเบกขา ซึ่งคือความเป็นกลางที่จิตว่างจากกิเลส มีแต่เมตตาอภัย คือประโยชน์ตนและประโยชน์ท่าน นอกจากนี้ยังเป็นนวัตกรรมใหม่ ทางเลือกหนึ่งของคนไทยสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับแพทย์ทางเลือกอื่น เช่น แพทย์วิถีธรรม หรือ แม้แต่แพทย์แผนไทยหรือแพทย์แผนปัจจุบัน เพราะ เป็นการประเมินที่เรียบง่าย ประหยัด พอเพียง ปลอดภัย พ้นทุกข์ใจได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมโรค. (2563). รายงานสถานการณ์โควิด -19 ของโลก. สืบค้นเมื่อ 9 เมษายน 2563. จาก <https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/index.php>
- ใจเพชร กล้าจน.(2553). ความเจ็บป่วยกับการดูแลสุขภาพแนวเศรษฐกิจพอเพียงตามหลักแพทย์ทางเลือกวิถีพุทธของศูนย์เรียนรู้สุขภาพพึ่งตนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง สวนป่านาบุญ อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- _____. (2556). ถอดรหัสสุขภาพ เล่ม 3, (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพฯ : อูษาการพิมพ์.
- _____. (2559). จิตอาสาแพทย์วิถีพุทธเพื่อมวลมนุษยชาติ (ดุชะฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- _____. (2561). อริยศีลรักษาโรค. สมุทรปราการ : พิมพ์ดี.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2546). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ : ฉบับประมวลศัพท์, (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย. กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2548). พจนานุกรมศัพท์ศาสนาสาทุก ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ ฯ : อรุณการพิมพ์.
- ลำดวน วงศ์สวัสดิ์. (2562). Detox for Life ล้างพิษต้านโรค. สืบค้นเมื่อ 12 มกราคม 2564. จาก <http://wellnessbangkok.com/wp-content/uploads/2016/10/Detox-for-Life.pdf>
- สมณะโพธิรักษ์. (2557). คำบุญคือบาป บุญคืออะไรกันแน่?. กรุงเทพฯ ฯ : บริษัทฟ้าอภัย.
- สำนักงานแพทย์ทางเลือก. (2020). ความหมายของแพทย์ทางเลือก. สืบค้นเมื่อ 9 มกราคม 2020, จาก <http://thaicam.go.th>

สุรเดช ดวงทิพย์สิริกุล และ คณะ. (2562). *โครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบาย*

ด้านสุขภาพ. สืบค้นเมื่อ 9 มกราคม 2020, จาก

<https://www.hitap.net/staff/10193>

Benjawan Poomsan. (2019). *The law of society May not be fair... but the Law of Karma is always fair*. California: Paiboon Publishing.

Bernard Jensen. (2008). *Iridology the science and practice in healing art volume II*. Atlanta : Whitman Publications.

Cindy Mahealani Sellers. (2018). *You Do not Have to Hurt Anymore, The Enlightened Way to Health Revised Edition*. Arizona : Angle Farms Press.

David J. Pesek. (2013). *Holistic Iridology Level I, II, III, Study Guide*. North Carolina : International Institute of Iridology. Retrived May 15,2020. From. <https://iridology.pathwright.com/>

_____. (2015). *Holistic Iridology scale of thoughts and Emotions in relationship to the endocrine glands and organs of detoxification and elimination*. North Carolina : International Institute of Iridology. Retrived May 15,2020. From. <https://iridology.pathwright.com/>

พุทธวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวัดไทยในรัฐแคลิฟอร์เนีย

ประเทศสหรัฐอเมริกา

Buddhist Propagation Method of Temples in *California State*, United State of America

พระครูวิเทศกัลยาณธรรม (ฐิติกร กल्याณธมฺโม)*

Phrakruvidheskanyanadham (Thitikon Kanyanadhammo)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอพุทธวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวัดไทยในรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา ใช้การศึกษาเอกสารและนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าเป็นความเรียง ผลการศึกษาค้นคว้าว่า การทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาควรมีแนวทางการพัฒนาด้วยกระบวนการ 6 ขั้นตอน คือ 1) การสร้างหลักสูตรที่มีคุณภาพเพื่อพัฒนาสมรรถนะพระธรรมทูต 2) การฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง 3) การทดลองงานจากสถานที่ที่สอดคล้องกับการทำงานและเป็นแนวปฏิบัติที่ดี 4) การฝึกปฏิบัติอย่างเข้มและมีประสิทธิภาพ 5) ประเมินผลการปฏิบัติงาน และ 6) ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพัฒนาการฝึกอบรมและการปฏิบัติงานสม่ำเสมอเพื่อพัฒนางานและแก้ไขปัญหา ในด้านการดำเนินงานเผยแผ่ในพื้นที่ภาคสนามจำเป็นต้องทำความเข้าใจในสังคมอเมริกัน และควรวิเคราะห์ SWOT Analysis ของรัฐแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกาโดยภาพรวม ทั้งจุดเด่น จุดด้อย โอกาส และสิ่งคุกคาม ในการเผยแผ่ เพื่อศึกษาแนวคิด ค่านิยม อุดมคติ และวิถีชีวิตของชาวแคลิฟอร์เนียให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายในการโน้มน้าวให้คนหันมามองพระพุทธศาสนา

* คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

E-mail: pthitikrkyanthmmo@gmail.com

และสนใจศึกษาและปฏิบัติทั้งโดยการใช้สื่อในการเผยแพร่ที่น่าสนใจและน่าสนใจ และเมื่อพิจารณาใช้วิธีการเผยแพร่พระพุทธศาสนาตามหลักพุทธวิธีของพระพุทธเจ้า พระองค์ทรงใช้วิธีการหลากหลาย ด้วยการประยุกต์คำสอนให้เข้ากับสภาพภูมิศาสตร์ ประวัติสังคม จารีตประเพณีของแต่ละท้องถิ่นที่แตกต่างกัน การสอนตามแนวพุทธวิธีจึงได้ผลดีเสมอ อย่างไรก็ตามเมื่อผู้สอนได้ปฏิบัติตนตามหลักปรีชาปฏิบัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ แล้วจะสามารถเป็นครูที่เพียบพร้อมด้วยจิตวิญญาณที่ดำรงตนเป็นกัลยาณมิตรมีจิตใจบริสุทธิ์จริงใจต่อผู้ที่ตนสอน เช่นเดียวกับการฝึกพระธรรมทูตไทยให้เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านวิปัสสนากรรมฐาน เพื่อจะสามารถเชิญชวนอเมริกันชนให้หันมาสนใจพระพุทธศาสนา และในบริบทของการเผยแพร่ในด้านที่พระธรรมทูตยังเป็นที่พึ่งของคนไทยควรจะให้คนไทยได้ศึกษาธรรมะในพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริงมุ่งสร้างความสามัคคีและกลมเกลียวในกลุ่มคนไทยเพื่อสร้างศักยภาพของคนไทยในต่างประเทศ ซึ่งพระธรรมทูตไทยจึงควรทำความรู้จักอเมริกาให้ถ่องแท้และพัฒนาศักยภาพของคนไทยตามหลักการพระพุทธศาสนาไปพร้อมกัน ด้วยการทำงานอย่างทุ่มเทและเสียสละอุทิศตนยอมประสบความสำเร็จในการทำงานเผยแพร่พระพุทธศาสนา

คำสำคัญ: กระบวนการการเผยแพร่พระพุทธศาสนา, วัดไทยในรัฐแคลิฟอร์เนีย, ประเทศสหรัฐอเมริกา

Abstract

This article aimed to propose Buddhist propagation method of temples in *California State*, United State of America. Documentary study was used and presented in descriptive writing. Results showed that in the work of propagating Buddhism, there should be a development guideline with 6 steps: 1) creating a quality curriculum to develop the competence of Dhammaduta, 2) continuous training 3) experimenting from a place that corresponds to the work, 4) Intensive and effective practice, 5) Evaluate

the performance, and 6) improve training and performance regularly to enhance work and solve problems. In the field of mission work, an understanding of American society in the field was required and should do the SWOT Analysis of California, United State of America including strengths, weaknesses, opportunities and threats in propagation in order to study the concepts, values, ideals and way of life of Californians in order to reach the target audience in persuading people to turn to Buddhism and to be interested in studying and practicing both through the use of modern and interesting propagation media. When considering the method of propagating Buddhism according to the Buddhist method of the Buddha, variety of methods should be used by applying the teachings to the different geography, social history, customs of each locality teaching based on Buddhist method is always effective. However, when the teacher has practiced in accordance with the rules, practices, disobeys, then he will be able to become a teacher who is full of spirituality who maintains himself as a good friend with a pure heart and sincere to those he teaches as well as training Thai Dhammaduta to become experts in Vipassana meditation. Therefore, they can invite Americans to turn their attention to Buddhism and in the context of propagating in the area where Dhammaduta still relies on Thai people, should allow Thai people to truly study the Dharma in Buddhism, aiming to create unity and harmony among Thai people in order to build the potential of Thai people in different countries. In addition, Thai Dhammaduta should get to know America thoroughly and develop the potential of Thai people according to Buddhist principles through hard work and devotion, one will succeed in propagating Buddhism.

Keywords: Process of Buddhist Propagation, Temples in *California State*, United State of America

บทนำ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นแนวทางของพระพุทธเจ้าเป็นพุทธจริยวัตรที่ทรงบำเพ็ญในฐานะพุทธกิจตั้งแต่ตรัสรู้จนถึงปรินิพพาน เกิดหลังจากการตรัสรู้และเทศนาธรรมจนเกิดผู้บรรลุธรรมตามซึ่งเป็นสักขีพยานในธรรมะที่ตรัสรู้ว่าเป็นสิ่งที่สามารถเข้าถึงได้จริง เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตอันประเสริฐเพื่อยกระดับจิตวิญญาณ ธรรมะในพระพุทธศาสนาจึงเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตเพื่อนำไปสู่ความเจริญ (อารยธรรม) และเป็นกรยกระดับคุณภาพชีวิตทุกมิติทั้งด้านร่างกาย สังคม ศิลธรรม จิตใจและปัญญา การส่งสาวกไปประกาศพระพุทธศาสนาครั้งแรก โดยประทานพระพุทธรูปสำริดแก่พระอรหันตชีนาสพ 60 รูป ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เมืองพาราณสีในปีแรกแห่งการตรัสรู้พระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณว่า “เธอทั้งหลายจงจาริกไปเพื่อประโยชน์และความสุขแก่คนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์โลก” (วิ.ม.4/32; มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) การเผยแผ่ธรรมในยุคแรกยึดหลักความเป็นกัลยาณมิตรการทำตนให้เป็นต้นแบบดังพระพุทธดำรัสว่า “บัณฑิตพึงตั้งตนไว้ในคุณอันสมควรก่อนแล้ว สอนผู้อื่นภายหลังจึงไม่มัวหมอง” (ขุ. ธ. 25/36; มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) การสอนคนและเผยแผ่ธรรมะนั้นมี 3 อย่างคือ 1) สอนด้วยวาจา 2) สอนด้วยการทำตัวอย่างให้ดู และ 3) สอนด้วยวาจาและทำตัวอย่างให้ดู การสอนด้วยการทำเป็นตัวอย่างให้ดูถือว่าสำคัญที่สุดเพราะตัวอย่างที่ดีย่อมสำคัญกว่าคำสอน ดังจริยวัตรที่งดงามน่าเลื่อมใสของพระอัสสชิเถระ ในพระปัญญาวิคคีสร้างแรงบันดาลใจและศรัทธาให้อุปติสสมาณพซึ่งต่อมาคือพระสารีบุตรเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาและเป็นบุคคลสำคัญในฐานะอัครสาวกเป็นแรงสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเวลาต่อมา ในสมัยพุทธกาล ชมพูทวีปในสมัยนั้นมีเจ้าลัทธิและศาสดามากมายที่ประกาศคำสอนของตน รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคต้นพระพุทธเจ้าได้ทรงวางหลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอัน

เป็นจุดยืนของพระพุทธศาสนาเรียกว่าโอวาทปาฏิโมกข์ซึ่งสรุปเป็นหลักการ 3 อุดมการณ์ 4 และวิธีการ 6 คือหลักการ 3 ได้แก่ การไม่ทำความชั่ว การทำความดี ให้ถึงพร้อม และการชำระจิตใจให้บริสุทธิ์ อุดมการณ์ 4 ได้แก่ การอดทนอดกลั้น การไม่เบียดเบียน การปฏิบัติตนให้สงบทั้งทางกาย วาจา ใจ และมีนิพพานเป็นเป้าหมายสูงสุด และวิธีการ 6 ได้แก่การไม่กล่าวร้าย การไม่ทำร้าย ความสํารวมในพระปาฏิโมกข์ ความเป็นผู้รู้จักประมาณในอาหาร ที่นั่งที่นอนสงัด การบำเพ็ญในอธิจิต (ที.ม. (ไทย).10/90/50-51)

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยมีองค์พระศาสดาเป็นผู้นำจึงสามารถประดิษฐานพระพุทธศาสนาให้มั่นคงในดินแดนชมพูทวีปเป็นแบบอย่างในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคต่อ ๆ มา ต่อมาหลังพุทธปรินิพพานประมาณ 300 ปี ได้เกิดจุดเปลี่ยนครั้งสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาส่งผลให้พระพุทธศาสนาได้ขยายคำสอนไปทั่วโลก ในรัชสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชแห่งชมพูทวีปได้ทรงอุปถัมภ์การทำสังคายนาครั้งที่ 3 และส่งพระธรรมทูต 9 สายออกไปยังดินแดนต่าง ๆ รวมทั้งประเทศไทยหรือดินแดนสุวรรณภูมิในอดีต พระธรรมทูต 9 สาย การส่งสาวกไปประกาศพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า Missionary นี้พระพุทธศาสนาทำมาก่อนศาสนาทางตะวันตกประเด็นนี้จึงน่าสนใจ และจะได้กล่าวถึงพัฒนาการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในภาพรวมและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวัดไทยในรัฐแคลิฟอร์เนียต่อไป

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวัดไทยต่างประเทศ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศของไทย ตามหลักฐานที่ปรากฏมีมาตั้งแต่สมัยอยุธยาในรัชสมัยพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ โดยได้ส่งคณะพระธรรมทูตซึ่งมีพระอุบาลีเถระเป็นประธานในการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในศรีลังกาอันเกิดจากภัยคุกคามจากประเทศเจ้าอาณานิคมและต่างศาสนาเป็นเหตุให้คณะสงฆ์สูญสิ้นจากดินแดนศรีลังกาโดยพระอุบาลีเถระได้เสียดและอุทิศตนเพื่อฟื้นฟูพระพุทธศาสนาตราบจนมรณภาพในประเทศศรีลังกาหลังจากการเดินทางไปเป็นเวลาราว 3 ปี ส่วนการส่งพระธรรมทูตไปยังดินแดนต่าง ๆ ของไทยนั้นพบว่า มีการส่งพระธรรมทูตไปยังประเทศต่าง ๆ มากกว่า 20

ประเทศ ในเกือบทุกทวีปของโลก เช่นในทวีปเอเชียมีประเทศอินเดีย เนปาล สิงคโปร์ มาเลเซีย อินโดนีเซีย เป็นต้น แอแปซิฟิกโอเชียเนีย (Oceania) เขตแดนที่ประกอบด้วยหมู่เกาะในมหาสมุทรแปซิฟิกตอนใต้ และทวีปออสเตรเลียซึ่งประกอบด้วยประเทศออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ ทวีปยุโรปมีประเทศอังกฤษ ไอร์แลนด์ เยอรมัน สวีเดน เดนมาร์ก เบลเยียม สวิตเซอร์แลนด์ เนเธอร์แลนด์ นอร์เวย์ อิตาลี ออสเตรเลีย เป็นต้น ทวีปอเมริกา ได้แก่สหรัฐอเมริกา แคนาดา เป็นต้น (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2563) การส่งพระธรรมทูตไปเผยแผ่พระพุทธศาสนายังประเทศต่าง ๆ อย่างเป็นรูปธรรมจึงมีความเป็นมาและพัฒนาการหลายร้อยปีแล้ว และมีการกระจายทั่วโลกเกือบอย่างต่อเนื่องจนหลังปี 2500 เป็นต้นมานับตั้งแต่ประเทศอินเดีย จากนั้นขยายไปที่อังกฤษ และสหรัฐอเมริกา ในสหรัฐอเมริกาได้มีการนิมนต์พระสงฆ์ไทยเดินทางไปปฏิบัติศาสนกิจอย่างไม่เป็นทางการและเป็นไปในรูปแบบเดียวกันเกือบทุกท้องถิ่นที่มีพุทธศาสนิกชนไทยพักอาศัยอยู่ จนในปี 2515 ได้มีการก่อสร้างวัดไทยขึ้นทั้งในอังกฤษ และสหรัฐอเมริกาขึ้นอย่างถูกต้องตามกฎหมาย และได้มีจำนวนวัดเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ จนปี 2560 มีวัดไทยในต่างประเทศทั้งสิ้น 596 วัด (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2562)

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวัดไทยในประเทศสหรัฐอเมริกา

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสหรัฐอเมริกาของคณะสงฆ์ไทยเกิดเป็นรูปธรรมครั้งแรกในปี 2501 โดยสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถระ) ขณะดำรงสมณศักดิ์เป็นพระพิมลธรรม เป็นพระภิกษุไทยรูปแรกที่ได้รับนิมนต์จาก ดร.แฟรงค์ บุษแมน ซึ่งเป็นผู้ก่อตั้งและเป็นประธานของขบวนการส่งเสริมศีลธรรม (Moral Rearmament: M.R.A) เพื่อไปร่วมงานฉลองอายุครบ 80 ปีของ ดร.แฟรงค์ บุษแมน และฉลองครบรอบ 10 ปีของเอ็ม.อาร์.เอ ทีมลรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา ในการนี้ได้มีการประชุมสัมมนาด้านการส่งเสริมศีลธรรมที่เกาะแม็กคินอค (Mackinac) ซึ่งตั้งอยู่ในทะเลสาบมิชิแกน เมื่อการประชุมดังกล่าวจบลง พระพิมลธรรมพร้อมคณะได้เดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนายังมลรัฐต่าง ๆ ของสหรัฐอเมริกา และกลุ่มประเทศต่าง ๆ ใน

ยุโรปร่วมกับองค์การ M.R.A. อีกด้วย และในปี 2512 ผลสืบเนื่องมาจากการที่สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถระ) ขณะดำรงสมณศักดิ์พระพิมลธรรม ตำแหน่งสังฆมนตรีองค์การปกครองและสภานายกมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้เดินทางรอบโลกเพื่อดูงานพระศาสนา และกลับมากำหนดนโยบาย พร้อมเสนอแนะคณะสงฆ์ไทยในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ อีกทั้งจัดส่งพระสงฆ์ออกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังประเทศต่าง ๆ รวมทั้งสหรัฐอเมริกา เพื่อฉลองศรัทธาพุทธศาสนิกชนที่ต้องการที่พึ่งทางจิตใจ

การก่อสร้างวัดไทยอย่างเป็นทางการในสหรัฐอเมริกาเกิดขึ้นในปี 2515 โดยได้ก่อสร้างวัดไทยในนครลอสแอนเจลิส (Los Angeles) ซึ่งประมาณการว่ามีคนไทยกระจัดกระจายอยู่เฉพาะในมลรัฐแคลิฟอร์เนีย (California) ตอนนั้นประมาณ 150,000 คน ในปี 2517 ได้ก่อสร้างวัดไทยในกรุงวอชิงตัน ดี.ซี. (Washington, D.C) และวัดไทยในมลรัฐอื่นเรื่อยมา ในปัจจุบันมีวัดไทยที่สังกัดสมัชชาสงฆ์ไทย 73 วัด ใน 24 รัฐ วัดต่าง ๆ เหล่านี้ได้เผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งในภาคปริยัติและภาคปฏิบัติ และเผยแพร่วัฒนธรรมไทย เพื่อการปลูกฝังเยาวชนเชื้อชาติไทยให้ได้ศึกษาพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย (พระมหาสุริยา วรเมธี, 2558 : 69-70) วัดไทยที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาในแคลิฟอร์เนียมีหลายวัด แต่บทความนี้จะได้กล่าวถึงเฉพาะวัด 4 วัดที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาในรัฐแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา คือ 1) วัดไทยลอสแอนเจลิส 2) วัดป่าธรรมชาติ ลาพวนเต้ 3) วัดพุทธาวาส ริเวอร์ไซด์ 4) วัดพระธาตุตอดยสุเทพ ยูเอสเอและแนวทางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามพุทธวิธีต่อไป

1. วัดไทยลอสแอนเจลิส

วัดไทยลอสแอนเจลิสเป็นวัดไทยวัดแรกที่ตั้งขึ้นในสหรัฐอเมริกา เมื่อเดือนมิถุนายน 2514 คณะสงฆ์มีพระธรรมโกศาจารย์ (ชอบ อนุจารี) วัดราชบุรณบุรี เป็นหัวหน้าคณะและมีพระมหาธีระพันธ์ เมตตาวินัย เป็นเลขานุการเดินทางมาเยือนสหรัฐอเมริกา นายเกียรติ ประชาศรัยสรเดชได้ทราบข่าวจึงได้มีนิมนต์พักที่นครลอสแอนเจลิสก่อนเดินทางกลับประเทศไทย ได้พบปะกับนายพูนศักดิ์ ซอโสตถิกุล และสาธุชนจำนวนหนึ่งที่บ้านพักของนายเกียรติ ได้สนทนาถึงการสร้างวัดไทยขึ้นในนครลอสแอนเจ

ลิส นายพูนศักดิ์ ซอโสตถิกุลเป็นบุตรชายของนายวิชัย-นางบุญสม ซอโสตถิกุล หลังสำเร็จการศึกษาแล้วได้เปิดสำนักงานซื้อขายบ้านและอสังหาริมทรัพย์ชื่อ Siam Sales Corporation ขึ้นที่เมือง Studio City, California นายพูนศักดิ์และนายเกียรติได้สนทนากับพระธรรมโกศาจารย์ถึงการสร้างวัด นายพูนศักดิ์ได้พิจารณาถวายที่ดินและบ้านเลขที่ 16326 Chase Blvd., Sepulveda, CA ใกล้สนามบิน Van Nuys เป็นที่สร้างวัดในครั้งแรกและได้จดทะเบียนเป็น "ศูนย์พุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท" (Theravada Buddhist Center Inc.) เป็นองค์กรการกุศลไม่ประกอบการค้ากำไร (Non-Profit Organization) เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2514 มีนายพูนศักดิ์ ซอโสตถิกุล เป็นประธานกรรมการ นายเกียรติ ประชาศรัยสรเดช เป็นรองประธานกรรมการ นางอุไร เรือนพรหม เป็นเหรัญญิก และนายนิคม สี่สุรัตน์เป็นเลขานุการ วันที่ 6 กรกฎาคม 2514 พระธรรมโกศาจารย์ได้ส่งและมอบหมายให้พระมหาธีระพันธ์ เมตตาวิহারี วัดมหาธาตุฯ กรุงเทพฯ มาจำพรรษาอยู่ 1 พรรษาและเดินทางกลับประเทศไทยเมื่อออกพรรษาแล้ว เนื่องจากทำการสร้างวัดในบริเวณนี้อยู่ใกล้สนามบินจึงไม่ค่อยปลอดภัย และกฎหมายผังเมืองไม่อนุญาตให้ก่อสร้างวัดในที่แห่งนี้ ดังนั้นคณะกรรมการจึงได้ปรึกษารื้อถอนกัน สรุปได้ว่านายวิชัย-นางบุญสม ซอโสตถิกุล บิดาและมารดาของนายพูนศักดิ์ได้ขอถวายที่ดินที่สร้างวัดใน ปัจจุบันเลขที่ 12909 Cantara Street, North Hollywood, California จำนวนเนื้อที่ 5 ไร่ 2 งาน (เกือบ 2 เอเคอร์) ตามโฉนดเลขที่ 1212 หนังสือเล่มที่ 18 หน้า 126 แผนที่หมายเลข 127 กรมที่ดินนครลอสแอนเจลิส ทำพิธีมอบถวายโฉนดที่ดินเพื่อสร้างวัดไทยลอสแอนเจลิสต่อสมเด็จพระวันรัต(ปุ่น ปุณฺณสิริมหาเถระ) ซึ่งต่อมาได้รับการสถาปนาเป็นสมเด็จพระอริยวงค์ศาสดญาณ สมเด็จพระสังฆราช วัดพระเชตุพนฯ และพระสงฆ์ที่มาร่วมเดินทางมาด้วยจำนวน 16 รูป โดยมีกงสุลใหญ่ประจำนครลอสแอนเจลิสคนแรกคือหม่อมเจ้ายุธิษฐีย์ สวัสดิ์วิวัฒน์ นายประกอบ มุกระ นายกสมาคมไทยแห่งแคลิฟอร์เนียภาคใต้ นายเกียรติ ประชาศรัยสรเดช นางอุไร วัลลิภากร และนายอรุณ สิบญูเรื่อง เช่นรับรองเป็นพยาน เมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม 2515 ณ ทำเนียบกงสุลใหญ่ประจำนครลอสแอนเจลิส บนยอดเขาถนน Clear View Dr., Bel Aire, California และสมเด็จพระสังฆราช (ปุ่น ปุณฺณสิริมหาเถระ) วัดพระเชตุพนฯ

ขณะทรงดำรงสมณศักดิ์สมเด็จพระวันรัต ได้ทรงวางศิลาฤกษ์พระอุโบสถศาลาเมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม พุทธศักราช 2515 ใช้งบประมาณ 543,188 ดอลลาร์สหรัฐ โดยได้รับบริจาคจากชาวไทยทั้งในสหรัฐและประเทศไทย นับเป็นปูชนียสถานที่สำคัญอย่างหนึ่งของวัด

โครงการก่อสร้างวัดไทยได้เริ่มขึ้นตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา วัดไทยแห่งนี้ได้เป็นปูชนียสถานที่สำคัญของคนไทย เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ที่พึ่งทางใจของเรา เป็นที่พักอาศัยของผู้มาเยี่ยมเยือน และเป็นที่ยอมรับของอาคันตุกะผู้ใหญ่จากประเทศไทยที่พวกเราได้จัดงานเลี้ยงต้อนรับในนามของชุมชนชาวไทย ณ นครลอสแอนเจลิสนี้เช่น สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ในรัชกาลที่ 7 เสด็จฯ มาเมื่อวันที่ 15 เมษายน 2516 นอกจากนี้ยังมี ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ นายชวน หลีกภัย นายทักษิณ ชินวัตร นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ หรือพลเอกอาทิตย์ กำลังเอก เป็นต้น เดินทางมาวัดในโอกาสต่าง ๆ และวันที่ 18 เมษายน 2518 สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (วาสน์ วาสนมหาเถระ) วัดราชบพิธ ได้เสด็จเยี่ยมวัดไทยลอสแอนเจลิส (พระมหาทองสมุทร ฐมมาทโร, 2560)

2. วัดป่าธรรมชาติ ลาพวนเต้ (Wat Padhammachart La Puente)

วัดป่าธรรมชาติ ลาพวนเต้ (La Puente) เป็นวัดที่สังกัดคณะธรรมยุติกนิกาย จุดเริ่มต้นของการตั้งวัดคือ ในปี 2527 พระอมรโสภณ (สมพร สมวโร) และพระพนมศักดิ์ พุทฺธธนาโณ ได้เดินทางมาจากรัฐเท็กซัสเพื่อหาผู้ให้การตั้งวัดเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยนายจักรินทร์ ลิขุราจินต์ และครอบครัว ได้มอบบ้านหลังหนึ่งในเมืองกลนด์ร่า (Glendora, California) ให้เป็นที่พำนักเพื่อทำการสอนเผยแผ่ โดยเน้นในการฝึกอบรมด้านเจริญสมาธิและภาวนา มีผู้ไปร่วมปฏิบัติมากขึ้นเรื่อย ๆ จนทำให้บ้านคับแคบไม่เพียงพอต่อผู้ปฏิบัติสมาธิภาวนาทำบุญและปฏิบัติได้ทั้งหมด ต่อมา มีพระราชญาณโกศล (เหรียญ ธนลาโภ) พระครูเกษมคณานุรักษ์ (เค็ม ปียกโร) พระตรีคุณ วิสุทธจิตโต ได้เดินทางมาช่วยสอนสมาธิภาวนาด้วย คณะสงฆ์และญาติโยมจึงมีความเห็นว่าควรที่จะทำการจดทะเบียนตั้งวัดให้ถูกต้อง จึงได้มอบให้ ม.ร.ว.จุฑาภา วรวรรณ

ดำเนินการจดทะเบียนจัดตั้งองค์กรไม่คำกำไร ชื่อว่า “วัดป่าธรรมชาติ” (Wat Padhammachart)

ต่อมาได้มีความคิดในการก่อตั้งวัดป่าธรรมชาติอย่างถาวร และสมบูรณ์ จึงได้ออกหาสถานที่ตามเมืองใกล้เคียงหลายแห่ง ก่อนจะลงมติชอบทำเลปัจจุบัน คือ เลขที่ 14036 Don Julian Road, La Puente, California เนื้อที่ 5 เอเคอร์ หรือ ประมาณ 12 ไร่ ในราคา 380,000 ดอลลาร์ โดยวางเงินดาวน์ 80,000 ดอลลาร์ ส่วนที่เหลือได้มอบให้นายยงเกียรติ ปัตตพงษ์ ทำการติดต่อขอกู้กับธนาคารไทยพาณิชย์ และธนาคารกสิกรไทย แห่งละ 150,000 ดอลลาร์ การกู้เงินแบบนี้ องค์กรการกุศล หรือ พระสงฆ์ไม่สามารถทำได้ จึงได้ติดต่อให้ผู้มีจิตศรัทธา 4 คนคือ นายชวพจน์ ฤงสุวรรณ นายสมชาย วิเศษสมิตร นายมานิตย์ รสสุนทร และนายนิวัฒน์ เป็นลูกหนี้ธนาคารทั้งสองแทน โดยได้เปิด Escrow ตามกฎหมายเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2527 ปัจจุบันมี อุโบสถ ศาลา กุฏิต่างๆ มีสภาพร่มเย็น มีต้นไม้ปกคลุม สงบสำหรับผู้ชอบปฏิบัติธรรม มีห้องเรียนสำหรับนักเรียนวันอาทิตย์ มีการสอนอบรมสมาธิภาวนา ทุกวัน จัดอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน เพื่อเป็นการปลูกฝังศิลปวัฒนธรรมไทยและเผยแผ่หลักคำสอนในทางพุทธศาสนา อันเป็นการเสริมสร้างคุณธรรมอันดีแก่เยาวชนไทยที่เกิดในสหรัฐอเมริกา วัดป่าธรรมชาติเป็นสถานสอนด้านปริยัติธรรมด้วย และเป็นสนามสอบธรรมสนามหลวง ส่วนด้านสังคมสงเคราะห์นั้น ได้ร่วมกิจกรรมกับสังคมไทยและต่างชาติ ในการช่วยเหลือโดยบริจาคเงินและสิ่งของช่วยเหลือ อุทกภัย วาตภัย และอื่นๆ เสมอมา

ในปี 2538 วัดป่าธรรมชาติได้รับพระมหากรุณาธิคุณอันประมาณมิได้จาก สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานผ้าพระกฐินมาทอดที่วัดป่าธรรมชาติและได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระสุหรัยแผ่นศิลาฤกษ์อุโบสถ ซึ่งทางวัดได้ประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์เมื่อวันที่ 6 ธันวาคม 2541 พร้อมกับทรงมีพระบรมราชานุญาตให้ใช้ตราสัญลักษณ์งานฉลองครบรอบ 6 รอบ 72 พรรษาเพื่อติดที่หน้าบันอุโบสถด้วย พัฒนาการของวัดป่าธรรมชาติ คือความก้าวหน้าของวัดจากบ้านหลังเล็ก ๆ 2 หลัง มีคอกม้า สวนดอกไม้ พงป่าจน

กลายเป็นวัดที่อุโบสถสวยงาม มีทิวทัศน์ร่มรื่นในปัจจุบัน ทางวัดได้ส่งเสริมกิจกรรมที่นำชื่นชมทั้งในด้านศาสนาและวัฒนธรรมไทย (ชวพจน์ ฤงสุวรรณ, 2564)

3. วัดพุทธาวาส ริเวอร์ไซด์

วัดสุทธาวาส (Suddhavasa Buddhist Meditation Center) เป็นวัดอันดับที่ 37 ในเครือข่ายสงฆ์ไทยในสหรัฐอเมริกา ได้รับการรับรองถูกต้องตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา และเป็นวัดที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ปัจจุบันตั้งอยู่เลขที่ 3687 Fleming Street, Riverside, California 92509-1080 USA มีเนื้อที่จำนวน 3.46 เอเคอร์ หรือเท่ากับ 8.65 ไร่ โดยมีพระวิเทศธรรมคุณ เป็นเจ้าอาวาสและทำหน้าที่ประธานกรรมการบริหารวัด วัดสุทธาวาสก่อตั้งขึ้นด้วยความร่วมมือของชาวพุทธไทยที่อาศัยอยู่ในอาณาบริเวณเมืองลอสแอนเจลิส เมืองแซน เบอนาร์ดีโน เมืองริเวอร์ไซด์ และเมืองต่าง ๆ ในเขตรัฐแคลิฟอร์เนีย เริ่มก่อตั้งขึ้น เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2540 โดยมีคนไทยกลุ่มเล็ก ๆ กลุ่มหนึ่ง ได้ประชุมปรึกษากันและดำเนินการเช่าบ้านเลขที่ 2552 South Calaveras Place Ontario, California 91761 เพื่อเป็นที่พักจำพรรษาและปฏิบัติศาสนกิจของพระสงฆ์ในระยะเริ่มแรก และพระสงฆ์ทำหน้าที่ปฏิบัติศาสนกิจอยู่ในวัดนี้เป็นเวลา 17 เดือน จากนั้นวัดมีความพร้อมในด้านกำลังทรัพย์มากขึ้น และสถานที่เช่าอยู่เดิมเริ่มคับแคบ คณะกรรมการ บริหารวัด จึงพิจารณาจัดหาสถานที่ตั้งวัดแห่งใหม่และได้ตกลงใจซื้อที่ดินแปลงหนึ่ง ซึ่งเป็นที่ตั้งวัดในปัจจุบันนี้ ในขณะนั้น วัดเพิ่งก่อตั้งใหม่และไม่มีเครดิตที่จะสามารถซื้อที่ดินได้ ดังนั้นคณะกรรมการบริหารวัดจึงได้ พิจารณาและมีมติขอความอนุเคราะห์จากนายวิจิตร-นางจินตนา ลิ่นทอง ให้เป็นผู้ดำเนินการซื้อที่ดินให้แก่วัด ในราคา 147,000 ดอลลาร์สหรัฐ ต่อมาวันที่ 8 กรกฎาคม 2548 พระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนต่างช่วยกันจัดเตรียมสถานที่ มีการแผ้วถางที่ดิน ซึ่งเต็มไปด้วยวัชพืชสูง ๆ และได้จัดทำโครงการสวนธรรม ปลูกต้นไม้เป็นจำนวนมากทำให้วัดมีความร่มรื่นและเป็นที่พักผ่อนแก่ผู้มาปฏิบัติธรรมเป็นอย่างดี จากนั้นก็ได้พัฒนาวัดเรื่อยมาตามลำดับ สิ่งก่อสร้างที่โดดเด่นในวัดคือ “รัตนอุโบสถศาลา” ในปี 2548 มีพระภิกษุสงฆ์จำพรรษาในวัด 9 รูป (สมัชชาสงฆ์ไทยในสหรัฐอเมริกา, 2564)

4. วัดพระธาตุคุดอยสุเทพ USA

วัดพระธาตุคุดอยสุเทพ USA มีชื่อภาษาอังกฤษว่า Wat Phrathat Doi Suthep USA 2948 Chino Hills Parkway., Chino Hills, CA 91709-4286 ก่อตั้งวัดเกิดจากแนวความคิดของพระสมบัตินิพนธ์ ญาณวโร อดีตเจ้าอาวาสวัดโพธิวารังสฤษฏ์ เมืองวิทเทียร์ มลรัฐแคลิฟอร์เนีย ด้วยพิจารณาเห็นว่า สถานที่วัดโพธิวารัง ในตอนนั้นคับแคบ ไม่เพียงพอต่อการประกอบศาสนกิจและอำนวยความสะดวกต่อสาธุชนที่มาทำบุญที่วัดได้ จึงได้ปรึกษาคณะกรรมการทุกฝ่ายมีมติเป็นเอกฉันท์ในการที่จะซื้อที่ดินสร้างวัดแห่งใหม่จึงได้พร้อมใจกันหาสถานที่ ได้พบสถานที่แห่งหนึ่งเป็นโบสถ์ฝรั่งซึ่งมีเนื้อที่ 7.8 เอเคอร์ หรือประมาณ 18 ไร่ เหมาะที่จะสร้างให้เป็นวัดในพระพุทธศาสนา ในราคา 1,600,000 ดอลลาร์ (หนึ่งล้านหกแสนเหรียญดอลลาร์สหรัฐ) โดยได้ตกลงเมื่อวันที่ 18 เดือนเมษายน 2539 ให้ผ่อนชำระเป็นเวลา 5 ปี ในปีแรกผ่อนชำระเดือนละ 24,000 ดอลลาร์สหรัฐ ในปีต่อมาเดือนละ 15,000 ดอลลาร์สหรัฐ

ปี 2549 ดร.พระวิเวกานันทะ (พระสหัส ปรีสุทโธ) ได้ประสบอุบัติเหตุทางรถยนต์ มรณภาพลง ทางสมัชชาสงฆ์จึงได้แต่งตั้งพระครูใบฎีกาจิตติกร กลยาณธมโม (ปัจจุบันคือพระครูวินัยธรจิตติกร กลยาณธมโม) ครูใหญ่โรงเรียนพุทธศาสนาวิไทย ลอสแอนเจลิสมาเป็นเจ้าอาวาส และได้จัดตั้งคณะกรรมการบริหารวัดกันขึ้น ในวันที่ 24 เดือนมิถุนายน 2555 ได้มีการวางศิลาฤกษ์ก่อสร้างอุโบสถโดยพระเทพวรสิทธาจารย์ รองเจ้าคณะภาค 7 เจ้าอาวาสวัดพระธาตุคุดอยสุเทพราชวรวิหาร จังหวัดเชียงใหม่ (ในสมัยนั้น) เป็นประธานอำนวยการอุปถัมภ์ฝ่ายบรรพชิต นายเกษม กตเวทิน กงสุลใหญ่ ณ นครลอสแอนเจลิส และนายทิม-นางดวงเดือน อมรรุฒิ เป็นประธานอุปถัมภ์ (ฝ่ายคฤหัสถ์) และในวันที่ 16 เดือนมิถุนายน 2556 ได้มีการสมโภชวัดพุทธชิโนฮิลล์ ครบ 17 ปี และเปิดป้ายวัดพระธาตุคุดอยสุเทพ USA อย่างเป็นทางการ ข้อมูลในปี 2558 วัดมีพระธรรมทูตจำพรรษา 10 รูป (พระมหาทองสมุทร ธมมาทโร, 2564)

Christopher Queen และ Duncan Ryuken Williams (1999) กล่าวถึงศาสนาพุทธในสหรัฐอเมริกาในฐานะที่เป็นศาสนาที่มาจากเอเชียจึงมักอยู่ในสังคมคนเอเชียที่มีลักษณะเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม กล่าวคือความสัมพันธ์ในรูปแบบของชุมชน

ของประเทศต่าง ๆ ที่นับถือพระพุทธศาสนาเช่นไทย เมียนมา ลาว กัมพูชา ศรีลังกา เวียดนาม จีน ทิเบต ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ เป็นต้น ศาสนาพุทธของแต่ละประเทศจึงมีลักษณะสะท้อนภาพของวัฒนธรรมของประเทศนั้น ๆ Pattana Kitiarsa (2010) กล่าวว่าศาสนาพุทธก็เหมือนกับศาสนาโลกอื่น ๆ กล่าวคือเป็นศาสนาโลก ความนิยมและการขยายตัวของเครือข่ายนี้สร้างขึ้นจากเครือข่ายทางศาสนาและวัฒนธรรมที่เข้มข้นทั่วประเทศในแต่ละรัฐของอเมริกา เรื่องที่อยู่ระหว่างการตรวจสอบในบทความนี้คือการขยายพระพุทธศาสนาจากประเทศไทยไปสู่ชุมชนนานาชาติในต่างประเทศ งานวิจัยนี้วิพากษ์การข้ามชาติของพระพุทธศาสนาไทยตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 20 ได้เกิดขึ้นจากหัวเลี้ยวหัวต่อของวัฒนธรรมโลกซึ่งเป็นความตั้งใจเพื่อความร่วมมือกันของพระธรรมทูต การเผยแผ่แบบข้ามชาติของพระพุทธศาสนาไทยควรเข้าใจภายใต้พลัง 3 ประการของ (1) การเติบโตของชุมชนผู้อพยพชาวไทยในต่างประเทศจะมีผลต่องานเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเมื่อคนที่อยู่ห่างบ้านมักจะแสวงหาที่พึ่งทางใจ วัดไทยและพระธรรมทูตไทยจะตอบสนองความต้องการได้มากน้อยเพียงใด (2) นโยบายเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศที่ได้รับการสนับสนุนจากคณะสงฆ์และรัฐบาลไทยผ่านสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติว่ารัฐจะให้ความสำคัญกับงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศนี้มากน้อยเพียงใด และ (3) ความสนใจในพระพุทธศาสนาทั่วโลกที่เพิ่มขึ้นในชุมชนนานาชาติ การมองเห็นจุดด้อยของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเถรวาทนี้จะทำให้วงการพระพุทธศาสนาไทยสหรัฐอเมริกาในฐานะเป็นหนึ่งในตัวแทนของฝ่ายเถรวาทจะได้แสวงหาจุดแข็งเพื่อสร้างความแข็งแกร่งในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต่อไป

แนวทางเพื่อความสำเร็จของกระบวนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

บทบาทหน้าที่กิจการคณะสงฆ์ไทยตาม พ.ร.บ.คณะสงฆ์พ.ศ. 2505 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพ.ร.บ.คณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และ พ.ร.บ.คณะสงฆ์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2561 กำหนดไว้ 6 ด้าน ได้แก่ 1) เครือข่ายด้านการปกครอง 2) เครือข่ายด้านศาสนศึกษา 3) เครือข่ายด้านการศึกษาสงเคราะห์ 4) เครือข่ายด้านการเผยแผ่ 5) เครือข่ายด้านการสาธารณูปการ และ 6) เครือข่ายด้านการสาธารณสงเคราะห์ ภาระ

งานและการสร้างเครือข่ายทั้ง 6 ด้านเป็นงานหลักของคณะสงฆ์ไทยที่พระธรรมทูตในต่างประเทศสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในต่างประเทศได้ และสิ่งที่จะเสริมหรือต่อยอดงานเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้นจะได้กล่าวถึงแนวทางเพื่อความสำเร็จของกระบวนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 4 แนวทางดังนี้

1. พุทธวิธีการสอน

วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามพุทธวิธี พระพุทธเจ้าทรงใช้วิธีการหลากหลายตามพื้นเพ แนวโน้มและบุคลิกของผู้ฟัง บางครั้งทรงประยุกต์คำสอนเข้ากับสภาพภูมิศาสตร์ ประวัติสังคม จารีตประเพณีของแต่ละท้องถิ่นที่แตกต่างกัน การสอนตามแนวพุทธวิธีจึงได้ผลดีเสมอ อย่างไรก็ตามเมื่อผู้สอนได้ปฏิบัติตนตามหลักปรีชาปฏิบัติ ปฏิเวธแล้วจะสามารถเป็นครูหรือผู้สอนที่เพียบพร้อมด้วยจิตวิญญาณที่เรียกว่า ดำรงตนเป็นกัลยาณมิตรมีจิตใจบริสุทธิ์จริงใจต่อผู้ที่ตนสอนสั่ง คุณสมบัติของกัลยาณมิตร คือเป็นที่รัก ที่พอใจ เป็นที่เคารพยกย่อง เจริญใจ ฉลาดในการพูด อุดหนุนต่อถ้อยคำ พูดถ้อยคำที่ลึกซึ้ง อธิบายสิ่งที่ยากให้เข้าใจง่ายได้ และไม่ชักจูงในสิ่งที่ไม่ควร (อง.สตตค.(ไทย).23/37/57) อธิบายได้ดังนี้คือ 1) เป็นที่รัก ที่พอใจ เป็นกันเองกับคนฟัง ทำให้เกิดความสนิทสนม อยากเรียนรู้ด้วย 2) เป็นที่เคารพ มีความประพฤติดี ทำให้เกิดความอบอุ่นและปลอดภัยเมื่ออยู่ใกล้ 3) เจริญใจ น่ายกย่อง มีความรู้จริง มีภูมิความรู้เป็นครูได้ เป็นที่ยกย่องให้เป็นแบบอย่าง ให้เกิดแรงบันดาลใจ 4) ฉลาดในการพูด อธิบายได้ดี ใช้รูปแบบการสอนได้หลายรูปแบบ 5) อุดหนุนต่อถ้อยคำ พร้อมจะรับฟังการซักถาม ถูกพูดล่วงเกินวิพากษ์วิจารณ์ก็ไม่โกรธ อุดหนุนได้ ไม่เบื่อหน่ายเสียอารมณ์ แม้มีความขัดแย้งกับลัทธิศาสนาอื่น 6) พูดถ้อยคำที่ลึกซึ้ง อธิบายสิ่งที่ลึกซึ้ง หรือทำสิ่งลึกซึ้งให้เข้าใจง่ายเหมาะกับผู้ฟัง ชวนให้ปฏิบัติตาม 7) ไม่ชักจูงในสิ่งที่ไม่ควรหรือในทางเสียหาย

2. การจัดองค์กร

ความหมายของการจัดองค์กร

คำว่าองค์การและองค์กรมีความหมายคล้ายคลึงกัน คำว่าองค์การมีความหมายกว้างกว่าองค์กร กล่าวคือหลายๆ องค์กรรวมตัวกันเป็นองค์การ แต่ในที่นี้จะ

ใช้คำว่าองค์กร องค์กร คือกลุ่มบุคคลแต่เป็นกลุ่มที่ค่อนข้างใหญ่และมีลักษณะเฉพาะที่มีจุดมุ่งหมายในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งโดยกลุ่มบุคคลนี้จะมีสิ่งยึดเหนี่ยวร่วมกันและร่วมแรงรวมใจกันทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ องค์กรจึงมีลักษณะดังนี้ 1) องค์กรเป็นรูปแบบของการรวมบุคคล 2) มีความสัมพันธ์ที่จะทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน 3) มีการแบ่งงาน จัดสรรหน้าที่ให้สมาชิกในองค์กร 4) มีโครงสร้างขององค์กรในลักษณะของการบังคับบัญชา 5) มีการยอมรับในสังคม ตามระเบียบแบบแผน ประเพณี หรือกฎหมาย

ทฤษฎีองค์กร อาจแบ่งได้ 3 ทฤษฎี ดังนี้

1.ทฤษฎีดั้งเดิม (Classical Organization Theory)

แนวความคิดทฤษฎีดั้งเดิมวิวัฒนาการจากการปกครองแบบทหาร จนถึงปลายศตวรรษที่ 19 ได้นักบริหารสร้างรูปแบบการบริหารในระบบราชการขึ้น คือ แมกซ์ เวเบอร์ และสร้างรูปแบบการบริหารโดยใช้การจัดการทางวิทยาศาสตร์ คือ เพรดเตอร์ค เทย์เลอร์ ทฤษฎีนี้มีหลักการว่า “คนเป็นเครื่องมือที่ทำให้องค์กรไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทางได้” ซึ่งจะได้กล่าวรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 การจัดองค์กรแบบราชการ (Bureaucracy) ของ แมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber) ได้เน้นให้เห็นถึงการจัดโครงการที่เป็นระเบียบ สำคัญที่ แมกซ์ เวเบอร์ ได้เน้นคือ องค์กรแบบราชการในอุดมคตินั้น จะต้องประกอบด้วย

(1) จะต้องมีการแบ่งงานกันทำ โดยให้แต่ละคนปฏิบัติงานในสาขาที่ตนมีความชำนาญ

(2) การยึดถืองานให้ยึดถือกฎเกณฑ์ระเบียบวินัยโดยเคร่งครัด เพื่อให้จะได้มาตรฐานของงานเท่าเทียมกัน การยึดถือกฎเกณฑ์นี้จะช่วยขจัดพฤติกรรมที่บุคคลแตกต่างกันสามารถมาประสานกันได้

(3) สายการบังคับบัญชาต้องชัดเจน โดยผู้บังคับบัญชามอบหมายอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบลดหลั่นกันลงไป

(4) บุคคลในองค์กรต้องไม่คำนึงถึงความสัมพันธ์ส่วนบุคคล โดยพยายามทำงานให้ดีที่สุดเพื่อเป้าหมายขององค์กร

(5) การคัดเลือกบุคคล การว่าจ้าง ให้ขึ้นอยู่กับความสามารถ และการเลื่อนตำแหน่งให้คำนึงถึงการประสบความสำเร็จในการทำงานและอาวุโสด้วย จุดอ่อนขององค์การแบบราชการก็คือ การเน้นที่องค์การโดยละเอียดการพิจารณาถึงปัญหาของคน และเชื่อว่าการที่มีโครงสร้างที่รัดกุมแน่นอนจะช่วยให้บุคคลปรับพฤติกรรมให้เป็นไปตามความต้องการขององค์การได้

1.2 การจัดการแบบวิทยาศาสตร์ (Scientific Management) ของ เฟรดเดอริก เทย์เลอร์ (Frederic Taylor) เป็นการจัดการแบบนำเอาวิธีการศึกษาวิทยาศาสตร์มาวิเคราะห์และแก้ปัญหาเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพขององค์การให้ดีขึ้น การศึกษาทางวิทยาศาสตร์ได้เริ่มจากการหาความสัมพันธ์ระหว่างงานและคนงานโดยการใช้การทดลอง เป็นเกณฑ์เพื่อหาวิธีการทำงานที่มีประสิทธิภาพสูงสุดโดยที่คนงานจะถูกพิจารณาว่าต้องการทำงานเพื่อเศรษฐกิจด้านเดียว โดยละเอียดการศึกษาถึงแรงจูงใจ อารมณ์ และความต้องการในสังคมของกลุ่มคนงาน เพราะเชื่อว่าเงินตัวเดียวจะล่อใจให้คนทำงานได้ดีที่สุด

2. ทฤษฎีสสมัยใหม่ (Neo-Classical Organization Theory)

ทฤษฎีสสมัยใหม่เป็นทฤษฎีที่พัฒนามาจากดั้งเดิม ทฤษฎีนี้มีหลักการว่า “คนเป็นปัจจัยสำคัญและมีอิทธิพลต่อการเพิ่มผลผลิตขององค์กร” โดยเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของคนที่ทำหน้าที่ร่วมกันในองค์กรถือว่าองค์การประกอบไปด้วยบุคคลซึ่งทำงานโดยมีเป้าหมายร่วมกันและกลุ่มคนงานจะเป็นผู้มีส่วนร่วมในการกำหนดผลผลิตด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นปัจจัยที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อการกำหนดการผลิต กล่าวโดยสรุปว่าทฤษฎีนี้ได้เน้นเรื่องมนุษยสัมพันธ์โดยได้มีการศึกษาและค้นพบว่าบุคคลแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างกัน ขวัญกำลังใจในการทำงานเป็นสิ่งสำคัญ การเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมและการตัดสินใจระหว่างฝ่ายบริหารและฝ่ายคนงานย่อมจะสร้างความพึงพอใจให้กับทุกฝ่ายโดยได้สร้างผลผลิตอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วยได้ทฤษฎีที่มีส่วนสำคัญมากต่อกระบวนการมนุษยสัมพันธ์ได้แก่ ทฤษฎีของ เอลตัน เมโย (Elton Mayo) ซึ่งได้ทำการทดลองวิจัยและค้นพบว่าขวัญของคนงานมีความสำคัญต่อการเพิ่มผลผลิต กลุ่ม

คนงานจะพยายามสร้างปทัสถานของกลุ่มตน และคนงานจะทำงานเป็นทีมโดยมีการกำหนดมาตรฐานของกลุ่มขึ้นเอง

3. ทฤษฎีสสมัยปัจจุบัน (Modern Organization Theory)

ทฤษฎีนี้กล่าวว่าเป็นการศึกษารูปแบบขององค์กรในปัจจุบันโดยเน้นที่การวิเคราะห์ห้องค์การในเชิงระบบ (Systems Analysis of Organization) กล่าวคือ นักทฤษฎีได้พิจารณาองค์การในลักษณะที่เป็นส่วนรวมทั้งหมด ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่าง ๆ ที่อยู่ภายในองค์กร การศึกษาว่าองค์กรเป็นระบบหนึ่งๆ นั้นได้คำนึงถึงองค์ประกอบภายในองค์กรทุกส่วน ได้แก่ ตัวป้อน กระบวนการ ผลผลิต ผลกระทบ และสิ่งแวดล้อม (Input, Process, Output, Feedback, and Environment) การศึกษาองค์การในรูประบบนั้นได้พยายามที่จะมององค์การในลักษณะการเคลื่อนไหว(Dynamic) และปรับเข้ากับรูปแบบขององค์การได้ในทุกสภาวะแวดล้อม ทั้งนี้เพราะนักทฤษฎีปัจจุบันได้มององค์การในลักษณะกระบวนการทางด้านโครงสร้างที่บุคคลต่าง ๆ จะต้องเกี่ยวพันซึ่งกันและกันเพื่อบรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการ จึงมีการศึกษาพฤติกรรมองค์การในลักษณะใหม่ๆ เช่น พฤติกรรมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ การบริการแบบมีส่วนร่วม การพัฒนาองค์การ คิว.ซี. และการบริหารแบบอนาคตนิยม เป็นต้น (วิทยาลัยเทคนิคศรีสะเกษ, 2564) แนวคิดการบริหารองค์กรดังกล่าวสามารถนำมาบูรณาการกับหลักพระพุทธศาสนาได้

3. คุณสมบัติสำหรับการเผยแผ่สำหรับพระธรรมทูต

พระพุทธเจ้าได้ทรงกำหนดคุณสมบัติของพระธรรมทูตไว้ว่า “ ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๘ ประการควรทำหน้าที่ทูต คือภิกษุในธรรมวินัยนี้รับฟัง ให้ผู้อื่นฟัง กำหนด ทรงจำ เข้าใจความ ให้ผู้อื่นเข้าใจความ ฉลาดต่อประโยชน์และมีใช้ประโยชน์ ไม่ก่อความทะเลาะ ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์แปดนี้แล ควรทำหน้าที่ทูต” (วิ.จ. (ไทย).7/347/208-209) และ “ ภิกษุใดแล สอนบริษัทให้เรียนให้อ่าน ไม่สะทก สะท้าน ไม่ให้เสียคำที่พูด ไม่ให้เสียคำสอน ชี้แจงให้เขาหมดสงสัย และเมื่อถูกซักถามก็ไม่โกรธ ภิกษุเช่นนั้นนี้แล ควรไปเป็นทูตได้” (อง.เอก.(ไทย).23/106/149)

คุณสมบัติของพระธรรมทูตดังกล่าวมาเป็นหัวใจสำคัญในการกำหนดสมรรถนะและการกำหนดกลยุทธ์ทั้งในระดับบุคคลและหน่วยงานกล่าวคือ 1) สามารถกำหนดเป้าหมายหลักและแนวทางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาชัดเจนและประชาสัมพันธ์ได้ทั่วถึง 2) สามารถจัดทำฐานข้อมูลวัดไทยในต่างประเทศและพระธรรมทูตที่ทันสมัยตลอดเวลา 3) สร้างฐานข้อมูลกลางในการรวบรวมข้อมูลกลางเกี่ยวกับประเทศต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการเผยแผ่ 4) จัดทำฐานข้อมูลหลักธรรมด้วยภาษาอังกฤษและภาษาท้องถิ่น เพื่อกำหนดกลยุทธ์ระดับบุคคล คือ 1) รู้เขารู้เราด้วยการวิเคราะห์ SWOT Analysis ในประเทศที่พระธรรมทูตทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา 2) พัฒนาดตนเองด้วยหลักปรีชาปฏิบัติ และปฏิเวธ พัฒนาความสามารถในการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการสอนได้อย่างน่าสนใจและทันสมัย และสามารถสอนกรรมฐานได้เป็นอย่างดี

4. พระพุทธศาสนากับแนวคิดการใช้สื่อเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา

การใช้สื่อจากอดีตจนถึงปัจจุบันมีความแตกต่างกันตามการพัฒนาเทคโนโลยีที่เชื่อมโยงกับการใช้ชีวิตของคนแต่ละยุค พระพุทธศาสนาโดยหลักการให้ความสำคัญกับสื่อ 3 ประเภทคือ 1) สื่อบุคคล คือบุคคลที่เป็นผู้นำ รวมทั้งบุคคลที่เป็นสาธารณะ สื่อบุคคลสามารถนำสาระหรือแบบอย่างแห่งการปฏิบัติไปสู่สาธารณะ เพราะบุคคลที่เป็นผู้นำมักถูกกล่าวอ้างอิงเป็นประจำ เป็นเป้าหมายที่ถูกจับตามอง การสังเกตและการเลียนแบบ พระพุทธศาสนาจึงมีคำสอนสำหรับบุคคลที่เป็นผู้นำในการประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างแก่คนอื่น 2) สื่อสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติที่อยู่รอบตัวมนุษย์ ได้แก่ ต้นไม้ แผ่นดิน แม่น้ำ ภูเขา ทะเล พืชและสัตว์โลกต่าง ๆ สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติมีค่าอย่างมากต่อมนุษย์ ช่วยให้มนุษย์มีชีวิตอยู่รอด ทำให้จิตใจเป็นสุข และสร้างเสริมสติปัญญา 3) สื่อศิลปวัฒนธรรม หมายถึงสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมาใช้ประโยชน์ร่วมกัน มีความเป็นมาอย่างยาวนาน และสนองตอบความต้องการด้านจิตใจ สังคมและสติปัญญา (จันทน์ อติพัฒนสิทธิ์, 2548: 36) นอกจากนี้ยังมีสื่อเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้และการสอน จึงเห็นได้ว่าพัฒนาการงานของพระธรรมทูตในอดีตจะใช้สื่อ 3 ประการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนามาเป็นเวลานาน ต่อมาเมื่อสื่อคอมพิวเตอร์มี

บทบาทมากขึ้น วัดไทยในต่างประเทศจึงพัฒนามาใช้ในการจัดทำเว็บไซต์เพื่อสื่อธรรมะ และในสถานการณ์ปัจจุบันที่โควิด-19 กำลังแพร่ระบาด การสื่อสารออนไลน์ผ่าน Google meet หรือ zoom เป็นต้น มีความจำเป็นและเป็นที่ยอมรับทั้งในวงการศึกษา วงการธุรกิจและอื่น ๆ พระธรรมทูตจึงน่าจะใช้ช่องทางนี้ในการสื่อธรรมโดยจัดทำสื่อในการเผยแผ่ที่น่าสนใจและน่าติดตามก็จะเป็นประโยชน์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้

5. การวิเคราะห์ SWOT Analysis ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อรู้ เขารู้เรา

กระบวนการวิเคราะห์ SWOT Analysis เป็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อนำผลที่ได้ในรูปแบบของจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และ ภัยคุกคาม มากำหนดเป็นยุทธศาสตร์ในการวางแผนงานและอันจะนำไปให้องค์กร ดำเนินงานต่อไปได้เพื่อการแข่งขันหรือพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง SWOT ย่อมาจากคำ ว่า Strengths Weaknesses Opportunities และ Threats ซึ่งมีความหมายดังนี้

- 1) Strengths (จุดแข็ง) คือความสามารถหรือสถานการณ์ภายในองค์กรที่เป็นบวก เป็น ข้อได้เปรียบ หรือจุดเด่นขององค์กรที่สามารถนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในการทำงานเพื่อ บรรลุวัตถุประสงค์หรือทำได้ดี
- 2) Weaknesses (จุดอ่อน) คือสถานการณ์ภายในองค์กร ที่เป็นลบ เป็นจุดด้อย หรือข้อเสียเปรียบขององค์กรที่ไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ ในการทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์
- 3) Opportunities (โอกาส) คือปัจจัยและ สถานการณ์ภายนอกที่เอื้ออำนวยให้การทำงานขององค์กรบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป็น ประโยชน์ต่อการดำเนินงานขององค์กร
- 4) Threats (ภัยคุกคาม) คือปัจจัยและ สถานการณ์ภายนอกที่ขัดขวางการทำงานขององค์กรไม่ให้เกิดบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป็น ปัญหาต่อองค์กร

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกเพื่อให้รู้โอกาสที่ดีและภัยคุกคาม ที่อาจจะมาถึงองค์กรได้ สำหรับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในเพื่อให้รู้จุดแข็งและ จุดอ่อนองค์กร เพื่อนำโอกาสที่ดีมาใช้และต่อสู้หรือหลีกเลี่ยงภัยคุกคาม ผลที่ได้จากการ วิเคราะห์ SWOT คือ SWOT Matrix ถึงแม้ว่า SWOT จะถูกคิดค้นมาเพื่อใช้ในองค์กร ธุรกิจแต่ก็สามารถใช้ในองค์กรอื่น ๆ ได้ (เอกชัย บุญยาทิชฐาน, 2553: 13-17) ใน ประเด็นนี้พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้นำเสนอแนวทางในการเข้าใจวัฒนธรรมของ

ประเทศที่เจริญแล้วอย่างสหรัฐอเมริกาและการเข้าใจภูมิหลังและบริบทของสังคมตะวันตก มุมมองหนึ่งที่เราควรเข้าใจสังคมอเมริกันคือคติเรื่อง melting pot คือการสร้างความกลมกลืนประสานคนเป็นอันเดียวกัน มากาเร็ต แทตเชอร์ (Margaret Thatcher) อดีตนายกรัฐมนตรีอังกฤษเคยกล่าวยกย่องในที่ประชุมใหญ่ว่า สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่มีคุณสมบัติพิเศษ สามารถหล่อหลอมคนต่างเชื้อชาติต่างวัฒนธรรมให้เข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2556: 33) แต่คนอเมริกันปัจจุบันไม่ชอบคติเข้าหลอมนี้แล้ว แต่ (จำนวนไม่น้อย) หันไปนิยม multiculturalism คือ “คติพหุวัฒนธรรม” หรือการมีวัฒนธรรมหลากหลาย ให้คนต่างวัฒนธรรมคงวัฒนธรรมของตนไว้ได้ท่ามกลางการอยู่ร่วมกัน อย่างไรก็ตามสังคมอเมริกันยังมีปัญหามากมายหนึ่งในจำนวนนั้นคือการแตกแยกในเรื่องผิวพรรณ เพราะสังคมอเมริกันมีคนตั้ง ๕ เผ่าคือผิวขาว ผิวดำ คนเชื้อสายสเปนซึ่งมีจำนวนมาก (ครั้งหนึ่งเคยจะขอให้ภาษาสเปนเป็นภาษาราชการด้วย) ชาวเอเชียหรือคนผิวเหลือง และเนทีฟอเมริกัน คือคนอินเดียนแดงซึ่งเหลืออยู่ไม่มากในเขตสงวน (reservation) กล่าวโดยสรุปในสังคมอเมริกันและโลกมีปัญหาที่ต้องแก้ไขอย่างน้อย 3 ประการคือ ความแตกแยกระหว่างมนุษย์ การรบราฆ่าฟันและจงเกลียดจงชัง และสมานกลมเกลียวกันลำบาก ปัญหาสิ่งแวดล้อมและปัญหาการระบาดของโควิด-19 อย่างน้อยปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่พระธรรมทูตจะต้องเข้าใจและอธิบายให้ชาวโลกเข้าใจและหาทางออกร่วมกันได้ต่อไป โดยที่การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวัดไทยในรัฐแคลิฟอร์เนียจำเป็นต้องมีกระบวนการในการเผยแผ่อย่างเป็นระบบ และในการจัดส่งพระธรรมทูตไปประจำหรือทำงานในต่างประเทศตามความสามารถของแต่ละรูป มีการดูแลเรื่องสวัสดิการ สุขภาพ การเดินทางไปเผยแผ่ การพิจารณาให้ความดีความชอบ และมาตรการการลงโทษ พร้อมกันนี้ควรมีงบประมาณและบุคลากรสนองงานด้านนี้เพียงพอ (พระมหาสุริยา วรเมธี, 2558; อุบลรัตน์ เตียรรัตน์ และวีระ สุภะ, 2560)

บทสรุป

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวัดไทยในรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จากการวิเคราะห์ SWOT ทำให้ได้ข้อค้นพบเกี่ยวกับจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคามในการทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะพระธรรมทูตไทย โดยมีกระบวนการที่ต้องทำอย่างน้อย 6 ขั้นตอน คือ 1) การสร้างหลักสูตรที่มีคุณภาพเพื่อพัฒนาสมรรถนะพระธรรมทูต 2) การฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง 3) การทดลองงานจากสถานที่จริงและเป็น best practice 4) การฝึกปฏิบัติอย่างเข้มและมีประสิทธิภาพ 5) ประเมินผลการปฏิบัติงาน และ 6) ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพัฒนาการฝึกอบรมและการปฏิบัติงานสม่ำเสมอเพื่อพัฒนางานและแก้ไขปัญหา ส่วนด้านการบริหารควรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการสำหรับผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องทุกระดับโดยจัดตั้งสถาบันที่ผลิตพระธรรมทูตเพื่อผลิตและพัฒนาบุคลากรด้านการเผยแผ่ จัดตั้งคณะกรรมการบริหารกิจการพระธรรมทูตซึ่งคณะกรรมการชุดนี้ควรได้รับอำนาจจากมหาเถรสมาคมให้สามารถเข้าไปดูเรื่องการคัดเลือก จัดส่งพระธรรมทูตไปประจำหรือทำงานในต่างประเทศตามความสามารถของแต่ละรูป มีการดูแลเรื่องสวัสดิการ สุขภาพ การเดินทางไปเผยแผ่ โดยที่ควรมีงบประมาณและบุคลากรสนองงานด้านนี้อย่างเพียงพอ ในด้านการทำงานเผยแผ่การทำความเข้าใจในสังคมอเมริกันก็มีความจำเป็น พระธรรมทูตที่ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาอยู่ในรัฐแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกาก็ควรทำวิเคราะห์ SWOT Analysis ของรัฐแคลิฟอร์เนียและสหรัฐอเมริกาโดยภาพรวม ทั้งจุดเด่น จุดด้อย โอกาส และสิ่งคุกคามในการเผยแผ่ในรัฐแคลิฟอร์เนีย ศึกษาแนวคิด ค่านิยม อุดมคติ และวิถีชีวิตของชาวแคลิฟอร์เนียเพื่อการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายในการโน้มนำให้คนเหล่านี้หันมามองพระพุทธศาสนาและอยากศึกษาและปฏิบัติทั้งโดยการใช้สื่อในการเผยแผ่ที่ทันสมัยและน่าสนใจและการฝึกพระธรรมทูตให้เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านวิปัสสนากรรมฐานเพื่อจะสามารถชักจูงอเมริกันชนให้หันมาสนใจพระพุทธศาสนาอย่างยั่งยืน และในบริบทของการเผยแผ่ในด้านที่พระธรรมทูตยังเป็นที่พักของคนไทยควรจะให้คนไทยได้ศึกษาธรรมะในพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริงมุ่งสร้างความสามัคคีและกลมเกลียวในหมู่คนไทยเพื่อ

สร้างศักยภาพของคนไทยในต่างประเทศ พระธรรมทูตไทยจึงควรทำความรู้จักอเมริกาให้ถ่องแท้และพัฒนาศักยภาพของคนไทยตามหลักการพระพุทธศาสนาไปพร้อมกัน พระธรรมทูตที่ทำงานอย่างทุ่มเทเสียสละ อุทิศตนยอมประสบความสำเร็จในการทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา

เอกสารอ้างอิง

จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์. (2548). *สื่อสารมวลชนกับความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา (Mass Media and Security of Buddhism)* (รายงานผลการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา : สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ชวพจน์ ฤกษ์สุวรรณ. (2564). *กำเนิดวัดป่าธรรมชาติ เมืองลาพวนเต้ แคลิฟอร์เนีย*. สืบค้นเมื่อ 6 มีนาคม 2564 จาก <http://www.siamtownus.com/2016/New-1808000156-1.aspx>.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2543). *พระธรรมทูตไทย เบิกทางสู่อารยธรรมใหม่*. กรุงเทพฯ: บริษัท ธรรมสาร จำกัด.

_____. (2546). *รู้จักอเมริกาหันมาดูศักยภาพของไทย*. กรุงเทพฯ : อมรินทร์.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2548). *มองสันติภาพโลกผ่านภูมิหลังอารยธรรมโลกาภิวัตน์* (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ : บริษัท สหธรรมิก จำกัด.

พระมหาทองสมุทร ฐมมาโร. (2560). *ประวัติวัดไทยลอสแอนเจลิส*. สืบค้นเมื่อ 6 มีนาคม 2564 จาก <http://tbdtinusa.blogspot.com/p/watthai-of-los-angeles-8225coldwater.html>.

_____. (2564). *ประวัติวัดพระธาตุดอยสุเทพ USA*. สืบค้นเมื่อ 6 มีนาคม 2564 จาก <http://tbdtinusa.blogspot.com/p/usa-usa-watphrathat-doi-suthep-usa.html>.

พระมหาสุริยา วรเมธี. (2558). *สำรวจการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในสหรัฐอเมริกา*. *วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*, 1(1), 67 – 72.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วัดไทยลอสแอนเจลิส.(2564). *ความเป็นมาเกี่ยวกับวัดไทยลอสแอนเจลิส*. สืบค้นเมื่อ 6 มีนาคม 2564 จาก <http://www.watthai.com/about.html>.

วิทยาลัยเทคนิคศรีสะเกษ. (2564). *หน่วยการเรียนรู้: หน่วยที่ 1 การจัดการกิจการ*. สืบค้นเมื่อ 6 มีนาคม 2564 จาก

<https://sites.google.com/site/rtech603xx/the-unit/iunit-1?tmpl=%2Fsystem%2Fapp%2Ftemplates%2Fprint%2F&showPrintDialog=1>.

สมัชชาสงฆ์ไทยในสหรัฐอเมริกา.(2564). *ประวัติและผลงานวัดสุทธาวาส*. สืบค้นเมื่อ 6 มีนาคม 2564 จาก https://thaitempleusa.blogspot.com/p/blog-page_77.html.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.(2563). *ข้อมูลพื้นฐานทางพระพุทธศาสนา ปี 2561-2563*. สืบค้นเมื่อ 6 มีนาคม 2564 จาก

<https://www.onab.go.th/th/ebook/category/detail/id/1/iid/24>

_____.(2562). *ทะเบียนวัดไทยในต่างประเทศ*. สืบค้นเมื่อ 6 มีนาคม 2564 จาก <https://cco.onab.go.th/th/content/category/detail/id/655/iid/6090>.

อุบลรัตน์ เตียรรัตน์ และวีระ สุภะ. (2560). ระบบการพัฒนาสมรรถนะของพระธรรมทูตในประเทศไทย. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*, 13 (พิเศษเล่ม 3), 199 – 210.

เอกชัย บุญยาพิษฐาน. (2553). *คู่มือวิเคราะห์ SWOT อย่างมืออาชีพ จุดเริ่มต้นของยุทธศาสตร์ที่ไม่ทำไม่ได้*. กรุงเทพฯ : ปัญญาชน.

Christopher Queen, Duncan Ryuken Williams. (1999). *American Buddhism :Methods and Findings in Recent Scholarship*. London : Routledge.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30 (3), 607-610.

Pattana Kitiarsa (2010). Missionary Intent and Monastic Networks: Thai Buddhism as a Transnational Religion. *Sojourn: Journal of Social Issues in Southeast Asia*, 25(1), 109-132.

บทวิจารณ์หนังสือ “เกย์มาสูตร” GAYMASUTRA

ผู้แต่ง

เกสัชชเรบังค์

วิจารณ์โดย พระปลัดอภิเชษฐ์ สุภทรวาทิ*

“ความหลากหลายของเพศวิถี (LGBTQ+)”

คนเท่ากัน

ความหลากหลายทางเพศกลายเป็นเรื่องถกเถียงอย่างกว้างขวางทันทีจากการเคลื่อนไหวของกลุ่มเยาวชนที่เรียกร้องสิทธิและความเท่าเทียมทางเพศได้จับกันในวันแถลงการเคลื่อนไหวของกลุ่มผ่านสื่อ ณ อาคารรัฐสภาของประเทศไทยท่ามกลางสื่อมวลชนที่จับจ้องมากมาย หลังจากเหตุการณ์นั้นเกิดคำถามถึงความเหมาะสม ต่อเพศ

* กองบรรณาธิการวารสารพุทธอาเซียนศึกษา (Buddhist ASEAN Studies Journal: BASJ)

สภาพ ความไม่เข้าใจ ข้อเรียกร้องของกลุ่ม การมีตัวตนของพวกเขา และเหตุผลอันหลากหลายทั้งที่เป็นแรงสนับสนุนและเห็นต่างได้ผุดขึ้นตามมาอย่างท่วมท้น

ก่อนหน้านั้น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคอนาคตใหม่ซึ่งต่อมาเปลี่ยนเป็นพรรคก้าวไกลก็ประกาศตัวว่าตนเป็น สส. ชำเผลคนแรกของประเทศไทยโดยยืนยันที่จะแต่งตัวตามเพศสภาพที่ต้องการ รวมทั้งยังได้เรียกร้องให้มีการเปลี่ยนคำนำหน้าชื่อจากนาย เป็น คุณ หรือให้เลือกใช้ชื่อจริงแทนการใช้คำนำหน้า ทั้งนี้เพื่อไม่ต้องการระบุคำว่า นาย นั่นเอง

ในช่วงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2563 ที่ผ่านมา กระแส LGBTQ+ บนเวทีการชุมนุมร่วมกับกลุ่มเยาวชนปลดแอกและกลุ่มแนวร่วมธรรมศาสตร์และการชุมนุมยิ่งโดดเด่นขึ้น หากเรามองจากพัฒนาการของการชุมนุมเรียกร้องทางการเมืองที่มีมาของไทย การชุมนุมครั้งนี้เป็นการรวมตัวกันของกลุ่ม LGBTQ+ ครั้งใหญ่ที่สุดของประวัติศาสตร์การรณรงค์เรียกร้องทางการเมือง

การเคลื่อนไหวที่กล่าวมานี้เผยให้เราได้เห็นอัตรภาวะที่มีอยู่ของกลุ่ม LGBTQ+ ในสังคมไทยกว้างขึ้นอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน ยังรวมถึงการพูดคุยประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การดูหมิ่นเรื่องผิวสี มิติเรื่องความงาม การแต่งกายของผู้หญิง รวมทั้งประเด็นด้านสิทธิสตรี อื่น ๆ ด้วย นับเป็นการจุดกระแสเฟมินิสต์ไปในตัว ประกอบกับกระแสความนิยมภาพยนตร์ ละคร และวรรณกรรมประเภท LGBTQ อื่น ๆ ถูกผลิตออกมาสู่สังคมมากขึ้น เช่น นิยายคู่รักวาย หนังสือซีรีส์ที่สะท้อนชีวิตของกลุ่ม LGBTQ+ บทเพลง เป็นต้น

หากจะกล่าวแล้วสังคมต่างได้รับรู้ถึงสถานะและเพศสภาพของ LGBTQ+ อยู่แล้ว จะเว้นเสียแต่ก็แต่กระทรวงศึกษาธิการและตำราเรียนที่ยังไม่ได้ดำเนินการใด ๆ หรือ หากดำเนินการแล้วก็เป็นสิ่งที่บังคับให้เกิดการแบ่งเพศโดยอิงกับเพศทางสรีระ (SEX) หรือเพศสถานะ (GENDER) เพียงสองอย่างในลักษณะคู่ตรงข้ามได้แก่ “เพศ

ชาย” กับ “ความเป็นชาย” และ “เพศหญิง” กับ “ความเป็นหญิง” เท่านั้น เห็นได้จาก กฎกระทรวงเรื่องการปฏิบัติทางเพศของนักเรียน

เมื่อถึงจุดนี้ เราจึงพบได้ปัญหาแล้วอย่างน้อยหนึ่งข้อ และนับว่าเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่ใหญ่มากที่สุด ปัญหาที่ว่านี้ได้แก่การไม่ยอมรับความมีอยู่ของความหลากหลายทางเพศในสถานศึกษา ในสังคมไทยเด็กถูกจัดระเบียบและปลูกฝังเรื่องเพศ ตั้งแต่เริ่มเข้าเรียนระดับอนุบาล ระดับประถมศึกษา เรื่อยมาถึงระดับอุดมศึกษา ดังนั้น สาเหตุจากระเบียบกระทรวงนั่นเองอาจจะเป็นต้นตอของการถูกคุกคามทางเพศในโรงเรียน แม้ว่ามันจะดูเป็นเพียงมดเล็ก ๆ แต่แน่นอนมันเป็นเรื่องยากและใหญ่หลวงนัก กับชีวิตของคนอีกคนโดยที่เราไม่นึกถึงความเลวร้ายนั้นได้ จากกฎกระทรวง ไม่เพียงแต่เด็ก นักเรียน ที่ได้รับผลกระทบเท่านั้น บุคลากรทางการศึกษาที่สังคมเรียกว่า “ครู” ก็ยังเป็นหนึ่งในบรรดาผู้คนที่ได้รับผลจากความไม่เข้าใจถึงความหลากหลายทางเพศ

จึงไม่แปลกใจเลยที่เหล่า LGBTQ+ จะต้องต่อสู้อย่างแข็งขันเพื่อจะสะท้อนให้สังคมรับรู้ ว่ายืนในสังคม การยอมรับ ในแวดวงสื่อเราจึงเห็น LGBTQ+ มักจะถูกวางให้เป็นตัวตลก มีบทบาทเชิงขบขันค่อนข้างถูกดูถูก เย้ยหยัน นั่นนับว่าเลวร้ายยิ่งเพราะมันได้กลายเป็นภาพจำของสังคมไปแล้ว

การที่จะทำให้สังคมตระหนักได้ถึงความเท่าเทียมกันไม่ใช่เรื่องง่าย นับตั้งแต่เริ่มมีการเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มที่มีความหลากหลายทางเพศ ประเด็นนี้จึงไม่ใช่แต่เพียงการเปิดพื้นที่ให้สังคมยอมรับ กะเทย เกย์ เลสเบี้ยน เท่านั้น แต่เป็นการให้ทำให้ทุกคนเข้าใจและยอมรับความเท่าเทียมที่ว่า “คนเท่ากัน”

เกย์มาสูตรา : GAYMASUTRA

อ่านเฝิน ๆ คำว่า เกย์มาสูตรา : GAYMASUTRA อาจทำให้นึกไปความวิปริต ความบกพร่องทางเพศ ถ้าจะมองในแง่ร้ายว่าผู้เขียนมุ่งจะเสนอเรื่องเซ็กซ์ หรือเป็นหนังสือแนวใต้ดิน เพราะคนปกติที่ไหนจะพูดคุยเรื่องแบบนี้กันในที่สาธารณะ ตามกรอบ

แนวคิดนี้คู่รักชายหญิง หรืออาจเพราะถูกค่านิยมทางสังคมที่มองว่าเรื่องในมุ้งเป็นเรื่องของความไม่อยู่ในกรอบทางศีลธรรม ยิ่งไปกว่านั้นเกย์มาสูตราเป็นเรื่องของเหล่า เสือใบ แก๊ง ทอม ดี ซึ่งล้วนแล้วแต่อยู่นอกเหนือมโนทัศน์ที่มีแค่ชายกับหญิงเท่านั้น (HETEROSEXUAL)

ทว่าเกย์มาสูตรากลับเป็นหนังสือที่สอดแทรกโดยนำเสนอเรื่องเซ็กส์ ให้ความรู้ข้อปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมา พร้อมกับตอกย้ำการเป็นวรรณกรรมความรู้สะท้อนสังคม ณ ห้วงเวลานี้ได้เป็นที่ประจักษ์

ผู้เขียนใช้คำว่า สูตรา หรือ sutra ในภาษาอังกฤษ ที่แปลว่าตรงกับคำว่า สูตร ในภาษาบาลีว่าการอธิบายอย่างมีหลักการ หรือเป็นข้อสำหรับจำ เมื่อผสมกับคำว่า เกย์ (Gay) จึงกลายเป็นคำว่า เกย์มาสูตรา ในทัศนะผู้วิจารณ์เห็นว่าเกย์มาสูตราเป็นเสมือน คัมภีร์ที่ทำให้ผู้อ่านเข้าใจเพศสภาพ วิถีชีวิต ได้กว้างและลึกซึ้งมากขึ้น โดยช่วยให้ผู้อ่าน ทำลายกรอบหรือแพงที่มีต่อกลุ่ม LGBTQ+ เข้าใจความเป็นมนุษย์มากขึ้น ซึ่งในสังคมยังมีคนอีกมากมาย แต่ทุกคนล้วนแต่ต้องการได้รับความเป็นธรรมได้และมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เท่ากัน

ทั้งนี้ผู้เขียนได้ตอบคำถามที่น่าสนใจในประเด็นต่าง ๆ เช่น บทที่ 11 เรื่องสิ่งที่คุณควรรู้ก่อนร่วมเพศทางทวารหนัก บทที่ 15 Blow Job และ Rim Job คืออะไร ส่วนประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับความหลากหลายทางเพศที่ถูกตั้งคำถามอย่างมากได้แก่ บทที่ 16 Orgy (กิจกรรมเซ็กส์หมู่) เป็นต้น ซึ่งถือว่าผู้เขียนได้เปิดประเด็นที่ท้าทายสังคมไทยอย่างมากในการยกประเด็นเหล่านี้ขึ้นมาถกเถียงบนพื้นที่สาธารณะ

ในบทที่ 19 ถึง 23 เป็นส่วนสำคัญอย่างมากในหนังสือที่ผู้วิจารณ์เห็นว่าไม่อาจมองข้ามได้ เพราะเนื้อหาที่ถูกกล่าวถึงในบทเหล่านี้ เสนอเรื่อง HIV ที่เพศที่สามถูกสังคมมองอย่างไม่เป็นธรรม และก่อให้เกิดความเคลื่อนไหวด้านสิทธิมนุษยชนครั้งใหญ่ในประวัติศาสตร์เกย์ต่อมาด้วย

เมื่อมองมาที่ประเทศไทย จากรายงานการคาดการณ์ของกองทุนโรคเอดส์ วัณโรคและโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ สำนักงานัย กรุงเทพมหานคร ได้ทำการศึกษา การเฝ้าระวังการติดเชื้อเอชไอวี การป้องกัน และการดูแลรักษา กรมควบคุมโรคใช้ แบบจำลองทางคณิตศาสตร์ Spectrum-AEM คาดว่าในปี 2561 ประเทศไทยมีผู้ติดเชื้อ เอชไอวี (HIV) รายใหม่ประมาณ 6,400 นั้นหมายความว่าจำนวนผู้ติดเชื้อมีสิทธิ์เพิ่มมากขึ้น แม้ว่าปัจจุบันจะมีการใช้ยา perp แล้วก็ตาม จำนวนสถิติผู้ติดเชื้อรายใหม่ที่เพิ่มยังเป็นภาวะที่น่ากังวลของประเทศ

อีกกระแสหนึ่งในด้านโทรทัศน์ วงการบันเทิง การละครก็ปรากฏว่ากระแส วรรณกรรมวายหรือภาพยนตร์ที่นำเสนอความหลากหลายทางเพศเพิ่มความนิยมขึ้น ตั้งแต่ราวปี พ.ศ. 2559 เป็นต้นมา จึงทำให้สังคมได้ตระหนักถึงเพศสภาพที่ต่างออกไป ซึ่งไม่ได้จำกัดแค่ชายกับหญิงเท่านั้น

จากบริบทของสังคมไทยที่กล่าว เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับหนังสือเกย์มาสูตรา เราจะพบว่าแม้สังคมไทยจะมีกลุ่ม LGBTQ+ เปิดตัวมากขึ้น กระแสสังคมนำโดยสื่อต่าง นำเสนออัตลักษณ์ของกลุ่มเพศหลากหลายมากขึ้นด้วย สังคมจึงได้เห็นกระบวนการ เคลื่อนไหวเรียกร้อง พรบ.สมรสเท่าเทียม กลุ่ม LGBTQ+ ใช้แนวทางสันติวิธีเรียกร้องต่อ สังคมมาโดยตลอด

บทที่ 35 รักอย่างไรให้ยั่งยืน ผู้เขียนยังนำเอาหลักการและข้อคิดจากบุคคลที่เป็นที่รู้จักในสังคมรวมทั้งอ้างถึงคำสอนของพระพุทธศาสนาที่ใช้เป็นแนวทางการ ดำรงชีวิตคู่ ด้วยว่า ทุกคนไม่ว่าจะเพศไหนก็ต้องการให้ความรักยืนยาวด้วยกันทั้งนั้น และเมื่อพูดถึง ชีวิต ความรัก จึงไม่อาจหลีกเลี่ยงการพูดถึงเพศสัมพันธ์ที่มนุษย์ทุกคน ต้องปฏิบัติ กล่าวอย่างมีเหตุผลที่สุด มนุษย์สืบพันธุ์เพื่อดำรงเผ่าพันธุ์ กล่าวอีกนัยหนึ่ง มนุษย์สืบพันธุ์เพราะเป็นสัญชาตญาณ หากมองในแง่ศาสนาเช่น ศาสนาพุทธ อาจจะมี มองการสืบพันธุ์ว่าเป็นภาวีสัยของปุถุชน ในแง่มุมนี้ โลกทัศน์ชาวพุทธจึงมองว่า ชีวิตที่

ประเสริฐจะต้องเป็นชีวิตที่ต้องสละเรื่องกามโลกก็ออกไป จึงจะเข้าถึงสัจธรรมได้ แต่ก็ใช้
จะลงมติว่าพระพุทธศาสนา มองเรื่องกามคุณในแง่ร้าย เพราะกรอบแนวคิดของ
พระพุทธศาสนาต้องมองโลกอย่างวิภาษวาท คือ รู้จักแยกแยะ ฉะนั้นในแง่ของฆราวาส
วิสัยที่ยังไม่อาจตัดทางโลกออกไป เรื่อง เพศ กามคุณ คฤหัสถ์ต้องประพฤติตนตามหลัก
เบญจศีล หนึ่งในเบญจศีลมีข้อหนึ่งที่อธิบายถึงเรื่องเพศโดยตรงได้แก่ ศีลข้อ 3 กล่าวถึง
การสำรวมระวังในกาม หากตีความแล้ว ไม่ว่าจะคุณจะนิยามตัวเองเป็นผู้หญิงผู้ชาย หรือ
LGBTQ+ ในการใช้ชีวิตคู่จะต้องรักและจริงใจให้กัน ความสัมพันธ์ถึงจะยืนยาว

รายละเอียดของหนังสือมีคุณค่าอย่างมาก ผู้วิจารณ์พยายามกล่าวให้ครอบคลุม
ดังนั้น จึงมีบางบทที่กล่าวถึงเพียงเนื้อหาบางประการเท่านั้น โดยมุ่งเสนอประเด็นหลักที่
เป็นบริบทสังคมตั้งคำถามเชิงวิพากษ์ อย่างไรก็ตามก็ดีผู้วิจารณ์มองว่า เนื้อหาที่ผู้แต่ง
นำเสนอเป็นความพยายามที่จะทำให้สังคมเข้าใจความหลากหลายทางเพศมากขึ้นซึ่ง
ก่อนที่จะให้สังคมเข้าใจถึงความเป็น LGBTQ+ นั้น กลุ่ม LGBTQ+ เองก็ต้องยอมรับและ
เข้าใจเพศวิถีของตัวเองหรือเข้าใจในตนเองก่อน

เอกสารอ้างอิง

เกสัชกรแบงค์. (2548). *เกย์มาสูตรา : GAYMASUTRA*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์ PleaseHealth Solution.

ภาคผนวก

คำแนะนำสำหรับผู้เขียนบทความ

สถานที่ติดต่อเกี่ยวกับบทความ

สำนักงานศูนย์อาเซียนศึกษา ห้อง A 400 อาคารเรียนรวม ชั้น 4 โซน A มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา 13170

โทรศัพท์ 035-248505

Email: mcuasean@gmail.com

ประเภทผลงานที่ตีพิมพ์ (ภาษาไทย/ ภาษาอังกฤษ)

- บทความวิจัย (Research Article)
- บทความวิชาการ (Academic Article)
- บทความปริทัศน์ (Article Review)
- บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)
- บทวิจารณ์เชิงวิชาการ (Critique/ Discussion Paper)
- กรณีศึกษา (Case Study)

ข้อกำหนดการจัดพิมพ์ต้นฉบับบทความ

1. ต้นฉบับพิมพ์เป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษก็ได้ แต่ละเรื่องจะต้องมี
บทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ การใช้ภาษาไทยให้ยึดหลักการใช้คำศัพท์และการ
เขียนทับศัพท์ภาษาอังกฤษตามหลักของราชบัณฑิตยสถาน ให้หลีกเลี่ยง การเขียน
ภาษาอังกฤษปนภาษาไทยในข้อความ ยกเว้นกรณีจำเป็น เช่น ศัพท์ทางวิชาการที่ไม่มีคำ
แปล หรือคำที่ใช้แล้วทำให้เข้าใจง่ายขึ้น คำศัพท์ภาษาอังกฤษที่เขียนปนภาษาไทยให้ใช้ตัว
เล็กทั้งหมดยกเว้นชื่อเฉพาะ สำหรับต้นฉบับภาษาอังกฤษต้องได้รับการตรวจสอบความ
ถูกต้องด้านการใช้ภาษาจากผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษก่อน

2. ขนาดของต้นฉบับ ใช้กระดาษขนาด A4 (พิมพ์หน้าเดียว) และพิมพ์โดยเว้นระยะห่างจากขอบกระดาษด้านละ 1 นิ้ว (2.54 เซนติเมตร) โดยมีระยะห่างระหว่างบรรทัดเป็นแบบ double space เพื่อสะดวกในการอ่านและแก้ไข

3. ชนิดและขนาดตัวอักษร ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษให้ใช้ตัวอักษรแบบ TH SarabunPSK เหมือนกันตลอดทั้งบทความรายละเอียดต่างของบทความ กำหนดดังนี้

ชื่อเรื่อง (Title)

- ชื่อเรื่องภาษาไทย กำหนดกึ่งกลาง ขนาด 16 point ตัวหนา
- ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ กำหนดกึ่งกลาง ขนาด 16 point ตัวหนา

ชื่อผู้นิพนธ์ (Author)

- ชื่อผู้นิพนธ์ลำดับที่ 1 ทั้งภาษาไทยและอังกฤษ กำหนดขีดขวา ขนาด 16 point ตัวปกติ
- ชื่อผู้นิพนธ์ลำดับถัดไป (ถ้ามี) กำหนดขีดขวา ขนาด 16 point ตัวปกติ
- ใส่เชิงอรรถหน้าแรกเป็นชื่อหน่วยงานของผู้นิพนธ์ และ E-Mail ที่ติดต่อได้ กำหนดขีดซ้าย ขนาด 12 point ตัวธรรมดา

บทคัดย่อ (Abstract)

- หัวข้อ บทคัดย่อ และ Abstract กำหนดขีดซ้าย ขนาด 16 point ตัวหนา
- เนื้อความของบทคัดย่อภาษาไทยและบทคัดย่อภาษาอังกฤษ (Abstract) บรรทัดแรกจัดย่อหน้า โดยเว้นระยะจากขอบซ้าย 0.5 นิ้ว ขนาด 16 point ตัวธรรมดา และบรรทัดถัดไปกำหนดขีดซ้ายตัวธรรมดา

คำสำคัญ (Keyword) ระบุทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เลือกใช้คำที่เกี่ยวข้องกับบทความ อย่างน้อย 3 คำ ขนาด 16 point ตัวธรรมดา

การพิมพ์หัวข้อใหญ่และหัวข้อรอง

- หัวข้อใหญ่ กำหนดขีดซ้าย ขนาด 16 point ตัวหนา
- หัวข้อรอง จัดย่อหน้าเว้นระยะจากขอบซ้าย 0.5 นิ้ว ขนาด 16 point ตัวหนา
- เนื้อความของแต่ละหัวข้อ บรรทัดแรกจัดย่อหน้าโดยเว้นระยะจากขอบซ้าย 0.5 นิ้ว ขนาด 16 point ตัวธรรมดา และบรรทัดถัดไปกำหนดขีดซ้าย

ดังนี้

4. ภาพและตารางประกอบ กรณีมีภาพหรือตารางประกอบ กำหนดการจัดพิมพ์

- ภาพประกอบและตารางประกอบทั้งหมดที่นำมาอ้างอิงต้องไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ผลงานของผู้อื่น
- ภาพประกอบจัดกึ่งกลางของหน้ากระดาษ และไม่ต้องตีกรอบภาพ
- ชื่อภาพประกอบจัดอยู่ใต้ภาพ ใช้คำว่า ภาพที่ ต่อด้วยหมายเลขภาพและข้อความบรรยายภาพ กำหนดกึ่งกลางของหน้ากระดาษ ขนาด 14 point ตัวธรรมดา
- ชื่อตารางประกอบจัดอยู่เหนือเส้นคั่นบนสุดของตาราง ใช้คำว่า ตารางที่ ต่อด้วยหมายเลขตารางและข้อความบรรยายตาราง กำหนดชิดขอบซ้ายของหน้ากระดาษ ขนาด 16 point ตัวธรรมดา
- บอกแหล่งที่มาของภาพประกอบ ตารางประกอบที่นำมาอ้างอิง โดยพิมพ์ห่างจากชื่อภาพหรือเส้นคั่นใต้ตาราง กำหนดเว้นระยะห่าง 1 บรรทัด บรรทัดแรกจัดย่อหน้าโดยเว้นระยะจากขอบซ้าย 0.5 นิ้ว ขนาด 14 point ตัวธรรมดา และบรรทัดถัดไปกำหนดชิดซ้าย

5. จำนวนหน้า ความยาวของบทความ 8-15 หน้า รวมตาราง รูปภาพและเอกสารอ้างอิง

หมายเหตุ: ทุกบทความต้องมีบทคัดย่อเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ในกรณีที่ตีพิมพ์บทความเป็นภาษาต่างประเทศ ต้องมีบทคัดย่อเป็นภาษาไทยด้วย

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) 2 ท่านที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความและผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double-blind peer review)

ส่วนประกอบของบทความ

1. ส่วนบทคัดย่อ (Abstract)

บทคัดย่อควรมีความยาวไม่เกิน 500 คำ โดยแยกต่างหากจากเนื้อเรื่อง บทความวิจัยและบทความปริทรรศน์ต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งบทคัดย่อควรเขียนให้ได้ใจความทั้งหมดของเรื่อง ไม่ต้องอ้างอิงเอกสาร รูปแบบ หรือตาราง และลักษณะของบทคัดย่อควรประกอบไปด้วยวัตถุประสงค์ (Objective) วิธีการศึกษา (Methods) ผลการศึกษา (Results) สรุป (Conclusion) และคำสำคัญ (Key words) ซึ่งควรเรียงเรียงตามลำดับและแยกหัวข้อให้ชัดเจน ดังนี้

- **วัตถุประสงค์** ควรกล่าวถึงจุดหมายของการศึกษา
- **วิธีการศึกษา** ควรกล่าวถึงวิธีการค้นคว้าข้อมูล ระเบียบวิธีวิจัยที่นำมาศึกษา สถิติที่นำมาใช้
- **ผลการศึกษา** ควรประกอบด้วยผลที่ได้รับจากการค้นคว้า ศึกษา และผลของค่าสถิติ (ในกรณีที่มีการวิเคราะห์)
- **สรุป** ควรกล่าวถึงผลสรุปของการค้นคว้าและศึกษา
- **คำสำคัญ** ควรมีคำสำคัญ 3-6 คำ ที่ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษา และจะปรากฏอยู่ในส่วนท้ายของบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยต้องจัดเรียงคำสำคัญตามตัวอักษร และคั่นด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,)

2. ส่วนเนื้อเรื่อง ควรประกอบด้วย

2.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (review) ข้อมูลจากรายงานการวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาค้นคว้า สมมติฐานของการศึกษา ตลอดจนวัตถุประสงค์ของการศึกษาให้ชัดเจน

2.2 วิธีการศึกษา (Methods) กล่าวถึงรายละเอียดของวิธีการศึกษาประชากร และกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และวิธีการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

2.3 ผลการศึกษา (Results) เป็นการแสดงผลที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์ในข้อ 2.2 ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่และสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยการบรรยายในเนื้อเรื่องและแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือแผนภูมิ ตามความเหมาะสม

2.4 การอภิปรายผล (Discussion) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์ของผู้นิพนธ์นำมาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยของผู้อื่น เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี ข้อเสียเชิงวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่ได้จากการศึกษาคั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

2.5 ข้อเสนอแนะ (Suggestion) การแนะนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

2.6 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบ APA Style (American Psychology Association) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

2.6.1 เอกสารอ้างอิงทุกลำดับที่ปรากฏอยู่ท้ายบทความต้องมีการอ้างอิงอยู่หรือกล่าวถึงในเนื้อหาของบทความ

2.6.2 จัดพิมพ์เรียงลำดับเอกสารอ้างอิงก่อนหลังตามตัวอักษร และยึดรูปแบบตามรูปแบบของ APA (American Psychology Association) กำหนดขีดขอบซ้ายของหน้ากระดาษ ขนาด 16 point ตัวธรรมดา

ตัวอย่างการเขียนเอกสารอ้างอิง

การเขียนชื่อผู้แต่ง

ไม่ต้องลงคำนำหน้านาม ตำแหน่งทางวิชาการ คำเรียกทางวิชาชีพและตำแหน่งยศต่าง ๆ (ยกเว้น มีฐานันดรศักดิ์ บรรดาศักดิ์ และสมณศักดิ์)

ผู้เขียน 1 คน

ผู้แต่ง1.(ปีที่พิมพ์).ชื่อเรื่อง. สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

ผู้เขียน 2 คน

ผู้แต่ง1,และผู้แต่ง2. (ปีที่พิมพ์).ชื่อเรื่อง. สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

ผู้เขียน 3 คน

ผู้แต่ง1,/ผู้แต่ง2,/และผู้แต่ง3.(ปีที่พิมพ์).ชื่อเรื่อง. สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

1. หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อหนังสือ. สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

วรวิทย์ เจริญเลิศ. (2562). *ประวัติแนวคิดเศรษฐกิจการเมือง*. กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หมายเหตุ หนังสือที่ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่งให้ขึ้นต้นด้วยชื่อหนังสือ

2. บทความวารสาร

2.1 วารสารแบบรูปเล่ม

ชื่อผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. ชื่อวารสาร, ปีที่(ฉบับที่), หน้าแรก-หน้าสุดท้าย.

ตัวอย่าง

ศักดิ์ภักดิ์ เขาวนน์ลักษณะสกุล และ ยุพา ปราชญากุล. (2561). *วารสารบริหารธุรกิจและสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง*, 1(3), 17-34.

2.2 วารสารออนไลน์

2.2.1 กรณีไม่มีเลข DOI

ชื่อผู้เขียน.(ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง.ชื่อวารสาร, ปีที่(ฉบับที่), หน้าแรก-หน้าสุดท้าย. สืบค้น
จาก หรือ Retrieved from <http://www.xxxxxxxx>

ตัวอย่าง

Pattaratumrong, M. , & Wongkhamhaeng, K. (2019) . The Molecular Identification of Nephtys species (Polychaeta: Phyllodocida) from Songkhla Lake, Southern Thailand. *Naresuan University Journal: Science And Technology (NUJST)*, 27(3), 1-9. Retrieved from <http://www.journal.nu.ac.th/NUJST/article/view/Vol-27-No-3-2019-1-9>

2.2.2 กรณีมีเลข DOI

ชื่อผู้เขียน.(ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง.ชื่อวารสาร, ปีที่(ฉบับที่), หน้าแรก-หน้าสุดท้าย.doi:
12345678

ตัวอย่าง

Chantana, C. (2019). A Cooling System for a Mushroom House for Use in the Upper Central Region Climate of Thailand. *Naresuan University Journal: Science And Technology (NUJST) , 27(3) , 10- 19.*
doi:10.14456/nujst.2019.22

3. รายงานการประชุมหรือสัมมนาทางวิชาการ

ชื่อผู้แต่ง.(ปีที่พิมพ์).ชื่อเรื่อง.ชื่อเอกสารรวมเรื่องรายงานการประชุม, วัน เดือน ปี สถานที่
จัด. เมืองที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

กรมวิชาการ. (2538). *การประชุมปฏิบัติการรณรงค์เพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน*, 25-29
พฤศจิกายน 2528 ณ วิทยาลัยครูมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม. กรุงเทพฯ:
ศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.

4. วิทยานิพนธ์

ชื่อผู้แต่ง.(ปีที่พิมพ์). ชื่อวิทยานิพนธ์ (ระดับปริญญาของวิทยานิพนธ์). เมืองที่พิมพ์:
สำนักพิมพ์

ตัวอย่าง

สมคิด สร้อยน้ำ. (2557). *การพัฒนาตัวแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา*
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

5. การอ้างอิงจากอินเทอร์เน็ต

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่เผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต). ชื่อเรื่อง/ชื่อบทความ. สืบค้นเมื่อ วัน เดือน ปีจาก

ตัวอย่าง

ประภัสสร กิมสุวรรณวงศ์. (2556). การดูแลสุขภาพแบบองค์รวมของผู้สูงอายุตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนา. สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2560 จาก

<http://oknation.nationtv.tv/blog/SocialDevelopmentByBuddhism/2013/12/15/entry-1>

6. หนังสือแปล

ชื่อผู้แต่งต้นฉบับ. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่องที่แปล [ชื่อเรื่องต้นฉบับ] (ชื่อผู้แปล, แปล). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์. (ต้นฉบับพิมพ์ปี ค.ศ. หรือ พ.ศ.).

ตัวอย่าง

แบร์รี สมาร์. (2555). *มิเชล ฟูโกต์* [Michel Foucault] (จาเมะรี เชียงทอง และสุนทร สราญจิต, แปล). กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). (ต้นฉบับพิมพ์ปี ค.ศ. 1994).

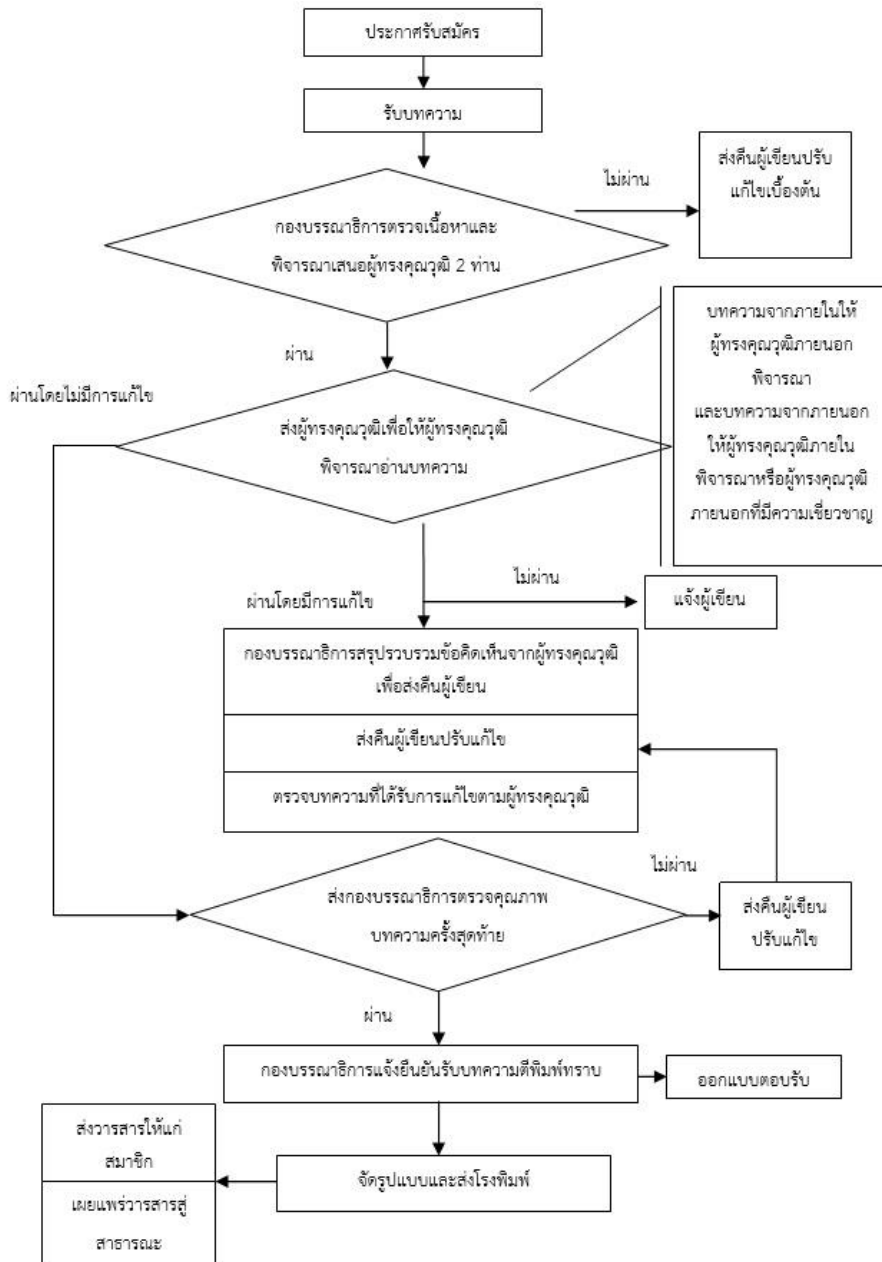
7. บทสัมภาษณ์

สัมภาษณ์ ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์, ตำแหน่ง (ถ้ามี), วัน เดือน ปี ที่ทำการสัมภาษณ์.

ตัวอย่าง

สัมภาษณ์พระพรหมบัณฑิต, อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 18 กรกฎาคม 2557

ขั้นตอนการดำเนินงานวารสารพุทธอาเซียนศึกษา

แบบประเมินบทความตีพิมพ์ลงในวารสารพุทธอาเซียนศึกษา

ชื่อบทความ .....

.....

ชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ/ชื่อผู้อ่านบทความ : .....

สถานที่ทำงาน : .....

โทรศัพท์.....โทรสาร.....

Email.....

การประเมินคุณภาพทั่วไป

1. คุณภาพทางวิชาการ

เกณฑ์ประเมิน : บทความที่ดีควรเสนอหลักวิชาการที่เชื่อถือได้ รายละเอียดที่น่าเสนอ
ต้องผ่านการวิเคราะห์ / วิจัย และมีเอกสารหรือหลักฐานสนับสนุน

ดีมาก   เหตุผล

.....

.....

ดี   เหตุผล

.....

.....

พอใช้   เหตุผล

.....

.....

ยังเชื่อถือไม่ได้   เหตุผล

.....

.....

ความเห็นหรือข้อเสนอแนะ (ถ้ามี) .....

ประโยชน์ทางวิชาการ

เกณฑ์ประเมิน : บทความที่มีความสำคัญคือบทความที่เสนอความรู้หรือประเด็นใหม่ๆที่เป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้

ดีมาก

ดี

พอใช้

ยังไม่สมควรจัดพิมพ์

ความเห็นหรือข้อเสนอแนะ (ถ้ามี) .....

การใช้ศัพท์ทางวิชาการและภาษาที่ใช้

เกณฑ์ประเมิน : มีการใช้ศัพท์ที่เป็นที่ยอมรับในวงวิชาการสาขานั้น

ดีมาก

ดี

พอใช้

ยังเชื่อถือไม่ได้

ความเห็นหรือข้อเสนอแนะ (ถ้ามี) .....

2. การเขียนบรรณานุกรม

เกณฑ์ประเมิน : มีการอ้างอิงและการเขียนบรรณานุกรมที่ถูกต้อง ครบถ้วนและเป็นระบบเดียวกัน

ดีมาก

ดี

พอใช้

ยังเชื่อถือไม่ได้

ความเห็นหรือข้อเสนอแนะ (ถ้ามี) .....

สรุปความเห็นผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับการตีพิมพ์บทความ

เห็นสมควรให้ตีพิมพ์บทความได้โดยไม่ต้องแก้ไข

เห็นสมควรให้ตีพิมพ์บทความได้โดยมีข้อแก้ไข ดังนี้

1. ....

2. ....

3. ....

4. ....

5. ....

ไม่สมควรให้ตีพิมพ์บทความ เนื่องจาก

1. ....

2. ....

3. ....

ข้อคิดเห็นอื่น ๆ .....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

( )

ผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้อ่านบทความ

หมายเหตุ : หากมีประเด็นชี้แนะอื่นๆ และพื้นที่ไม่เพียงพอ ท่านสามารถขยายต่อเพิ่มเติม
จากนี้ได้

